

ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM
Erasmus School of Economics

Masterscriptie Fiscale Economie

Belastingheffing bij de dga

Naam student: Rutger van Esch
Studentnummer: 511076

Begeleider: Mr. T.C. Hoogwout
Tweede beoordelaar: Dr. Y.M. Tigelaar-Klootwijk

Datum definitieve versie: 24-04-2023

Het geschrevene in deze scriptie is de opvatting van de auteur en niet noodzakelijk die van de begeleider, tweede beoordelaar, Erasmus School of Economics of Erasmus Universiteit Rotterdam.

Inhoudsopgave

Lijst van gebruikte afkortingen	4
Hoofdstuk 1: Inleiding	6
1.1: De belastingplicht van de dga	6
1.2: Aanleiding	7
1.3: Opzet van het onderzoek	10
Hoofdstuk 2: Arbeid en kapitaal	12
2.1: Inleiding	12
2.2: Huidige regeling	12
2.2.1: Kapitaalinkomen	12
2.2.2: Arbeidsinkomen	14
2.3: Duaal systeem	15
2.3.1: Economisch model	15
2.3.2: Scandinavisch model	16
2.4: Beleidsopties kapitaalinkomen	18
2.4.1: Forfaitair minimumrendement	18
2.4.2: Tarieven aanpassen	19
2.4.3: Gebruikelijk kapitaalregeling	20
2.5: Beleidsopties arbeidsinkomen	21
2.6: Toetsingskader	22
2.7: Deelconclusie	24
Hoofdstuk 3: Lenen van de eigen bv	25
3.1: Inleiding	25
3.2: Huidige regeling	25
3.2.1: Lenen van de eigen bv	25
3.2.2: Wet excessief lenen	26
3.3: Beleidsopties	28
3.3.1: Het maximumbedrag en de eigenwoningschuld	28
3.3.2: Zekerheid en aanwending van de lening	30
3.4: Toetsingskader	32
3.5: Deelconclusie	34
Hoofdstuk 4: Doorschuiffaciliteiten	35
4.1: Inleiding	35
4.2: Huidige regelingen	35
4.2.1: Doorschuifregelingen	35
4.2.2: Bedrijfsopvolgingsregeling	38
4.3: Beleidsopties	39
4.3.1: Inleiding beleidsopties doorschuiffaciliteiten	39
4.3.2: Beleidsopties doorschuifregeling	39
4.3.3: Beleidsopties bedrijfsopvolgingsregeling	40
4.4: Toetsingskader	44
4.5: Deelconclusie	45
Hoofdstuk 5: Synthese	47
5.1: Inleiding	47
5.2: Synthesetoets	47

5.3: Deelconclusie	50
Hoofdstuk 6: Conclusie	51
Literatuur	53
Wet- en regelgeving	57
Jurisprudentie	59

Lijst van gebruikte afkortingen

aant.	aantekening
ab	aanmerkelijk belang
AFM	Autoriteit Financiële Markten
art.	artikel
BOR	Bedrijfsopvolgingsregeling
Bouwstenen	Bouwstenen voor een beter belastingstelsel
bv	besloten vennootschap
Commissie	Commissie regulering van werk
CPB	Centraal Planbureau
cv	commanditaire vennootschap
dga	directeur-groootaandeelhouder
diss.	dissertatie
DNB	De Nederlandsche Bank
DSR	doorschuifregeling
et al.	et alii
FD	Het Financieele Dagblad
FED	Fiscaal Tijdschrift FED
Fusierichtlijn	Richtlijn 2009/133/EG
HR	Hoge Raad der Nederlanden
ib	inkomstenbelasting
ICT	informatie- en communicatietechnologie
IW 1990	Invorderingswet 1990
MBB	Maandblad Belasting Beschouwingen
MvT	Memorie van Toelichting
NLF	NLFiscaal
NNV II	nota naar aanleiding van het nader verslag
NOB	Nederlandse Orde van Belastingadviseurs
nr.	nummer
NTFR	Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht
NV II	nota naar aanleiding van het verslag
ond.	onderdeel
p.	pagina
par.	paragraaf
PvdA	Partij van de Arbeid
PwC	PricewaterhouseCoopers
r.o.	rechtsoverweging
Sdu	Sdu Uitgevers
SEO	SEO Economisch Onderzoek
Stb.	Staatsblad
Stcrt.	Staatscourant
SW 1956	Successiewet 1956
tbs	terbeschikkingstelling
TFO	Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht
VBI	vrijgestelde beleggingsinstelling
V-N	Vakstudie Nieuws
vpb	vennootschapsbelasting
Wet excessief lenen	Wet excessief lenen bij eigen vennootschap
Wet IB 1964	Wet op de inkomstenbelasting 1964
Wet IB 2001	Wet inkomstenbelasting 2001

Wet LB 1964
Wet VPB 1969
WFR

Wet op de loonbelasting 1964
Wet op de vennootschapsbelasting 1969
Weekblad Fiscaal Recht

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1: De belastingplicht van de dga

Degene die in Nederland woont of Nederlands inkomen geniet, is belastingplichtige in de zin van art. 2.1 Wet IB 2001. Over het inkomen uit aanmerkelijk belang wordt de belastingplichtige belast in box 2 op grond van art. 2.3 onderdeel b Wet IB 2001. Het belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang bedraagt het inkomen uit aanmerkelijk belang verminderd met te verrekenen verliezen uit aanmerkelijk belang op grond van art. 4.1 Wet IB 2001. Van een aanmerkelijk belang is op basis van art. 4.6 Wet IB 2001 in beginsel sprake als de belastingplichtige een belang heeft van minstens 5% in de aandelen, koopopties of winstbewijzen van een vennootschap of in de stemrechten van een coöperatie, al dan niet tezamen met zijn partner, direct of indirect. De genoemde categorieën worden niet bij elkaar opgeteld.¹ De vier categorieën worden hierna afzonderlijk besproken.

Allereerst is sprake van een aanmerkelijk belang als de belastingplichtige een belang van minstens 5% van het geplaatste aandelenkapitaal van een vennootschap bezit op grond van art. 4.6 onderdeel a Wet IB 2001. Het gestorte kapitaal is niet relevant. Preferente aandelen tellen mee voor de omvang van het geplaatste aandelenkapitaal.² Bij een direct belang is de aandeelhouder zelf eigenaar van de aandelen. Een indirect belang doet zich voor bij de situatie dat tussen de belastingplichtige en de vennootschap een tussenpersoon zit. Dan is die tussenpersoon formeel aandeelhouder, maar ligt het economisch belang bij de belastingplichtige. Verder kan ook van een aanmerkelijk belang sprake zijn bij een belang gehouden via een tussengeschoven vennootschap. Ook in de tussengeschoven vennootschap moet dan een aanmerkelijk belang gehouden worden. Als laatste kan van een aanmerkelijk belang sprake zijn bij certificering van aandelen.³ De vennootschap zelf kan haar aandelen niet certificeren, dit kan alleen bewerkstelligd worden door tussenkomst van een stichting administratiekantoor. De aandeelhouder levert zijn aandelen aan de stichting en krijgt in ruil daarvoor certificaten van aandelen. Een certificaathouder heeft geen zeggenschap, maar wel recht op dividenden, winstreserves en het liquidatiesaldo.⁴

Ten tweede is sprake van een aanmerkelijk belang als de belastingplichtige rechten bezit om direct of indirect aandelen te verwerven tot minstens 5% van het geplaatste kapitaal op grond van art. 4.6 onderdeel b Wet IB 2001. Deze bepaling heeft betrekking op koopopties op aandelen. Een koopoptie is op grond van art. 4.4 Wet IB 2001 een recht om aandelen in of winstbewijzen van een vennootschap te verwerven. Daarbij dient duidelijk te zijn op welke aandelen of winstbewijzen recht bestaat en wat daarvan de prijs is. Ook moet de koopoptie zijn aanvaard.⁵ Bij het vaststellen van het aanmerkelijk belang is het geplaatst aandelenkapitaal op het moment van toekenning van de opties relevant.⁶

Ten derde is op grond van art. 4.6 onderdeel c Wet IB 2001 sprake van een aanmerkelijk belang als de belastingplichtige winstbewijzen bezit met recht op minstens 5% van de jaarwinst of minstens 5% van wat bij liquidatie van de vennootschap wordt uitgekeerd. In de Wet IB 2001 is niet opgenomen wat een winstbewijs is, maar het begrip moet ruim uitgelegd worden. Of sprake is van een winstbewijs moet waarschijnlijk materieel beoordeeld worden, waarbij van belang lijkt te zijn dat het verhandelbaar en vormvrij is en recht geeft op de (liquidatie)winst van de vennootschap.⁷

---

¹ Vakstudie *Inkomstenbelasting*, art. 4.6 Wet IB 2001, aant. 1.1 (online, bijgewerkt 16 april 2023).

² Vakstudie *Inkomstenbelasting*, art. 4.6 Wet IB 2001, aant. 2.2 (online, bijgewerkt 16 april 2023).

³ Vakstudie *Inkomstenbelasting*, art. 4.6 Wet IB 2001, aant. 2.5 (online, bijgewerkt 16 april 2023).

⁴ Vakstudie *Inkomstenbelasting*, art. 4.6 Wet IB 2001, aant. 2.3 (online, bijgewerkt 16 april 2023).

⁵ Vakstudie *Inkomstenbelasting*, art. 4.6 Wet IB 2001, aant. 3.1 (online, bijgewerkt 16 april 2023).

⁶ Dit standpunt is door de staatssecretaris ingenomen in het Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 4 december 2006, *Stcrt.* 2006, nr. 236, p. 11 en is bevestigd door de Hoge Raad in HR 11 juli 2008, ECLI:NL:HR:2008:BA4120, r.o. 3.4.

⁷ Vakstudie *Inkomstenbelasting*, art. 4.6 Wet IB 2001, aant. 4.1 (online, bijgewerkt 16 april 2023).

Ten vierde is sprake van een aanmerkelijk belang als de belastingplichtige gerechtigd is tot minstens 5% van de stemmen uit te brengen in de algemene vergadering van een coöperatie of vereniging op coöperatieve grondslag op grond van art. 4.6 onderdeel d Wet IB 2001.

In het geval dat geen sprake is van een aanmerkelijk belang in het totale geplaatste aandelenkapitaal, is alsnog sprake van een aanmerkelijk belang indien in het geplaatste kapitaal van een bepaalde soort aandelen een belang van minstens 5% gehouden wordt op grond van art. 4.7 Wet IB 2001. Op grond van art. 4.9 Wet IB 2001 worden ook tot het aanmerkelijk belang gerekend de aandelen van een andere soort die de aanmerkelijkbelanghouder in die vennootschap bezit, ook al vormen de aandelen van die andere soort niet zelfstandig een aanmerkelijk belang. Verder stelt art. 4.10 Wet IB 2001 dat een belastingplichtige die geen aanmerkelijk belang bezit in een vennootschap, maar zijn partner of bloed- of aanverwanten in de rechte lijn van de belastingplichtige of zijn partner wel, toch een aanmerkelijk belang bezit. Daarnaast bestaat ook nog het fictief aanmerkelijk belang, zoals beschreven in art. 4.11 Wet IB 2001. Dit artikel stelt dat een aanmerkelijk belang onder bepaalde voorwaarden, zoals bij omzetting of overgang krachtens huwelijksvermogensrecht of erfrecht alsnog aanwezig geacht wordt. Dit wordt verder behandeld in hoofdstuk 4. Het inkomen uit aanmerkelijk belang bestaat op grond van art. 4.12 Wet IB 2001 uit reguliere voordelen en vervreemdingsvoordelen, overigens verminderd met de persoonsgebonden aftrek. Deze voordelen worden behandeld in hoofdstuk 2.

Een dga is iemand die werkzaam is voor een lichaam, meestal een bv, waarin hij of zijn partner een aanmerkelijk belang heeft.

Op grond van art. 12a Wet LB 1964 dient de dga een loon te genieten wat minimaal gelijk is aan het hoogste van de volgende drie mogelijkheden:

- 100% van het loon uit de meest vergelijkbare dienstbetrekking op grond van art. 12a lid 1 onderdeel a Wet LB 1964. In het jaar 2022 betrof dit percentage nog 75%.
- het hoogste loon van de andere werknemers van het lichaam of met het lichaam verbonden lichamen op grond van art. 12a lid 1 onderdeel b Wet LB 1964.
- € 51.000 zoals geldt voor het jaar 2023 op grond van art. 12a lid 1 onderdeel c Wet LB 1964.

Dit gebruikelijk loon valt onder het loonbegrip van art. 3.81 Wet IB 2001 en is daarmee belast in box 1. De gebruikelijkloonregeling wordt in hoofdstuk 2 onderzocht.

Hoofdstuk 1.2: Aanleiding

De laatste jaren is in Nederland steeds meer kritiek op de verstoringen van het globale evenwicht tussen ib-ondernemers en dga's. Dit blijkt onder meer uit de Belastingplannen 2019, 2020, 2021 en 2022. De Tweede Kamer heeft naar aanleiding van het Belastingplan 2020 een motie aangenomen waarin wordt verzocht om onderzoek te doen naar het effect van de verstoringen in het globaal evenwicht binnen de inkomstenbelasting. Dit heeft geresulteerd in de Bouwstenen.⁸ De Commissie komt in de Bouwstenen met een vijftal beleidsopties welke betrekking hebben op dga's. Deze beleidsopties worden hierna kort toegelicht.

Beleidsoptie 1: Arbeid en kapitaal

De eerste beleidsoptie is het afschaffen van de doelmatigheidsmarge van het gebruikelijk loon. Daarmee zou art. 12a lid 1 onderdeel a dus veranderen naar 100% van het loon uit de meest vergelijkbare dienstbetrekking. Dit verkleint het verschil in belastingdruk op arbeid tussen een dga en een vergelijkbare werknemer en vermindert arbitragemogelijkheden voor de dga om zoveel mogelijk inkomen als lager belast kapitaalinkomen voor te doen, aldus de Commissie.⁹ De Commissie stelt dat vanuit economisch perspectief geen rechtvaardiging bestaat voor de grote verschillen in belastingdruk van werknemers, ib-ondernemers en dga's, helemaal niet als het gaat om arbeidsinkomen. De Commissie adviseert daarom een fiscaal gelijke behandeling van werkenden te realiseren. Dit kan

⁸ Vakstudie *Inkomstenbelasting*, art. 2.12 Wet IB 2001, aant. 1.20.7 (online, bijgewerkt 15 april 2023).

⁹ Syntheserapport *Bouwstenen 2020*, p. 48.

bijvoorbeeld door de winst, waar de dga recht op heeft, onmiddellijk en zo veel mogelijk als arbeidsinkomen te belasten.¹⁰ Verder wordt geconcludeerd dat de belastingdruk op het inkomen van een dga op dit moment significant lager is dan die op het loon van een werknemer. Dit geeft de dga een prikkel om het gebruikelijk loon in box 1 zo laag mogelijk en het kapitaalinkomen in box 2 zo hoog mogelijk vast te stellen. Als vergelijkbare economische activiteiten verschillend worden belast puur vanwege de rechtsvorm, biedt dit mogelijkheden voor constructies om zo min mogelijk belasting te betalen. Dit is nadelig voor de maatschappij als geheel en vergroot de ondoelmatigheid, zo wordt geconcludeerd in de Bouwstenen.¹¹ Emmerig en Van der Waal vinden dat de gebruikelijk-loonregeling niet gebruikt mag worden om de inkomenskloof tussen werknemers met en zonder aandelen in een vennootschap te minimaliseren.¹²

Beleidsoptie 2 en 3: Tarieven

De tweede en derde beleidsopties betreffen het afschaffen van het lage vpb-tarief en het verhogen van het box-2-tarief.¹³ Volgens de Commissie was in 2001, met de invoering van de Wet IB 2001, sprake van een globaal evenwicht. Dit is sindsdien verstoord doordat in de vennootschapsbelasting de tarieven omlaag zijn gegaan, terwijl in box 2 geen vergelijkbare verhogingen zijn doorgevoerd.¹⁴ Zo waren de tarieven in de vennootschapsbelasting per 1 januari 2001 35% van het belastbare bedrag of van het belastbare Nederlandse bedrag, met een verlaagd tarief van 30% voor het gedeelte van deze bedragen dat 50.000 gulden niet te boven ging.¹⁵ Per 1 januari 2023 bedraagt op grond van art. 22 Wet VPB 1969 het lagere tarief 19% over de eerste 200.000 euro van het belastbare bedrag of van het belastbare Nederlandse bedrag. Over het meerdere bedraagt het tarief 25,8%. Dit komt neer op een aanzienlijke verlaging. Het tarief op belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang bedroeg per 1 januari 2001 25%.¹⁶ Op grond van art. 2.12 Wet IB 2001 bedraagt het huidige tarief 26,9%. Tegenover de eerder geconstateerde aanzienlijke verlaging van het vennootschapsbelastingtarief stond de afgelopen jaren dus inderdaad geen vergelijkbare verhoging van het box-2-tarief. Momenteel bedraagt het gecombineerde tarief voor de dga bij een winst tot 200.000 euro 40,78% en bij een winst daarboven 45,76%.¹⁷ Het effectieve tarief voor een ib-ondernemer bedroeg in 2023 44,33%, rekening houdend met de MKB-winstvrijstelling in art. 3.79a Wet IB 2001.¹⁸

Beleidsoptie 4: Lenen van de eigen bv

De vierde beleidsoptie is een verdere beperking van lenen bij de eigen bv om winstinhouding tegen te gaan.¹⁹ De Commissie stelt dat het huidige box-2-systeem leidt tot uitstel van heffing. Dit gebeurt bijvoorbeeld, omdat winsten relatief laag belast zijn, terwijl bij de uitkering van winst nogmaals geheven wordt, zoals hiervoor beschreven is. Verder wordt uitstel ook gestimuleerd, doordat dga's kunnen lenen bij de eigen bv. Door van de eigen bv te lenen in plaats van dividend uit te laten keren of meer loon uit te laten betalen, wordt belastingheffing uitgesteld volgens de Commissie. Soms vindt langdurig uitstel plaats en in geval van faillissementen vindt helemaal geen belastingheffing meer plaats.²⁰ Hierom is het Wetsvoorstel excessief lenen ingediend. Het wetsvoorstel houdt in dat een lening die meer bedraagt dan 500.000 euro voor het meerdere wordt belast als inkomen uit aanmerkelijk belang. Hierbij telt een lening die is aangegaan ter financiering van een eigen woning niet

---

¹⁰ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 34.

¹¹ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 43.

¹² Emmerig en Van der Waal, *WFR* 2015/470, par. 9.

¹³ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 48.

¹⁴ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 43.

¹⁵ Art. 22 Wet VPB 1969 (tekst van 1 januari 2001).

¹⁶ Art. 2.12 Wet IB 2001 (tekst van 1 januari 2001).

¹⁷ Hoogeveen, in: *Cursus Belastingrecht IB.2.3.3* (online, bijgewerkt 19 januari 2023).

¹⁸ Hoogeveen, in: *Cursus Belastingrecht IB.2.3.2.G* (online, bijgewerkt 19 januari 2023).

¹⁹ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 49.

²⁰ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 45.

mee.²¹ In de Bouwstenen wordt overigens geadviseerd om de grens van 500.000 euro te verlagen en de lening ter financiering van de eigen woning mee te tellen.²² Inmiddels is de grens verhoogd naar 700.000 euro.²³ Van Brummen en Tydeman-Yousef vinden dat deze wet meer het kenmerk heeft van een aanvullende heffing dan van een antimisbruikmaatregel. Dit komt bijvoorbeeld doordat een tegenbewijsmogelijkheid ontbreekt om aan te tonen dat excessen boven de 700.000 euro geen misbruik vormen. Volgens hen dient een wettelijke documentatieverplichting ingevoerd te worden om de excessen tegen te gaan en beter aan te sluiten bij het antimisbruikarakter.²⁴ Naar mijn mening is overigens geen sprake van een *aanvullende* heffing, aangezien niet meer wordt geheven. De Wet excessief lenen haalt slechts belastingheffing naar voren in de tijd. Dit wordt in hoofdstuk 3 verder besproken.

Beleids optie 5: Doorschuifregeling

De vijfde beleids optie betreft een beperking of afschaffing van de doorschuifregeling voor het aanmerkelijk belang voor vererving en schenking.²⁵ Als een ab-houder overlijdt of aandelen schenkt, dan is fiscaal gezien sprake van een vervreemding van aandelen. Deze vervreemding is belast in box 2. De doorschuifregeling bewerkstelligt dat hierover geen box-2-belasting betaald hoeft te worden, maar dat de claim overgaat op de verkrijger. Deze faciliteit geldt alleen voor zover sprake is van ondernemingsvermogen.²⁶ Volgens de Commissie kan deze regeling in theorie ervoor zorgen dat de ab-claim eindelijk doorgeschoven wordt, waardoor belastingbetaling eindelijk wordt uitgesteld.²⁷ In de literatuur worden door Van den Dool de bedrijfsopvolgingsregelingen voor dga's besproken.²⁸ De doorschuifregelingen in box 2 van art. 4.17a en 4.17c Wet IB 2001 zorgen voor uitstel van belastingheffing. Volgens Van den Dool moeten de regelingen voor ondernemingsvermogen en ab-aandelen meer op elkaar aansluiten. Hij vindt het merkwaardig dat voor de toepassing van de doorschuifregeling in box 1 wordt volstaan met de beoordeling of een voortzettingsbedoeling bestaat, terwijl voor de doorschuifregeling voor ab-aandelen in box 2 geen voorwaarden worden gesteld aan de voortzetting. Volgens het CPB is afschaffing van de doorschuifregeling een mogelijkheid, zodat deze kan worden vervangen door een invorderingsfaciliteit.²⁹ Ook Van den Dool geeft de voorkeur aan een betalingsfaciliteit, omdat de faciliteit dan alleen toepassing vindt als de continuïteit van het bedrijf door aanmerkelijkbelangheffing in gevaar komt.

Meer recent hebben Groenlinks en de PvdA een initiatiefwetsvoorstel ingediend om dga's zwaarder te belasten.³⁰ Inmiddels zijn in het Belastingplan 2023 lastenverzwaringen opgenomen voor dga's. Zo geldt met ingang van 1 januari 2023 in de vennootschapsbelasting een tarief van 19% over de eerste € 200.000 aan belastbaar bedrag. Vanaf € 200.000 euro geldt een tarief van 25,8%.³¹ Een jaar eerder was het tarief in de vennootschapsbelasting nog 15% over de eerste € 395.000 aan belastbaar bedrag en daarboven een tarief van 25,8%. Verder is aangekondigd dat de doelmatigheidsmarge bij het gebruikelijk loon daadwerkelijk afgeschaft wordt.³²

---

²¹ *Kamerstukken II 2019/20*, 35496, nr. 3, p. 3 (MvT).

²² *Syntheserapport Bouwstenen 2020*, p. 49.

²³ *Kamerstukken II 2021/22*, 35496, nr. 15.

²⁴ Van Brummen en Tydeman-Yousef, *WFR 2019/59*, par. 5.

²⁵ *Syntheserapport Bouwstenen 2020*, p. 49.

²⁶ *Vakstudie Inkomstenbelasting*, art. 4.17a Wet IB 2001, aant. 1.1 (online, bijgewerkt 22 april 2023); *Vakstudie Inkomstenbelasting*, art. 4.17c Wet IB 2001, aant. 1.1 (online, bijgewerkt 22 april 2023).

²⁷ *Syntheserapport Bouwstenen 2020*, p. 46.

²⁸ Van den Dool, *TFO 2021/173.3*, par. 4.

²⁹ *Kansrijk belastingbeleid 2020*, p. 92.

³⁰ Berentsen, *FD 15 maart 2022*.

³¹ *Kamerstukken II 2022/23*, 36202, nr. 2, p. 15.

³² *Kamerstukken II 2022/23*, 36202, nr. 6, p. 8.

Met ingang van 1 januari 2024 krijgt box 2 twee schijven. De eerste schijf belast tot € 67.000 aan box 2-inkomsten per persoon tegen een tarief van 24,5% en over het meerdere geldt in de tweede schijf een tarief van 31%.³³

Hoofdstuk 1.3: Opzet van het onderzoek

Het doel van de Bouwstenen is het aanbieden van beleidsopties waarmee een nieuw belastingsysteem voor dga's vormgegeven kan worden. Ook in de literatuur wordt een aantal suggesties gegeven. Naar aanleiding daarvan vormt de onderzoeksvraag in dit onderzoek:

Hoe kan de dga het meest optimaal belast worden?

Om te bepalen of een vorm van belastingheffing optimaal is, wordt getoetst aan de hand van vier criteria. Deze criteria zijn: het draagkrachtbeginsel, het neutraliteitsbeginsel, doeltreffendheid en doelmatigheid.

Het draagkrachtbeginsel is de grondslag voor de inkomstenbelasting. Het doel is dat van iedere belastingplichtige een bijdrage kan worden gevraagd aan de algemene middelen die is afgestemd op zijn feitelijke draagkracht. De belangrijkste maatstaf voor draagkracht is het inkomen. Economisch gezien wordt draagkracht gedefinieerd als het opofferen van een gelijk relatief nutsoffer.³⁴

Het neutraliteitsbeginsel houdt in dat belastingheffing zo min mogelijk verstorend mag werken. Belastingheffing werkt verstorend, doordat het bijvoorbeeld gedragseffecten oplevert.³⁵ In het kader van dit onderzoek kan gedacht worden aan de keuze tussen ib-ondernemer of dga zijn. Daarom wordt per vorm van belastingheffing onderzocht in welke mate het zorgt voor een meer gelijke effectieve belastingdruk bij ib-ondernemers en dga's.

Doeltreffendheid en doelmatigheid zijn één van de kwaliteitseisen waar nieuwe wetgeving aan moet voldoen. Van doeltreffendheid is sprake als de wetgeving, ten minste in belangrijke mate, leidt tot verwezenlijking van de doelen. Van doelmatigheid, ook wel efficiëntie genoemd, is sprake als geen ongunstige verhouding bestaat tussen baten en lasten.³⁶

De in paragraaf 2 genoemde beleidsopties worden per stuk besproken, mede aan de hand van literatuur en verschillende onderzoeksrapporten. In hoofdstuk 2 wordt het onderscheid tussen inkomen uit kapitaal en arbeid onderzocht. In hoofdstuk 3 wordt lenen van de eigen bv behandeld en in hoofdstuk 4 worden de doorschuiffaciliteiten onderzocht. Elke vorm van belastingheffing wordt in een apart hoofdstuk onderzocht. Om tot een antwoord op de onderzoeksvraag te komen, worden per hoofdstuk de volgende deelvragen beantwoord:

1. *Hoe zit het belastingsysteem nu in elkaar?*
2. *Op welke manier leidt het huidige systeem tot een verstoring van het globale evenwicht en/ of uitstel van heffing?*
3. *Hoe kunnen de huidige problemen worden beperkt of worden opgelost?*
Aan de hand van literatuur en de Bouwstenen worden beleidsopties besproken. De Bouwstenen is een niet politiek gestuurd onderzoek naar knelpunten in het huidige belastingsysteem. Het onderzoek biedt 'bouwstenen' in de vorm van beleidsopties, wat mogelijk leidt tot een nieuw belastingsysteem. Het volledige onderzoek bestaat uit elf rapporten en raakt meerdere belastingen en thema's.³⁷
4. *In hoeverre zijn deze oplossingen optimaal?*
Aan de hand van het eerder vermelde toetsingskader wordt getoetst of de vanuit de Bouwstenen en literatuur aangedragen oplossingen optimaal zijn.

³³ Kamerstukken II 2022/23, 36202, nr. 2, p. 8.

³⁴ Van Kempen, in: Cursus Belastingrecht IB.0.0.1 (online, bijgewerkt 10 maart 2023).

³⁵ Stiglitz 2000, p. 458 en 459.

³⁶ Kamerstukken II 1990/91, 22008, nr. 2, p. 25.

³⁷ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 7.

In hoofdstuk 5 volgt vervolgens een synthese, waarin de optimale beleidsopties nogmaals in samenhang getoetst worden.

Deze scriptie onderzoekt niet het globale evenwicht *an sich*, maar richt zich hoofdzakelijk op de belastingheffing van dga's. De posities van werknemers en ib-ondernemers worden niet verder besproken, wel wordt de positie van de dga onderzocht en vergeleken met een ib-ondernemer. Hierbij wordt ook de gebruikelijkloonregeling besproken. Dit onderzoek richt zich niet op grensoverschrijdende situaties of op verzekeringsplicht van de dga. Ook een economische analyse van de hoogte van tarieven blijft buiten beschouwing. Tot slot gaat dit onderzoek niet over de omzetbelastingheffing ten aanzien van de dga.

Hoofdstuk 2: Arbeid en kapitaal

2.1: Inleiding

Zoals in hoofdstuk 1 beschreven, wordt een dga belast over zijn kapitaalinkomen uit aanmerkelijk belang en zijn (fictieve) arbeidsinkomen, namelijk het gebruikelijke loon. In de eerstvolgende paragraaf van dit hoofdstuk wordt besproken hoe het kapitaalinkomen uit aanmerkelijk belang wordt belast en wat voor mogelijke knelpunten hierbij een rol spelen. Vervolgens wordt de heffing over het (fictieve) arbeidsinkomen en mogelijke bijkomende knelpunten besproken. In de derde paragraaf wordt onderzocht wat de economische theorie ons leert over het belasten van arbeid en kapitaal. Ook wordt in deze paragraaf het duale systeem dat in Scandinavische landen gehanteerd wordt, onderzocht. Vervolgens worden in de vierde en vijfde paragraaf beleidsopties voor respectievelijk kapitaalinkomen en arbeidsinkomen besproken. Hierbij worden onder meer het eindrapport van de commissie Van Dijkhuizen, het Bouwstenenrapport en de literatuur onderzocht.

Het belastingstelsel, specifiek box 2, is voor het eerst sinds de invoering van de Wet IB 2001 uitgebreid onderzocht door de commissie Van Dijkhuizen. De opdracht was tot een eenvoudiger, fraudebestendiger stelsel te komen, waarbij ook de tarieven in de inkomstenbelasting en loonbelasting omlaag gingen.³⁸ De commissie Van Dijkhuizen streeft ernaar over de verschillende boxen heen vergelijkbare situaties zoveel mogelijk vergelijkbaar te behandelen. Het gelijkheidsbeginsel lijkt dus van belang te zijn. Het doel van box 2 is om de winst van een dga zoveel mogelijk gelijkwaardig te belasten aan de winst van een ib-ondernemer in box 1. Dit komt overeen met het oorspronkelijke doel van het boxenstelsel bij de invoering van de Wet IB 2001. Het doel was om het voorgestelde ab-tarief op hetzelfde niveau te stellen als het voorgestelde tarief voor inkomen uit vermogen, terwijl de gecombineerde druk van de aanmerkelijkbelangheffing en de vennootschapsbelasting op een niveau ligt dat zich goed verhoudt tot het beoogde toptarief in de inkomstenbelasting.³⁹ Daarbij stelt de commissie Van Dijkhuizen, in overeenstemming met de memorie van toelichting⁴⁰ bij de invoering van de Wet IB 2001, dat de dga niet alleen vergeleken dient te worden met een ib-ondernemer, maar ook met een particuliere belegger.⁴¹ Voor een evenwichtig beeld is het daarom van belang is om voor de behandeling van inkomen uit aanmerkelijk belang aansluiting met deze beide groepen te zoeken. Het tweede grote onderzoek naar verbetering en vereenvoudiging van het belastingstelsel is het Bouwstenentraject. Ook toen is de belastingheffing over het inkomen van dga's onderzocht.

In de zesde paragraaf worden de verschillende beleidsopties getoetst aan het draagkrachtbeginsel, het neutraliteitsbeginsel, doeltreffendheid en doelmatigheid. Dit hoofdstuk eindigt met een conclusie.

2.2: Huidige regeling

2.2.1: Kapitaalinkomen

In hoofdstuk 1 is beschreven wanneer belastingplicht in box 2 ontstaat en met name wanneer sprake is van een (fictief) aanmerkelijk belang. Deze paragraaf gaat daarom verder bij het inkomen uit aanmerkelijk belang. Het bestaat op grond van art. 4.12 Wet IB 2001 uit reguliere voordelen en vervreemdingsvoordelen, verminderd met de persoonsgebonden aftrek. Allereerst worden de reguliere voordelen en daarna de vervreemdingsvoordelen behandeld.

De meest voorkomende reguliere voordelen, namelijk dividend op aandelen en uitkeringen op winstbewijzen, worden belast op basis van art. 4.12 onderdeel a Wet IB 2001. Wellicht ten overvloede dient vermeld te worden dat het gebruikelijke loon en ook aan de eigen vennootschap ter beschikking gestelde vermogensbestanddelen niet vallen onder het begrip reguliere voordelen. De

---

³⁸ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 5 en 6.

³⁹ *Kamerstukken II 1998/99, 26727, nr. 3, p. 34 (MvT).*

⁴⁰ *Kamerstukken II 1998/99, 26727, nr. 3, (MvT).*

⁴¹ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 21.

gebruikelijkloonregeling wordt besproken in de volgende paragraaf. De terbeschikkingstellingsregeling valt onder art. 3.92 Wet IB 2001 en wordt derhalve progressief belast. De tbs-regeling wordt in dit onderzoek verder niet besproken.

Dividend op aandelen valt onder reguliere voordelen. Van dividend is sprake als een vermogensverschuiving plaatsvindt van de vennootschap naar de aandeelhouder, die wordt gedekt door in het lichaam aanwezige winst.⁴²

Naast dit 'gewone' dividend, bestaat verkapt of vermomd dividend. Van een dergelijke verkapte winstuitdeling is sprake als een vermogensverschuiving plaatsvindt van de vennootschap naar de aandeelhouder en beide personen zich van deze vermogensverschuiving bewust zijn. Dit bewustheidsvereiste is in jurisprudentie ontwikkeld.⁴³ Een voorbeeld van een verkapt dividend is rente op een lening die wordt verstrekt door de vennootschap aan de aandeelhouder, waarbij de rente lager is dan de zakelijke rente zou zijn. Ook als de lening op een gegeven moment dusdanig hoog is dat de ab-houder niet meer in staat is deze af te lossen wegens een gebrek aan voldoende privévermogen, is in zoverre sprake van een verkapte winstuitdeling.

In afdeling 4.5 van de Wet IB 2001 staat vervolgens een aantal aanvullingen op het begrip reguliere voordelen opgenomen.⁴⁴ De uitbreiding bouwt voort op het voormalige art. 20b Wet IB 1964. Wel bestaan een paar verschillen tussen de gehanteerde systematiek in de voormalige Wet IB 1964 en de huidige Wet IB 2001. Het onderscheid tussen tijdelijke en niet-tijdelijke genotsrechten doet zich in de huidige wet niet meer voor op grond van art. 4.16 lid 4 Wet IB 2001. Verder is per 1 januari 2023 een nieuw onderdeel f toegevoegd aan art. 4.13 lid 1 Wet IB 2001. De tekst vermeldt dat mede tot de reguliere voordelen behoren:

*'het bovenmatige deel van schulden die de belastingplichtige, zijn partner of de belastingplichtige tezamen met zijn partner rechtens dan wel in feite direct of indirect heeft bij vennootschappen waarin de belastingplichtige een aanmerkelijk belang heeft (het fictief reguliere voordeel), waarbij onder schulden wordt verstaan: alle civielrechtelijke schuldverhoudingen en verplichtingen.'*⁴⁵

Hier wordt verder invulling aan gegeven in de nieuwe artikelen 4.14a tot en met 4.14d Wet IB 2001. Dit wordt besproken in hoofdstuk 3. In art. 4.43 Wet IB 2001 staat vermeld dat reguliere voordelen zijn genoten op het tijdstip van ontvangst, verrekening, terbeschikkingstelling, rentedragend worden of vorderbaar en inbaar worden.

Bepaalde kosten zijn aftrekbaar van het reguliere voordeel, deze staan vermeld in art. 4.15 Wet IB 2001. Het betreft kortgezegd gebruikelijke kosten die gemaakt worden om de reguliere voordelen te verwerven, innen of behouden. Niet-aftrekbare kosten zijn dividendbelasting, kansspelbelasting en buitenlandse inkomstenbelasting indien een regeling ter voorkoming van dubbele belasting van toepassing is.

Naast de reguliere voordelen bestaat het inkomen uit aanmerkelijk belang op grond van art. 4.12 onderdeel b Wet IB 2001 uit vervreemdingsvoordelen. De vervreemdingsvoordelen kennen eenzelfde wetssystematiek als de reguliere voordelen. Het begrip 'vervreemdingsvoordeel' staat namelijk gedefinieerd in eerdergenoemd artikel. Vervolgens staat in afdeling 4.6 een aantal uitbreidingen opgenomen.

Op grond van art. 4.12 onderdeel b Wet IB 2001 zijn vervreemdingsvoordelen de voordelen die worden behaald bij vervreemding van aanmerkelijkbelangaandelen of -winstbewijzen of een gedeelte van de in die aanmerkelijkbelangaandelen of -winstbewijzen besloten liggende rechten. Van een vervreemding is sprake bij een rechtshandeling waardoor een aanmerkelijkbelanghouder die aandelen of winstbewijzen uit zijn eigen vermogen in dat van een ander doet overgaan.⁴⁶ Tegenwoordig is sprake

⁴² HR 18 februari 1959, ECLI:NL:HR:1959:AY0777.

⁴³ HR 24 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR8576.

⁴⁴ Rijkers, in: *Cursus Belastingrecht IB.4.4.0.A.a* (online, bijgewerkt 30 maart 2023).

⁴⁵ *Kamerstukken II 2019/20*, 35496, nr. 2, p. 1 en 2.

⁴⁶ HR 10 februari 1960, ECLI:NL:HR:1960:AY0698.

van een meer materieel vervreemdingsbegrip, waarbij de economische werkelijkheid beslissend is.⁴⁷ Voorbeelden van een vervreemding zijn verkoop, schenking en ruil van ab-aandelen. Bij schenking is de prijs doorgaans niet zakelijk, derhalve dient de prijs te worden gesteld op de waarde in het economische verkeer. Ruil van ab-aandelen leidt niet tot heffing, indien de verkregen aandelen in het vermogen van de aandeelhouder economisch dezelfde plaats innemen als de afgestane aandelen. Dit wordt de ruilgedachte genoemd.⁴⁸ Als een ab-houder zijn aandelen inbrengt in een houdstermaatschappij tegen uitgifte van aandelen in die houdstermaatschappij, dan is geen sprake van dezelfde economische plaats. De Hoge Raad oordeelde dat dan sprake is van een wezenlijke verandering van de fiscale positie van de ingebrachte aandelen. De ab-houder wordt namelijk belast in box 2 over zijn dividenden, terwijl bij de houdstermaatschappij niet over ontvangen dividenden geheven wordt op grond van art. 13 Wet VPB 1969.⁴⁹ In art. 4.12 onderdeel b Wet IB 2001 staat dat een gedeeltelijke vervreemding ook als vervreemding wordt aangemerkt. Hiervan is bijvoorbeeld sprake als het vruchtgebruik of het blote eigendom onder voorbehoud van vruchtgebruik op de ab-aandelen wordt verkocht.⁵⁰

De uitbreidingen van het vervreemdingsbegrip in art. 4.16 Wet IB 2001 zijn opgenomen om bijvoorbeeld de ab-claim niet verloren te laten gaan of om een bepaalde handeling als vervreemdingsvoordeel in plaats van als regulier voordeel in aanmerking te nemen. Van dit laatste is sprake bij inkoop van eigen aandelen en bij het afkopen en inkopen van winstbewijzen. Zonder deze fictie zou de verkrijgingsprijs niet bij de bepaling van het voordeel in aanmerking kunnen worden genomen.

De omvang van de vervreemdingsvoordelen bedraagt de overdrachtprijs verminderd met de verkrijgingsprijs, op grond van art. 4.19 lid 1 Wet IB 2001. Dit kan zowel positief als negatief zijn. De overdrachtprijs is de tegenprestatie verminderd met de ten laste van de vervreemder komende kosten. Als de tegenprestatie onzakelijk is, dient deze te worden gesteld op de waarde in het economische verkeer. Onder kosten vallen bijvoorbeeld kosten ter zake van fiscaal advies, zolang de kosten maar binnen de grenzen der redelijkheid vallen.⁵¹

Een aanzienlijk deel van de belastingheffing over de aan de ab-houder toekomende winst van de vennootschap kan uitgesteld worden, doordat pas sprake is van een regulier voordeel als deze winst daadwerkelijk is uitgekeerd aan de aandeelhouder. Ten aanzien van de vervreemding voorziet de wet in bepaalde gevallen in het doorschuiven van de fiscale claim, zie hierover meer in hoofdstuk 4.⁵²

2.2.2: Arbeidsinkomen

Naast het kapitaalinkomen wordt het (fictieve) arbeidsinkomen van een dga belast. Dit wordt wel de gebruikelijkloonregeling of fictiefloonregeling genoemd. Allereerst wordt beschreven hoe de regeling is ontstaan en vervolgens hoe de huidige regeling in elkaar zit.

De gebruikelijkloonregeling bestaat sinds 1 januari 1997 in art. 12a Wet LB 1964. De regeling is ingevoerd om oneigenlijk gebruik van inkomensafhankelijke regelingen te voorkomen. Een dergelijke inkomensafhankelijke regeling betrof de 68%-regeling. Deze regeling bepaalde dat maximaal 68% van het belastbaar inkomen aan inkomsten- en vermogensbelasting hoefde te worden betaald. Daardoor namen sommige dga's helemaal geen salaris op uit hun vennootschap, waardoor ze dus geen inkomen hadden. Hierdoor hoefden zij geen inkomstenbelasting, vermogensbelasting en premie volksverzekeringen te betalen.⁵³ Daarnaast noemt Meussen een tweede reden voor het niet opnemen

---

⁴⁷ Rijkers, in: *Cursus Belastingrecht IB.4.4.3.B.a* (online, bijgewerkt 30 maart 2023).

⁴⁸ HR 28 juni 1989, ECLI:NL:HR:1989:ZC4069, r.o. 4.3.

⁴⁹ HR 28 juni 1989, ECLI:NL:HR:1989:ZC4069, r.o. 4.4.

⁵⁰ HR 25 februari 1976, ECLI:NL:HR:1976:AX3773.

⁵¹ Rijkers, in: *Cursus Belastingrecht IB.4.6.3.A.a* (online, bijgewerkt 31 maart 2023).

⁵² Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 29.

⁵³ Weerepas, in: *Cursus Belastingrecht LB.2.2.0.o1* (online, bijgewerkt 2 maart 2023).

van salaris uit de eigen vennootschap. Dit had te maken met inkomensafhankelijke subsidieregelingen, waardoor personen met miljoenenvermogens aanspraak konden maken op subsidies die daar niet voor bedoeld waren.⁵⁴

De gebruikelijkloonregeling geldt voor iedereen die werkzaam is voor een lichaam waarin hij of zijn partner een aanmerkelijk belang heeft. Op grond van art. 12a lid 5 Wet LB 1964 wordt aangesloten bij de Wet IB 2001 voor wat betreft de begrippen partner en aanmerkelijk belang. Ook een fictief of een meegetrokken aanmerkelijk belang leidt tot toepassing van de gebruikelijkloonregeling.

Het loon dat de dga moet genieten, wordt op grond van art. 12a lid 1 Wet LB 1964 per 1 januari 2023 minimaal gesteld op het hoogste van:

- 100% van het loon uit de meest vergelijkbare dienstbetrekking op grond van art. 12a lid 1 onderdeel a Wet LB 1964.
- het hoogste loon van de andere werknemers van het lichaam of met het lichaam verbonden lichamen op grond van art. 12a lid 1 onderdeel b Wet LB 1964.
- € 51.000 op grond van art. 12a lid 1 onderdeel c Wet LB 1964.

Voorheen gold in onderdeel a nog een percentage van 75%, de doelmatigheidsmarge van 25% is per 1 januari 2023 afgeschaft. Wat wordt bedoeld met de meest vergelijkbare dienstbetrekking staat opgenomen in art. 12a lid 5 onderdeel c Wet LB 1964. Tot 1 januari 2015 bestond het begrip soortgelijke dienstbetrekking, deze is per eerdergenoemde datum veranderd naar meest vergelijkbare dienstbetrekking. De staatssecretaris noemde als reden dat niet altijd een soortgelijke dienstbetrekking bestaat, maar wel altijd een meest vergelijkbare dienstbetrekking.⁵⁵

De inhoudingsplichtige heeft de mogelijkheid om aannemelijk te maken dat het loon op een lager bedrag moet worden gesteld, bijvoorbeeld doordat het loon uit de meest vergelijkbare dienstbetrekking lager is dan het hoogste loon van de overige werknemers van het lichaam of met het lichaam verbonden lichamen. Verder geldt op basis van art. 12a lid 6 Wet LB 1964 de gebruikelijkloonregeling niet als het gebruikelijk loon uitkomt op maximaal € 5.000.

2.3: Duaal systeem

2.3.1: Economisch model

Zoals beschreven, is de belastingheffing bij een dga een duaal systeem. Dat wil zeggen dat inkomen uit arbeid en kapitaal verschillend belast worden. Naast arbeid, moet ook kapitaal belast worden. Dit heeft meerdere redenen. Ten eerste is spaargeld een complement van vrije tijd, zo kan (toekomstige) vrije tijd belast worden.⁵⁶ Ten tweede is spaargeld een indicatie van iemands *ability*, wat dichterbij een niet-verstorende *ability tax* komt.⁵⁷ Ten derde is het het meest efficiënt om zo laat mogelijk te herverdelen van rijke naar arme huishoudens. Rijke huishoudens hebben schaalvoordelen op hun kapitaal, denk bijvoorbeeld aan beursgenoteerde aandelen, en kunnen daarom hogere rendementen behalen. Daarbij wordt kapitaalinkomen doorgaans later dan arbeidsinkomen verdiend, daarom is het efficiënter om te herverdelen door kapitaalinkomen te belasten dan door arbeidsinkomen te belasten.⁵⁸ De laatste reden om kapitaalinkomen te belasten is dat in de praktijk dga's die werkzaam zijn binnen hun eigen bedrijf inkomen kunnen verschuiven van arbeid naar kapitaal en andersom. Zo kan een laag salaris worden genoten, waardoor de winst hoger is en daardoor dividenduitkeringen ook hoger kunnen zijn.⁵⁹ In het algemeen geldt daarbij dat hoe groter de verschuivingen tussen arbeid en kapitaal zijn bij gegeven belastingtarieven, des te kleiner is het optimale verschil tussen marginale tarieven op arbeidsinkomen en op kapitaalinkomen.⁶⁰

---

⁵⁴ Meussen, *FED* 1997/870, par. 1.

⁵⁵ *Kamerstukken II* 2014/15, 34002, nr. 3, p. 11.

⁵⁶ Erosa & Gervais 2002.

⁵⁷ Bastani & Waldenström 2019.

⁵⁸ Gerritsen et al. 2020, p. 17.

⁵⁹ Pirttilä & Selin 2011, p. 138.

⁶⁰ Christiansen & Tuomala 2008, p. 541.

Het is dus van belang om naast arbeidsinkomen ook kapitaalinkomen te belasten. Wel dient daarbij terecht volgens Van den Dool kapitaal relatief laag belast te worden.⁶¹ Een reden is om kapitaalvlucht te voorkomen, wat kan ontstaan door de mobiliteit van kapitaal. Een tweede reden is het beperken van de versturende werking van een dergelijke belasting.

Dat bij een dga dus zowel over inkomen uit arbeid, als over inkomen uit kapitaal geheven wordt, is naar mijn mening juist. Daarbij is het ook terecht dat inkomen uit kapitaal lager belast wordt dan arbeidsinkomen. Dit hoeft niet te betekenen dat het globale evenwicht verstoord wordt. Kapitaalinkomen bij vennootschappen wordt door de cumulatie van inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting namelijk hoger belast dan regulier kapitaalinkomen bij natuurlijke personen.⁶²

2.3.2: Scandinavisch model

In het publieke debat wordt het Scandinavische model door sommigen als goede optie genoemd om een nieuw Nederlands belastingsysteem op te baseren.⁶³

De commissie Van Dijkhuizen onderzoekt de toepassing van het Scandinavische systeem in Nederland. Allereerst onderscheidt de commissie de volgende winstcomponenten van de ib-ondernemer:

- de arbeidsbeloning (A);
- de vergoeding voor het in de onderneming geïnvesteerde eigen vermogen, waaronder een risicopremie voor het ondernemingsrisico (K);
- de reservering ter financiering van de continuïteit en groei van de onderneming (I);
- overwinst of -verlies (O).

Voor de dga geldt dat onderdeel A wordt bepaald door middel van de gebruikelijkloonregeling. Dit is belast in box 1, net als de ib-ondernemer. Voor onderdelen K, I en O geldt dat de dga, anders dan de ib-ondernemer, wordt belast in box 2.

De commissie Van Dijkhuizen concludeert dat onderdeel O, de overwinst, zonder bezwaar belast kan worden tegen het hogere tarief dat geldt voor arbeidsinkomen.⁶⁴ Dit is naar mijn mening terecht aangezien het (hoger) belasten van overwinsten investeringsbeslissingen niet verstoort en het niet leidt tot minder investeringen.⁶⁵ Toch wordt in Nederland deze overwinst niet belast tegen hetzelfde tarief als het hoge tarief op arbeidsinkomen. De commissie Van Dijkhuizen ziet dat dit in Scandinavië wel gebeurt. Daar wordt een percentage van het ondernemingsvermogen als kapitaalinkomen aangemerkt en wordt de rest van de winst belast tegen het progressieve tarief op arbeid. Over de totale winst wordt eerst een vennootschapsbelasting geheven, waarna bij uitkering van dividend of realisatie van vermogenswinst nogmaals geheven wordt middels een soort box-2-heffing. Het kapitaalinkomen, onderdelen K en I, is van deze extra heffing uitgezonderd.⁶⁶

Als het Scandinavische systeem gevolgd wordt, betekent dit dat de arbeidsbeloning niet meer hoeft te worden vastgesteld aan de hand van de gebruikelijkloonregeling. Allereerst wordt namelijk vennootschapsbelasting geheven over het kapitaalinkomen, de arbeidsbeloning en de overwinst. De arbeidsbeloning en overwinst worden vervolgens pas aanvullend belast bij uitkering van dividend of realisatie van vermogenswinst. De commissie concludeert terecht dat dit de mogelijkheid tot belastinguitstel van dga's vergroot.⁶⁷ Dit is naar mijn mening onwenselijk, ook al wordt het verschil in belastingdruk tussen een ib-ondernemer en een dga hiermee verkleind. Daarnaast wordt dan niet meer aangesloten bij het oorspronkelijke doel van de gebruikelijkloonregeling, namelijk het betalen

---

⁶¹ Van den Dool 2009, p. 47 en 48.

⁶² Van den Dool 2009, p. 303.

⁶³ Zie bijvoorbeeld: *Aanhangsel Handelingen II 2018/19*, nr. 2650; Cnossen, *FD 7 april 2019*; Cnossen & Jacobs 2019, p. 10.

⁶⁴ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 39.

⁶⁵ Schwerhoff et al. 2020, p. 399.

⁶⁶ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 39.

⁶⁷ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 40.

van de premie volksverzekeringen en het tegengaan van oneigenlijk gebruik van inkomensafhankelijke regelingen.

De commissie stelt als alternatief voor de overwinst onderdeel te maken van de arbeidsbeloning. Dit kan het einde betekenen van box 2. Het aanmerkelijkbelangvermogen dient dan te worden vrijgesteld van heffing in box 3, aangezien de normale vergoeding⁶⁸ al is belast in de vennootschapsbelasting. De commissie noemt verder nog mogelijke knelpunten die kunnen ontstaan bij dit nieuwe systeem. Zo maakt bij ab-houders die niet werkzaam zijn in de vennootschap de overwinst geen onderdeel uit van de arbeidsbeloning. Zij hebben geen arbeidsbeloning, aangezien zij geen arbeid verrichten. Volgens de commissie bestaat geen reden die overwinst, van ab-houders die niet werkzaam zijn in de vennootschap, niet als arbeidsbeloning te belasten. Op deze manier worden dga's en ab-houders die niet werkzaam zijn in hun bv dus verschillend belast, aangezien bij laatstgenoemden naast vennootschapsbelasting geen aanvullende heffing over de overwinst plaatsvindt. Een tweede knelpunt is dat over de normale vergoeding na de vennootschapsbelasting niet meer (in box 2) geheven wordt. Dit gebeurt wel bij particuliere beleggers in box 3. Dit zijn mijns inziens geen vergelijkbare gevallen, maar dit knelpunt zorgt wel voor een verdere verstoring van het globale evenwicht. Een derde knelpunt is dat het in dit systeem aantrekkelijk is een groot fiscaal eigen vermogen te creëren. Mogelijk moet een regeling opgenomen worden om overvloedige liquiditeiten buiten het eigen vermogen te houden. Dit is mijns inziens nodig om te voorkomen dat de arbeidsbeloning te laag wordt vastgesteld en daarnaast beperkt het ook uitstel van belastingheffing. Een vierde knelpunt is de mogelijke arbitrage met holdingconstructies. Het is onwenselijk als bijvoorbeeld de arbeid wordt verricht in een onderneming met veel eigen vermogen, die in handen is van een andere onderneming met veel vreemd vermogen. Mogelijk biedt een consolidatiebalans als uitgangspunt voor de bepaling van de omvang van het kapitaalinkomen een oplossing. Als laatste knelpunt lijkt het moeilijk om onderscheid te maken naar aard en omvang van de werkzaamheden van verschillende dga's.⁶⁹ Voor de berekening van het kapitaalinkomen, en daarmee indirect ook de arbeidsbeloning inclusief overwinst, wordt geen rekening gehouden met de aard en omvang van de daadwerkelijk verrichte arbeid. Als twee ab-houders die allebei werkzaam zijn in hun bv een gelijk aandeel hebben, maar een verschillende hoeveelheid arbeid verrichten, zullen zij toch gelijk belast worden. Dit is mogelijk in strijd met het gelijkheidsbeginsel.

Een deel van de genoemde knelpunten komt doordat de overwinst onderdeel uitmaakt van de arbeidsbeloning. De commissie komt daarom met een alternatief systeem, wat meer lijkt op het Scandinavische systeem. In dit systeem wordt de forfaitair bepaalde normale vergoeding vrijgesteld in box 2. De overwinst is dan wel belast in box 2. Om op de overwinst wel een gelijke belastingdruk te houden als op de arbeidsbeloning van een dga en de winst van een ib-ondernemer, dient het tarief in box 2 verhoogd te worden. De grotere eenvoud zorgt mogelijk voor meer uitstel mogelijkheden dan het geval zou zijn bij het alternatief waarbij de overwinst onderdeel uitmaakt van de arbeidsbeloning en belast is in de loonbelasting. Het is namelijk te verwachten dat dga's hun winstuitkering waar mogelijk zullen beperken tot de vrijstelling in box 2. Hierdoor is het mogelijk dat de opbrengst van box 2 aanzienlijk lager wordt. De commissie komt om deze redenen tot de conclusie dat een variant van het Scandinavische systeem de geconstateerde knelpunten niet tegengaat.⁷⁰

Wat opvalt in het Bouwstenenrapport is dat opnieuw onderzoek is gedaan naar het Scandinavische systeem, ondanks dat de commissie Van Dijkhuizen al concludeerde dat dit model geen goed alternatief is. In de Bouwstenen wordt geconcludeerd dat in het huidige stelsel in Noorwegen fiscaal gedreven winstinhouding plaatsvindt. Om dit tegen te gaan heeft Noorwegen de mogelijkheid tot

---

⁶⁸ Met normale vergoeding worden onderdelen K en I bedoeld.

⁶⁹ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 47 en 48.

⁷⁰ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 50-52.

lenen van de eigen BV sterk ingeperkt. Verder biedt het Noorse stelsel geen directe oplossingen voor fiscaal gedreven winstinhouding.⁷¹

2.4: Beleidsopties kapitaalinkomen

2.4.1: Forfaitair minimumrendement

De commissie Van Dijkhuizen komt met een aantal beleidsopties die meer passen in het huidige systeem. De eerste beleidsoptie is een forfaitair minimumrendement in box 2. De ab-houder wordt niet altijd jaarlijks in de inkomstenbelastingheffing betrokken, alleen op het moment van uitkering of vervreemding. De ib-ondernemer wordt wel jaarlijks belast over de jaarwinst en ook de particuliere belegger wordt jaarlijks belast in box 3. Volgens Essers bestaat hier een knelpunt.⁷² De ondernemer in box 1 wordt namelijk belast over de gerealiseerde winst. Deze winst bestaat uit winst voor consumptieve doeleinden en winst wat nodig is voor herinvestering in de onderneming ten behoeve van de continuïteit ervan. Essers stelt dat alleen de voor privédoeleinden onttrokken winst door de ondernemer leidt tot eenzelfde draagkracht als de andere inkomenscategorieën in box 1. Hij concludeert dat met de introductie van een minimumrendement in box 2 voor de aanmerkelijkbelanghouder eenzelfde probleem ontstaat. Winst die nodig is ten behoeve van de continuïteit van de onderneming wordt al geacht beschikbaar te zijn voor vrije consumptie door de aanmerkelijkbelanghouder.

De grondslag van het forfaitaire minimumrendement is het fiscaal eigen vermogen. Volgens Van Es komt dit de eenvoud weliswaar ten goede, maar staat het los van de waarde in het economische verkeer zoals die wordt gehanteerd in box 3 en in art. 4.14 Wet IB 2001.⁷³ In laatstgenoemde gevallen kan de waarde in het economische verkeer naar mijn mening gemakkelijk bepaald worden, waar dit bij box-2-vermogen een stuk minder eenvoudig is. Volgens Heithuis dient te worden aangesloten bij het fiscale eigen vermogen, maar wel gecorrigeerd voor fiscale reserves. Hierdoor wordt net als bij een ib-ondernemer nog niet geheven over de stille reserves, de goodwill, de kostenegaliseringsreserve en de herinvesteringsreserve. Ook voorkomt dit verdere discussie over de hoogte van de goodwill. Wel moet volgens Heithuis verder onderzocht worden hoe moet worden omgegaan met holdingstructuren, buitenlandse dochtervennootschappen en buitenlandse ab-houders.⁷⁴ Dit zal mijns inziens geen vereenvoudiging van de wet opleveren. Kavelaars prefereert als grondslag het kapitaal/vermogen in de commerciële jaarrekening, maar noemt hier verder geen reden voor.⁷⁵ Dit is opvallend, aangezien hij eerder stelde dat aansluiting bij de commerciële jaarrekening zal leiden tot waarderingproblematiek.⁷⁶

De hoogte van het forfaitair rendement zou gekoppeld kunnen worden aan het forfaitaire rendement van box 3.⁷⁷ In het destijds geldende art. 5.2 lid 1 Wet IB 2001 (wettekst 2011 tot 2017) gold een forfaitair rendement van 4%. In de huidige tekst van art. 5.2 lid 2 Wet IB 2001 geldt een forfaitair rendement van 6,17% voor overige bezittingen. Dit percentage is voor meer dan de helft gebaseerd op het langetermijnrendement op onroerende zaken, zie art. 10.6ter lid 3 Wet IB 2001. Mijns inziens is dit percentage om die reden geen juist uitgangspunt voor een forfaitair rendement in box 2. Het forfaitaire rendement geldt dan als minimum, als de daadwerkelijke uitkering hoger is, wordt daar over geheven. Als het forfaitair rendement hoger is dan de daadwerkelijke uitkering, kan dit verschil bijgeboekt worden op de verkrijgingsprijs. Zo wordt dubbele belasting bij vervreemding van het aanmerkelijk belang voorkomen. Mogelijk zal zich dit niet vaak voordoen, aangezien dga's de dividenduitkering nodig hebben om de forfaitair bepaalde box-2-heffing te kunnen betalen. Van Es ziet dat de soms noodzakelijke hogere dividenduitkeringen onwenselijk kunnen zijn in tijden van crisis of

---

⁷¹ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 48.

⁷² Essers, *WFR* 2013/1035, par. 2.2.

⁷³ Van Es, *WFR* 2013/970.

⁷⁴ Heithuis, *NTR* 2011/1905.

⁷⁵ Kavelaars, *MBB* 2022/26, par. 4.

⁷⁶ Kavelaars, *WFR* 2013/1029, par. 3.

⁷⁷ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 52.

als de vennootschap bijvoorbeeld met de bank afspraken heeft over de maximale dividenduitkering betreffende een bepaalde lening.⁷⁸ Ook kan het zijn dat een verlies geleden wordt door de vennootschap, waardoor onvoldoende liquide middelen aanwezig zijn om dividend uit te keren aan de dga. Zo kan het voorkomen dat een dga de box-2-heffing niet kan betalen. Volgens Heithuis kan dit het beste opgelost worden door een betalingsregeling in te voeren.⁷⁹ Ook is volgens hem een tegenbewijsregeling een mogelijkheid.⁸⁰ Van den Dool verwacht dat de invoering van een forfaitair rendement bewerkstelligt dat bij overlijden of emigratie amper sprake kan zijn van een ab-claim en dat complexe bedrijfsopvolgingsregelingen dan afgeschaft kunnen worden.⁸¹ Dit wordt verder onderzocht in hoofdstuk 4.

Essers is geen voorstander van een fictief minimumrendement in box 2, behalve voor beleggingsvermogen wat geen functie heeft in de onderneming.⁸² Bij ib-ondernemers komt dit niet voor vanwege de vermogensetiketteringsregels, maar die regels gelden in de vennootschapsbelasting niet voor de onbeperkt belastingplichtigen. Op grond van art. 2 lid 6 Wet VPB 1969 worden besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid immers geacht hun onderneming te drijven met behulp van hun gehele vermogen. Van Es noemt een forfaitair minimumrendement op beleggingsvermogen wat niet functioneel is binnen de onderneming ook als optie.⁸³ De commissie noemt een soortgelijke mogelijkheid om belastinguitstel te verminderen, maar deze moet nog onderzocht worden. Zo kan verplicht worden om langdurig overtollig kapitaal dat niet ten dienste staat aan de reële onderneming uit de bv te halen.⁸⁴

De Commissie onderzoekt in de Bouwstenen, net als de commissie Van Dijkhuizen, het invoeren van een forfaitair rendement in box 2 en komt tot de conclusie dat dit slecht uitvoerbaar is.⁸⁵ Meussen concludeert dat deze maatregel het stelsel complexer maakt en extra handhaving capaciteit van de Belastingdienst vergt. Ook zijn bij de Belastingdienst systeemwijzigingen nodig, wat maakt dat Meussen deze beleids optie niet wenselijk vindt.⁸⁶

Het is mijns inziens jammer dat in de Bouwstenen niet verder onderzoek is gedaan naar een forfaitair minimumrendement, zoals de commissie Van Dijkhuizen noemde als optie. Ook in de Bouwstenen wordt namelijk aanbevolen verder onderzoek te doen naar de administratieve lasten. Naar mijn mening dient ook onderzocht te worden hoe deze regeling praktisch ingevuld zou moeten worden, gezien de eerder besproken problemen. Wel wordt door deze maatregel de fiscaal gedreven winstinhouding beperkt.⁸⁷

2.4.2: Tarieven aanpassen

De Commissie concludeert in het syntheserapport van de Bouwstenen dat het globale evenwicht tussen de ib-ondernemer, werknemer en dga steeds verder is verstoord sinds de invoering van de Wet IB 2001.⁸⁸ Inmiddels is met de tariefsaanpassing in art. 22 Wet VPB 1969 per 1 januari 2023 een stap in de goede richting gedaan. Daarnaast kan de tariefsaanpassing in art. 2.12 Wet IB 2001 per 1 januari 2024 een verdere lastenverzwaring vormen, afhankelijk van de hoogte van het belastbare inkomen uit aanmerkelijk belang ten opzichte van de drempelwaarde van € 67.000. Een uitgebreide behandeling van het globale evenwicht gaat dit onderzoek te buiten.

---

⁷⁸ Van Es, *WFR* 2013/970.

⁷⁹ Heithuis, *NTR* 2011/1905.

⁸⁰ Heithuis, *NTR* 2013/1395.

⁸¹ Van den Dool, *TFO* 2017/150.2, par. 3.

⁸² Essers, *WFR* 2013/1035, par. 2.2.

⁸³ Van Es, *WFR* 2013/970.

⁸⁴ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 54.

⁸⁵ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 83 en 84.

⁸⁶ Meussen, *MBB* 2020/27.

⁸⁷ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 39.

⁸⁸ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 43 en 44.

De Commissie zoekt de oplossing voornamelijk in een aanpassing van de tarieven in de vennootschapsbelasting en in box 2. In 2018, de periode van het onderzoek, gold een tarief van 20% over de eerste € 200.000 van de winst. Uit onderzoek blijkt dat 95% van de vennootschappen met minstens één ab-houder een winst heeft van € 200.000 of minder. Bij een winst tot € 200.000 is het verschil tussen het toptarief van een ib-ondernemer en het gecumuleerde toptarief van een dga 11,6%-punt.⁸⁹ Deze vergelijking lijkt naar mijn mening deels onjuist. Het onderzoek gaat over de belastbare winst, dat wil zeggen de winst na aftrek van gebruikelijk loon.⁹⁰ Dit wordt vervolgens vergeleken met de winst van een ib-ondernemer, terwijl een arbeidsbeloning van die winst niet aftrekbaar is. Een juiste vergelijking zou dus zijn tussen de winst van een ib-ondernemer en de winst van een dga voor aftrek van gebruikelijk loon. Dan zal een kleiner deel van de vennootschappen een winst tot € 200.000 hebben. Desalniettemin blijft het beeld bestaan dat het overgrote deel van de vennootschappen met minstens één ab-houder alleen vennootschapsbelasting betaalt over de eerste € 200.000 van de winst. Hoe lager het opstaptarief in de vennootschapsbelasting, des te minder belasting meteen geheven wordt en des te groter de prikkel om winstuitkering uit te stellen in box 2.⁹¹ Per 1 januari 2023 geldt in de vpb op grond van art. 22 Wet VPB 1969 een tarief van 19% over de eerste € 200.000 aan belastbaar bedrag. Vanaf € 200.000 euro geldt een tarief van 25,8%.

Naast het afschaffen van het opstaptarief in de vpb wordt geadviseerd wel een opstaptarief in box 2 in te voeren om winstuitkering te bevorderen. Om te voorkomen dat grote winstreserves in delen uitgekeerd worden, om onder het lagere tarief te blijven, dient het opstaptarief niet veel lager te zijn dan het reguliere tarief in box 2. De Commissie komt uit op een tarief van 27% bij uitkeringen tot € 50.000 en daarboven 31%. Als geen opstaptarief wordt ingevoerd in box 2, dan dient het tarief in box 2 verhoogd te worden om dicht bij het globale evenwicht te komen.⁹² Dit laatste lijkt mij onwenselijk, omdat een hoger tarief in box 2 zorgt voor een extra prikkel om winstuitkering uit te stellen. Met ingang van 1 januari 2024 krijgt box 2 twee schijven. De eerste schijf belast tot € 67.000 aan box-2-inkomsten per persoon tegen een tarief van 24,5% en in de tweede schijf geldt over het meerdere een tarief van 31%.⁹³ Naar mijn verwachting wordt de prikkel om winst uit te keren voor een deel tegengegaan doordat de algemene heffingskorting per 1 januari 2025 afhangt van het verzamelinkomen in plaats van het inkomen uit werk en woning.⁹⁴ De heffingskorting bedraagt in 2023 nihil vanaf een inkomen uit werk en woning van € 73.030 op grond van art. 8.10 Wet IB 2001. Als een dga dus een gebruikelijk loon ontvangt van bijvoorbeeld € 51.000 en daarnaast € 67.000 aan dividend uitgekeerd krijgt, heeft hij dus per 1 januari 2025 geen recht meer op de algemene heffingskorting. Dit maakt de effectieve belastingdruk hoger en daarmee worden dividenduitkeringen minder gestimuleerd.

2.4.3: Gebruikelijk kapitaalregeling

De Commissie⁹⁵ vraagt zich af of uitstel van belastingheffing over overtollig kapitaal dat niet ten dienste staat aan de reële onderneming gerechtvaardigd is, net zoals de commissie Van Dijkhuizen⁹⁶ zich afvroeg. Inkomen uit overtollig kapitaal dat niet ten dienste staat aan de reële onderneming is naar mijn mening per definitie overwinst. Zoals in hoofdstuk 2.3.2 is besproken, is het belasten van overwinst wenselijk, omdat het geen investeringsbeslissingen verstoort en niet leidt tot minder investeringen. Toch lijkt dit lastig uitvoerbaar. Zo is onduidelijk hoe dit voordeel moet worden bepaald en moet worden toegerekend aan de verschillende aandeelhouders. Kavelaars noemt het onderscheid

⁸⁹ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 44.

⁹⁰ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p.16.

⁹¹ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 45.

⁹² Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 48.

⁹³ Kamerstukken II 2022/23, 36202, nr. 2, p. 8.

⁹⁴ Kamerstukken II 2022/23, 36202, nr. 2, p. 9.

⁹⁵ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 44.

⁹⁶ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 54.

tussen ondernemingsvermogen en overig beleggingsvermogen ook onwenselijk door complicaties betreffende vermogensetikettering en bedrijfsopvolgingsregelingen.⁹⁷

De vorige beleidsoptie lijkt enigszins op een andere beleidsoptie die is onderzocht door de Commissie. Over het verschil tussen de winst en de uitgekeerde winst wordt een percentage aangemerkt als inkomen uit aanmerkelijk belang. Dit is volgens de Commissie moeilijk uitvoerbaar en vergt volgens Meussen zelfs een fiscale transparantie van de aanmerkelijkbelang-bv.⁹⁸

Ook is door de Commissie de gebruikelijk kapitaalregeling onderzocht. Dit lijkt op het (voormalige) Noorse stelsel. Dan wordt in plaats van het gebruikelijk loon, eerst het gebruikelijk kapitaalinkomen vastgesteld. Het restant wordt dan als arbeidsinkomen belast. Cnossen is een voorstander van deze optie omdat kapitaalinkomen makkelijker en objectiever te bepalen is. Volgens hem moet dan over het fiscale eigen vermogen een rekenrendement worden berekend.⁹⁹ Meussen lijkt het terecht onwaarschijnlijk dat deze beleidsoptie wordt ingevoerd.¹⁰⁰ De Commissie noemt zelf al genoeg argumenten die hier bij aansluiten. Zo is het niet duidelijk hoe om moet worden gegaan met verschillende soorten aandelen of een mogelijk negatief arbeidsinkomen. Ook is het de vraag welk kapitaal en welk rendement gehanteerd moeten worden. Zo kan als grondslag voor kapitaal het fiscale eigen vermogen gelden, maar dit geeft niet de werkelijke waarde van de onderneming aan en is te manipuleren door bijvoorbeeld vermogen in dochtervennootschappen of in buitenlandse deelnemingen onder te brengen. De Commissie stelt dat deze maatregel een complexe en forse ingreep is wat mogelijk niet goed uitvoerbaar is.¹⁰¹

Behalve aanpassing van de tarieven in de vennootschapsbelasting en box 2 zullen andere beleidsopties waarschijnlijk leiden tot een verdere complexiteit van het systeem. Toch lijkt de invoering van een forfaitair minimumrendement een goede optie, omdat het fiscaal gedreven winstinhouding tegengaat. Zoals eerder besproken is mijns inziens verder onderzoek nodig naar de praktische invulling van een dergelijke regeling.

2.5: Beleidsopties arbeidsinkomen

De commissie Van Dijkhuizen noemt ook een beleidsoptie omtrent de gebruikelijkloonregeling. Het voorstel is om de doelmatigheidsmarge terug te brengen naar tien procent om de belasting op de arbeidsbeloning van een dga meer gelijk te krijgen met die van een ib-ondernemer. Opvallend is dat de doelmatigheidsmarge volgens de commissie niet helemaal afgeschaft dient te worden, wat inmiddels dus wel is gebeurd per 1 januari 2023. De commissie houdt die marge van tien procent aan, omdat de hoogte van het gebruikelijk loon niet op één euro nauwkeurig is vast te stellen. Tot slot geeft de commissie aan dat deze verkleining van de doelmatigheidsmarge kan leiden tot meer belastingplichtigen die een lager gebruikelijk loon aannemelijk willen maken, wat extra lasten met zich brengt voor de Belastingdienst.¹⁰²

Over het arbeidsinkomen wordt in de Bouwstenen geconcludeerd dat het moeilijk te schatten is en relatief laag wordt vastgesteld.¹⁰³ Beide gevolgen hebben naar mijn idee te maken met de doelmatigheidsmarge dat in de tijd van het onderzoek gold. Deze marge bestaat immers om enige schattingsvrijheid te verschaffen om zo procedures over het gebruikelijk loon te beperken. De marge zorgt ook voor een lager gebruikelijk loon, wat per 1 januari 2023 niet meer van toepassing is. Waar de commissie Van Dijkhuizen voorstelde de doelmatigheidsmarge te veranderen naar tien procent, wordt in de Bouwstenen geconcludeerd dat de doelmatigheidsmarge geheel afgeschaft dient te

---

⁹⁷ Kavelaars, *MBB 2022/26*, par. 4.

⁹⁸ Meussen, *MBB 2020/27*.

⁹⁹ Cnossen, *WFR 2020/135*, par. 4.

¹⁰⁰ Meussen, *MBB 2020/27*.

¹⁰¹ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 94 en 95.

¹⁰² Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 54 en 55.

¹⁰³ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 42.

worden. De Commissie onderbouwt dit doordat een eerdere verlaging van de doelmatigheidsmarge niet tot meer uitvoeringslasten heeft geleid. De discussies gaan alleen over een andere grens. Naar verwachting leidt een gehele afschaffing daarom niet tot meer uitvoeringslasten.¹⁰⁴ Hier is Redactie Vakstudie Nieuws het niet mee eens. Volgens hen heeft de inspecteur op grond van art. 12a lid 8 Wet LB 1964 (wettekst 2022) de bewijslast als hij vindt dat het loon te laag is vastgesteld. Onder de toenmalige regeling zal hij daarin alleen slagen als hij aannemelijk maakt dat het belaste loon minimaal 25% hoger moet zijn dan hetgeen de ab-houder daadwerkelijk in aanmerking heeft genomen. Het vervallen van de doelmatigheidsmarge kan daarom volgens Vakstudie Nieuws leiden tot aanzienlijk meer discussies.¹⁰⁵ Verder stelt Vakstudie Nieuws dat de enige onderbouwing van een afschaffing van de doelmatigheidsmarge van budgettaire aard lijkt. Met dit laatste ben ik het niet eens. In de Bouwstenen worden namelijk nog twee redenen genoemd, die naar mijn mening ook van belang zijn. De eerste reden is dat meer neutraliteit ontstaat ten opzichte van box 1. De tweede reden is dat het gebruikelijk loon hoger wordt, waardoor minder winst bestaat om in te houden wat belastinguitstel beperkt.¹⁰⁶

Essers stelt dat de ib-ondernemer zijn arbeidsbeloning niet als kosten in aanmerking kan nemen bij de winstberekening. Volgens hem moet ook in de vennootschapsbelasting geen aftrek mogelijk zijn voor betalingen verricht aan ab-houders van de betalende vennootschap, of het nu loon, huur of rente betreft. Verder concludeert Essers dat de vaststelling wat (verkapt) dividend is en wat niet komt te vervallen en dat de terbeschikkingstellingsregeling vereenvoudigd kan worden. Ook stelt hij dat de aanpak van misbruik van inkomensafhankelijke regelingen in die regelingen zelf plaats dient te vinden.¹⁰⁷

Naar mijn mening dient onderzocht te worden of de afschaffing van de doelmatigheidsmarge daadwerkelijk niet leidt tot aanzienlijk meer discussies en daarmee hogere uitvoeringslasten voor de belastingplichtigen en Belastingdienst. Als blijkt dat een verhoging van de doelmatigheidsmarge, bijvoorbeeld naar 10% zoals de commissie Van Dijkhuizen voorstelt, leidt tot aanzienlijk minder discussies, dan is dat naar mijn mening wenselijk. Meer neutraliteit ten opzichte van de ib-ondernemer kan namelijk al bereikt worden door aanpassing van de tarieven in de vpb en box 2. Fiscaal gedreven winstinhouding kan al worden beperkt door het invoeren van een forfaitaire rendementsheffing in box 2.

2.6: Toetsingskader

Uit de vorige paragrafen komen drie beleidsopties naar voren die samen fiscaal gedreven winstinhouding beperken en een globaal evenwicht benaderen. De eerste beleidsoptie is een aanpassing van de tarieven in de vpb en box 2. De tweede beleidsoptie is het invoeren van een forfaitair minimumrendement in box 2. De derde beleidsoptie is afschaffing van de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling.

Om te bepalen of een beleidsoptie optimaal is, wordt getoetst aan de hand van vier criteria. Deze criteria zijn: het draagkrachtbeginsel, het neutraliteitsbeginsel, doeltreffendheid en doelmatigheid.

Het draagkrachtbeginsel houdt in dat iedereen naar evenredigheid van zijn draagkracht een bijdrage levert in de vorm van belastingopbrengsten. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten. Als de vennootschap van een dga winst maakt, neemt de draagkracht van die dga toe. Zijn aandelen worden immers meer waard. Daarnaast zijn deze overtollige liquide middelen te allen tijde beschikbaar voor de dga. Door deze winst niet uit te keren, betaalt de dga geen belasting in box 2 op dat moment. Hierdoor neemt zijn draagkracht dus toe, maar draagt hij niet naar evenredigheid bij aan de

---

¹⁰⁴ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 29.

¹⁰⁵ Redactie Vakstudie Nieuws, *V-N* 2022/47.3, par. B.I.2.

¹⁰⁶ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 28.

¹⁰⁷ Essers, *WFR* 2013/1035, par. 3.2.

belastingopbrengsten. In mijn opinie is fiscaal gedreven winstinhouding om die reden niet in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel. De tariefsaanpassingen die de Commissie voorstelt, bevorderen winstuitkering.¹⁰⁸ Daarnaast zorgt het opstaptarief in box 2 dat bij hogere dividenduitkeringen een hoger tarief geldt. Dit is mijns inziens in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel.

In de Bouwstenen wordt geconcludeerd dat het lage tarief in de vennootschapsbelasting zorgt voor een verstoring van het globale evenwicht. Afschaffen van dit opstaptarief brengt het systeem dichterbij een globaal evenwicht en is dus in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel. Het invoeren van een opstaptarief in box 2 beperkt dit effect. Het opstaptarief mag daarom niet te veel afwijken van het normale tarief in box 2 om per saldo alsnog dichterbij het globale evenwicht te komen.

De tariefsaanpassing lijkt doeltreffend, aangezien het bijdraagt aan het globale evenwicht en fiscaal gedreven winstinhouding beperkt.

Het afschaffen van het opstaptarief in de vpb zorgt voor hogere belastinginkomsten. Het kan ook leiden tot minder investeringen en hogere uitvoeringslasten in het jaar voorafgaande aan de afschaffing.¹⁰⁹ Het invoeren van een opstaptarief in box 2 kan incidenteel leiden tot hogere belastinginkomsten. Het aanpassen van de tarieven is een eenvoudige wijziging in het systeem.¹¹⁰ De tariefsaanpassing lijkt doelmatig, maar de daadwerkelijke kosten moeten blijken.

Met het invoeren van een forfaitair minimumrendement in box 2 wordt winstinhouding beperkt. In het geval dat de vennootschap een verlies maakt en daardoor te weinig liquide middelen heeft om dividend uit te keren zodat de dga zijn box-2-heffing kan voldoen, bestaat mogelijk strijdigheid met het draagkrachtbeginsel. Dit kan worden voorkomen door een betalings- of tegenbewijsregeling.

Volgens de Bouwstenen zorgt een forfaitair minimumrendement enerzijds voor meer evenwicht tussen ib-ondernemers en dga's en anderzijds voor meer evenwicht tussen box 2 en box 3. Toch kan het verstoring werken, mede door gedragseffecten. Zo kunnen dga's zich gedwongen voelen minstens net zo veel dividend uit te keren als het forfaitair minimumrendement. Naar ik verwacht zullen dga's zich eerder genooddaakt voelen net zo veel dividend uit te keren als het te betalen bedrag aan box-2-heffing, om die heffing te kunnen betalen. Verder stimuleert de grondslag, het fiscaal eigen vermogen, financiering met vreemd vermogen.¹¹¹ Deze effecten zijn lastig kwantificeerbaar en daardoor is het onduidelijk of wordt voldaan aan het neutraliteitsbeginsel.

Het forfaitair minimumrendement lijkt doeltreffend, aangezien het bijdraagt aan het globale evenwicht en fiscaal gedreven winstinhouding beperkt.

De maatregel maakt dat heffing op een eerder moment plaatsvindt en is dus geen extra heffingsmoment. Het leidt alleen tot een extra heffingsmoment in situaties die in het huidige systeem zouden leiden tot afstel. De extra opbrengst van deze beleids optie is dus beperkt. Waarschijnlijk gaat het wel gepaard met hoge kosten, aangezien het een complexe systeemwijziging betreft. Daarnaast zullen belastingplichtigen mogelijk vaker verzoeken tot vaststelling van de verkrijgingsprijs, wat extra kosten voor de Belastingdienst met zich brengt.¹¹² Hoewel ook deze kosten lastig kwantificeerbaar lijken, is het mijns inziens duidelijk dat invoering van deze maatregel meer kost dan het oplevert. Het forfaitair minimumrendement is daarom niet doelmatig.

Door afschaffing van de doelmatigheidsmarge zal een hoger dga-loon vallen onder het progressieve tarief in box 1. Door een dergelijk tarief dragen hogere lonen hogere lasten, wat in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel. Ook is volgens de Bouwstenen het lager belastingen van arbeidsinkomen

---

¹⁰⁸ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 48.

¹⁰⁹ Belastingen van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 70 en 71.

¹¹⁰ Belastingen van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 81 en 82.

¹¹¹ Belastingen van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 83 en 84.

¹¹² Belastingen van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 84.

bij dga's ten opzichte van werknemers in strijd met het draagkrachtbeginsel, het afschaffen van de marge beperkt dit.¹¹³

Het afschaffen van de marge in de gebruikelijkloonregeling zorgt voor meer neutraliteit ten opzichte van box 1, vermindert belastinguitstel en leidt op deze wijze tot een neutraler en minder verstrend belastingstelsel.¹¹⁴ De afschaffing van de doelmatigheidsmarge is in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel.

Afschaffing van de marge lijkt doeltreffend, aangezien het bijdraagt aan het globale evenwicht en fiscaal gedreven winstinhouding beperkt. Het beperkt fiscaal gedreven winstinhouding doordat minder winst overblijft na aftrek van het hogere gebruikelijk loon.

De aanpassing vereist een beperkte aanpassing in de systemen. Ook zal het ontbreken van de marge waarschijnlijk niet leiden tot aanzienlijk meer discussies, aangezien de discussie slechts verschuift naar een andere grens. Mocht blijken dat dit wel het geval is, dan zou de marge kunnen worden aangepast naar bijvoorbeeld 10%. De afschaffing leidt wel tot hogere belastingopbrengsten. Het afschaffen van de marge lijkt doelmatig.

2.7: Deelconclusie

Een dga wordt belast over zijn arbeidsinkomen door middel van de gebruikelijkloonregeling. Daarnaast wordt hij belast over zijn kapitaalinkomen in box 2, hiervan is sprake bij bijvoorbeeld een dividenduitkering. Een dergelijk systeem, waarbij zowel arbeid als kapitaal is belast, is wenselijk om verschillende redenen. Zo kunnen personen die werken in hun eigen bedrijf inkomen verschuiven van arbeid naar kapitaal en andersom. Daarnaast geldt dat kapitaal lager belast dient te worden dan arbeid om kapitaalvlucht en verstoringen te beperken. Een Scandinavisch model of een variant daarvan is niet wenselijk, omdat het belastinguitstel bevordert.

De invoering van een fictief minimumrendement gaat fiscaal gedreven winstinhouding tegen, maar is ook complex en mogelijk lastig uitvoerbaar. Daarbij is verder onderzoek nodig naar de praktische invulling van de regeling, met name hoe moet worden omgegaan met de genoemde knelpunten. Het forfaitair minimumrendement kan in overeenstemming zijn met het draagkrachtbeginsel, afhankelijk van hoe de regeling wordt vormgegeven. Verder lijkt de regeling doeltreffend. De invoering van een minimumrendement is mogelijk in strijd met het neutraliteitsbeginsel en waarschijnlijk niet doelmatig, verder onderzoek is ook daarom nodig. Voor de korte termijn is om deze reden de invoering van een forfaitair minimumrendement onwenselijk.

Het afschaffen van het lage tarief in de vennootschapsbelasting en het invoeren van een opstaptarief in box 2 is waarschijnlijk in overeenstemming met alle toetsingscriteria.

Het afschaffen van de doelmatigheidsmarge voldoet ook aan alle toetsingscriteria, maar de daadwerkelijke doelmatigheid moet nog blijken.

---

¹¹³ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 74.

¹¹⁴ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 75.

Hoofdstuk 3: Lenen van de eigen bv

3.1: Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het aangaan van een lening bij de eigen bv onderzocht. Hierbij wordt door de Wet excessief lenen over het meerdere van € 700.000 aan leningen bij de eigen bv een fictief voordeel in box 2 in aanmerking genomen. Dit is een vorm van heffing over (fictief) inkomen uit kapitaal en kan daarom gezien worden als een uitbreiding op het vorige hoofdstuk. In paragraaf 2 wordt de huidige regeling en de Wet excessief lenen behandeld. Hierbij wordt geschetst waarom lenen van de eigen bv zo aantrekkelijk geworden is voor ab-houders. Verder wordt besproken hoe het lenen van de eigen bv leidt tot uitstel en soms zelfs afstel van belastingheffing bij ab-houders. In paragraaf 3 worden verschillende beleidsopties behandeld aan de hand van bijvoorbeeld de Bouwstenen en literatuur. Vervolgens wordt in paragraaf 4 een aantal beleidsopties die geschikt lijken belastinguitstel en -afstel tegen te gaan, getoetst aan het draagkrachtbeginsel, neutraliteitsbeginsel, doeltreffendheid en doelmatigheid. In paragraaf 5 volgt de conclusie.

3.2: Huidige regeling

3.2.1: Lenen van de eigen bv

Een ab-houder heeft verschillende mogelijkheden om geld uit zijn bv te halen. In het vorige hoofdstuk zijn hiervan twee voorbeelden genoemd, namelijk de dividenduitkering en loon. Een dividenduitkering is belast als regulier voordeel op basis van art. 4.12 onderdeel a Wet IB 2001. Het gebruikelijk loon is belast op grond van art. 12a Wet LB 1964. Dit gebruikelijk loon valt onder het loonbegrip van art. 3.81 Wet IB 2001 en is belast in box 1. Om heffing in box 2 uit te stellen kunnen ab-houders kiezen om geen dividend uit te keren en tot op zekere hoogte een zo laag mogelijk loon te genieten. Om dan toch in hun levensonderhoud te kunnen voorzien, lenen zij geld van hun bv. Ook kan geld geleend worden om overtollig kapitaal in de bv te benutten voor de aanschaf van bijvoorbeeld een eigen woning, beleggingsvastgoed of effecten in privé. Een dergelijke lening kan bijvoorbeeld voorkomen in de vorm van een geldlening, al dan niet met gestelde zekerheden, of in de vorm van een rekeningcourantkrediet.

Over de lening dient rente betaald te worden door de ab-houder. Deze rentebetaling verhoogt de winst van de bv. De schuld die de ab-houder heeft aan zijn bv komt bij hem in box 3 op grond van art. 5.3 Wet IB 2001. Tot en met 2022 verlaagde dit de rendementsgrondslag in box 3. Als met deze lening bijvoorbeeld beleggingsvastgoed werd gekocht van een bedrag gelijk aan de lening, was de rendementsgrondslag nihil, ervan uitgaande dat in box 3 geen overige bezittingen aanwezig waren. Doordat dan geen fictief rendement in aanmerking werd genomen, was het mogelijk onbelast huuropbrengsten te verkrijgen. Over de lening dient wel rente betaald te worden, wat in de afgelopen jaren relatief laag was. Hierdoor werd het nog aantrekkelijker te lenen van de eigen bv. De in beginsel enige belastingheffing die plaatsvond bij lenen van de eigen bv was de gecombineerde ib/vpb-heffing over de betaalde rente. Rente van schulden aangegaan ter verwerving van de eigen woning zijn onder voorwaarden aftrekbaar in box 1 op grond van art. 3.120 lid 1 Wet IB 2001. Deze hypotheekrenteaftrek kon tot 1 januari 2013 tegen het hoogste tarief in box 1, tegenwoordig kan dit op grond van art. 2.10 lid 2 nog maar tegen een tarief van ongeveer 37%. De hypotheekrenteaftrek is dus zelfs een tijd aftrekbaar geweest tegen een hoger tarief dan dat de rentebetaling werd belast door de gecombineerde ib/vpb-heffing.

Uit onderzoek van het CPB blijkt dat 10% van de bv's bestaat uit zogenoemde investerings- en spaar-bv's.¹¹⁵ Het is mede door de daling van de rente ook voor vermogende huishoudens aantrekkelijk om vermogen te verplaatsen naar de bv. In de overbruggingswetgeving die per 1 januari 2023 is ingegaan, wordt voor de bepaling van het effectieve rendement uitgegaan van verschillende forfaitaire rendementen. Het forfaitaire rendement op overige bezittingen, zoals in het voorbeeld in de vorige alinea het beleggingsvastgoed, bedraagt 6,17% op grond van art. 5.2 lid 2 Wet IB 2001. Het forfaitaire

---

¹¹⁵ De economische activiteit van besloten vennootschappen 2022, p. 21.

negatieve rendement op schulden bedraagt 2,46%. Hierdoor is bij een lening ter zake van beleggingsvastgoed, beide voor een gelijk bedrag, niet langer sprake van een fictief rendement van nihil. Het gesaldeerde rendement zal dan altijd positief zijn.

In beginsel is een civielrechtelijke lening ook fiscaalrechtelijk een lening.¹¹⁶ Dit arrest betrof een situatie waarbij een lening was verstrekt tussen een moeder- en dochtervennootschap en dit verschilt dus van de situatie waarbij een dga leent van zijn eigen bv. De Hoge Raad overwoog dat fiscaalrechtelijk geen sprake is van een lening, als sprake is van een deelnemerschapslening, bodemlozeputlening of schijnlening.¹¹⁷ In dat geval wordt het civielrechtelijk geleende geld fiscaalrechtelijk als dividenduitkering aangemerkt en belast. Later is overwogen dat een bodemlozeputlening of schijnlening fiscaalrechtelijk geen lening is in de, voor dit onderzoek relevante, situatie waarbij een dga leent van zijn bv.¹¹⁸ Van een bodemlozeputlening is sprake als de geldlening verstrekt is onder zodanige omstandigheden dat van het begin af aan al duidelijk moet zijn geweest dat het geleende bedrag niet of niet geheel zal kunnen worden terugbetaald.¹¹⁹ Van een schijnlening is sprake als slechts naar schijn sprake is van een lening, terwijl partijen daadwerkelijk beoogd hebben een kapitaalverstrekking tot stand te brengen. De bewijslast ligt bij de inspecteur, hij dient aannemelijk te maken dat de lening geherkwalificeerd dient te worden.

Naast herkwalificatie van een lening kan een lening ook als een onzakelijk aangemerkt worden. Een onzakelijk lening is zowel civielrechtelijk en fiscaalrechtelijk vreemd vermogen. Van een onzakelijke lening is sprake als de lening, die door de bv is verstrekt aan de ab-houder, een dusdanig hoog debiteurenrisico kent dat een willekeurige derde die lening niet onder dezelfde voorwaarden zou verstrekken.¹²⁰ De onzakelijke lening kan zakelijk gemaakt worden door een hogere, van de winst onafhankelijk rente vast te stellen waarbij een willekeurige derde de lening ook verstrekt zou hebben. Aangezien de lening is verstrekt uit hoofde van een aandeelhoudersrelatie, leidt kwijtschelding ervan tot een (verkapte) dividenduitkering aan de ab-houder.¹²¹ Dit is ook het geval als de onzakelijke lening is verstrekt aan een zustervenootschap waarin de ab-houder aandelen houdt. Het kwijtschelden van deze lening verloopt bovenlangs via de gemeenschappelijke aandeelhouder van beide 'zusters'. De leningverstrekkende zustervenootschap doet dan een verkapte winstuitdeling aan die aandeelhouder. Dit is bij die aandeelhouder belast als regulier voordeel. De aandeelhouder stort deze verkapte winstuitdeling daarna als informeel kapitaal in de leningverkrijgende zustervenootschap. Dit verhoogt de verkrijgingsprijs van de ab-aandelen van de laatstgenoemde bv.¹²² Als de lening op een gegeven moment dusdanig hoog is dat de ab-houder niet meer in staat is deze af te lossen wegens gebrek aan voldoende privévermogen, is in zoverre sprake van een vermomde winstuitdeling. Feitelijk heeft de lening dan het vermogen van de bv definitief verlaten. De bewijslast voor een verkapte winstuitdeling ligt bij de inspecteur. Of en wanneer sprake is van een vermomde winstuitdeling, zorgt geregeld voor discussies tussen belastingplichtigen en de Belastingdienst.¹²³

3.2.2: Wet excessief lenen

De Wet excessief lenen is per 1 januari 2023 ingevoerd.¹²⁴ Aanleiding voor de Wet excessief lenen is de belastinguitstel en -afstel dat zich voordoet bij excessief lenen bij de eigen bv.¹²⁵ Uitstel is mogelijk door geld te lenen van de eigen bv in plaats van meer loon of dividend te genieten. Deze lening leidt

¹¹⁶ HR 27 januari 1988, ECLI:NL:HR:1988:ZC3744, r.o. 4.1 en 4.2.

¹¹⁷ HR 27 januari 1988, ECLI:NL:HR:1988:ZC3744, r.o. 4.4.

¹¹⁸ HR 11 februari 1998, ECLI:NL:HR:1998:AA2443, r.o. 3.1 en 3.2.

¹¹⁹ HR 27 januari 1988, ECLI:NL:HR:1988:ZC3744, r.o. 4.3 en 4.4.

¹²⁰ HR 25 november 2011, ECLI:NL:HR:2011:BN3442, r.o. 3.3.2 en 3.3.3.

¹²¹ Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 9 maart 2018, *Stcrt.* 2018, 15751, ond. 3.2.

¹²² Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 9 maart 2018, *Stcrt.* 2018, 15751, ond. 4.12.

¹²³ Heithuis, Kavelaars & Schuver 2019, par. 4.3.2.b.1.

¹²⁴ Wet excessief lenen bij eigen vennootschap (*Stb.* 2022, 531), p. 5.

¹²⁵ *Kamerstukken II* 2020/21, 35496, nr. 9, p. 2 (NNV II).

bij de ab-houder namelijk niet tot belastingheffing, tenzij sprake is van verkapt dividend of wanneer de lening wordt geherkwalificeerd. Afstel kan ontstaan wanneer de bv bijvoorbeeld failliet gaat en de dga niet over genoeg liquide middelen beschikt om de heffing te kunnen voldoen.

Als de ab-houder meer dan € 700.000 leent, is dit meerdere belast als fictief regulier voordeel op grond van art. 4.14a Wet IB 2001. Een inspecteur kan bij leningen van de eigen bv in bepaalde gevallen aannemelijk maken dat sprake is van verkapt dividend, waardoor dit bedrag als regulier voordeel in box 2 is belast. Bij leningen hoger dan de drempel is voor het meerdere altijd sprake van een fictief regulier voordeel, maar voor het mindere kan dus ook nog steeds sprake zijn van een regulier voordeel. De Wet excessief lenen kent geen tegenbewijsregeling, omdat het soort lening niet relevant is, gezien het doel van de wet.¹²⁶ Het maakt dus niet uit of de lening bijvoorbeeld is aangegaan om te kunnen voorzien in het levensonderhoud van de dga. Het maakt ook niet uit of de lening is verstrekt om te kunnen beleggen in privé. De enige uitzondering waarbij een lening in beginsel niet meetelt is wanneer hiermee de eigen woning gefinancierd wordt. Tevens is het niet van belang of de lening al dan niet zakelijk is. Het maakt ook niet uit of tegenover de schuld een vordering staat, dit wordt niet gesaldeerd voor de bepaling van de hoogte van het totaal aan leningen. Volgens De Beer en Ganzeveld is het wel mogelijk voor belastingplichtigen om in voorkomende gevallen zelf tot een daadwerkelijke (civielrechtelijke) verrekening over te gaan om een eventueel gewenste saldering te bereiken.¹²⁷ Rekening-courantverhoudingen tellen dus mee. Het maakt ook niet uit of de debiteur volwaardig is of de schuld is gedekt door middel van bijvoorbeeld een hypotheekrecht.

De grens van € 700.000 geldt op grond van art. 4.14a lid 3 Wet IB 2001 voor de ab-houder en eventueel zijn partner tezamen, ook als die partner zelf een aanmerkelijk belang houdt in de betreffende vennootschap. Bij deze bepaling tellen alle leningen bij alle vennootschappen waarin de belastingplichtige een aanmerkelijk belang heeft, samen op basis van art. 4.13 lid 1 onderdeel f Wet IB 2001. Ook leningen die zodanig worden gestructureerd dat niet van een letterlijke maar wel van een feitelijke samenhang sprake is, tellen mee.¹²⁸ Als voorbeeld wordt het geval genoemd waarin de bv een lening verstrekt aan de broer van de dga en die de lening op zijn beurt weer doorleent aan de dga. Ook het tussenschuiven van een stichting maakt dat de lening meegeteld dient te worden. Verder wordt nog genoemd de situatie waarin de dga leent van een bank en zijn bv garant staat voor alle verplichtingen. Een eigenwoninglening blijft voor de bepaling buiten aanmerking voor zover een hypotheekrecht op de eigen woning is verstrekt aan de vennootschap op grond van art. 4.14a lid 6 Wet IB 2001. Deze eis van hypotheekrecht geldt niet voor kwalificerende eigenwoningschulden in de zin van art. 3.119a Wet IB 2001 die al bestonden op 31 december 2022.¹²⁹ Op grond van art. 4.14a lid 4 Wet IB 2001 geldt als peildatum het einde van het kalenderjaar waarover belastingheffing plaatsvindt. Op grond van art. 4.14b lid 1 Wet IB 2001 tellen ook schulden mee van een met de ab-houder verbonden persoon. Alleen schulden bij vennootschappen waarin die verbonden persoon geen aanmerkelijk belang heeft, tellen mee. Dit geldt alleen voor zover de schulden van die verbonden persoon hoger zijn dan € 700.000, waarbij onder voorwaarden zijn eigenwoningschuld niet meetelt. Een verbonden persoon is een bloed- of aanverwant in de rechte lijn van de ab-houder of zijn partner. Het drempelbedrag van € 700.000 wordt niet jaarlijks geïndexeerd. De Beer en Ganzeveld merken op dat de wetgever niet heeft voorzien in overgangsrecht voor schulden die zijn ontstaan voor de inwerkingtreding van de Wet excessief lenen. Het maximumbedrag wordt dus niet bijvoorbeeld verhoogd met eerder bestaande schulden voor zover deze meer bedragen dan € 700.000.¹³⁰

Na de heffing over het fictief regulier voordeel wordt op grond van art. 4.14a lid 2 Wet IB 2001 de grens van € 700.000 verhoogd met het eerder belaste fictief regulier voordeel om zo dubbele heffing

---

¹²⁶ *Kamerstukken II 2020/21*, 35496, nr. 9, p. 17 (NNV II).

¹²⁷ De Beer en Ganzeveld, *NLF 2020/1570*.

¹²⁸ *Kamerstukken II 2019/20*, 35496, nr. 3, p. 17 (MvT).

¹²⁹ *Kamerstukken II 2020/21*, 35496, nr. 9, p. 22 (NNV II).

¹³⁰ De Beer & Ganzeveld, *NLF 2020/1570*.

te voorkomen. Anders zou ieder jaar over dezelfde overschrijding belasting geheven worden. Het fictieve reguliere voordeel kan negatief zijn, bijvoorbeeld wanneer een deel van de lening afgelost wordt. Zie het volgende voorbeeld.

Een ab-houder heeft in jaar 1 een schuld van € 900.000 aan zijn bv. Vervolgens lost hij € 50.000 af, waardoor in jaar 2 de schuld € 850.000 bedraagt. In het eerste jaar wordt bij de ab-houder een fictief regulier voordeel in aanmerking genomen van € 200.000.¹³¹ Het nieuwe maximumbedrag bedraagt € 900.000. In het tweede jaar is afgelost en wordt daardoor een negatief fictief regulier voordeel in aanmerking genomen voor een bedrag van € 50.000.¹³² Het daaropvolgende jaar wordt het maximumbedrag gesteld op € 850.000.

Het negatieve voordeel kan dan verrekend worden met positieve voordelen genoten in een jaar. Indien na deze verrekening nog steeds een verlies resteert in een jaar, dan kan dit verlies verrekend worden met het voorafgaande kalenderjaar en de zes volgende kalenderjaren op grond van art. 4.49 lid 1 Wet IB 2001. Doordat een fictief regulier voordeel in het kader van de Wet excessief lenen ook negatief kan zijn, wordt deze heffing na aflossing van de lening dus eigenlijk weer teruggenomen. Zodoende levert de Wet excessief lenen geen structurele belastingopbrengsten op voor de overheid. Wanneer de ab-houder, bijvoorbeeld door vervreemding van de aandelen, geen aanmerkelijk belang meer heeft, worden zijn schulden geacht nihil te bedragen op grond van art. 4.14a lid 5 Wet IB 2001. De ab-houder kan op dat moment een negatief fictief regulier voordeel in aanmerking nemen voor het bovenmatige deel van de schuld dat eerder bij hem als positief fictief regulier voordeel in de heffing is betrokken. Indien de verkrijger van het aanmerkelijk belang ook de schuld aan die bv overneemt, dan loopt hij wederom tegen een positief fictief regulier voordeel aan voor zover de overgenomen schuld meer bedraagt dan € 700.000.

De regeling heeft enkel gevolgen voor box 2 en werkt dus niet door naar de andere boxen of bijvoorbeeld de dividendbelasting.¹³³

3.3: Beleidsopties

3.3.1: Het maximumbedrag en de eigenwoningsschuld

De Bouwstenen begint met cijfers over het lenen bij de eigen bv. Zo had 61% van de huishoudens met een ab-vermogen in 2016 voor in totaal 55 miljard euro aan schulden bij de eigen bv. Daarbij was ongeveer 10% van de lenende ab-houders goed voor 60% van de totale schuld aan de eigen bv. De eerdergenoemde 55 miljard euro bestaat voor ongeveer 30 miljard euro uit eigenwoningleningen. Van het resterende bedrag komt 17 miljard euro boven de toen geldende grens van € 500.000. Dit is zelfs nog schever verdeeld dan de totale schuld aan de eigen bv. De eerdergenoemde 17 miljard euro is namelijk in handen van 3% van de ab-houders. Deze leningen dienen geen bedrijfseconomisch belang. Door te lenen in plaats van dividend uit te keren vindt langdurig uitstel van heffing plaats. Ook kan in gevallen van faillissement geen heffing meer plaatsvinden.¹³⁴ Daarnaast leiden deze leningen volgens de Minister en Staatssecretaris van Financiën in de praktijk tot veel tijdrovende discussies. Ook is het toezicht door de Belastingdienst op leningen van de eigen bv aan de ab-houders zeer bewerkelijk.¹³⁵ Scholman stelt dat de Wet excessief lenen niet gaat om het voorkomen van uitstel of afstel van de aanmerkelijkbelangclaim.¹³⁶ Hij ziet als voornaamste reden het ontmoedigen van lenen bij de eigen bv. Immers bevindt het heffingsobject van de Wet excessief lenen zich aan de actiefzijde van de balans van de bv, terwijl het heffingsobject in box 2 zich bevindt aan de passiefzijde van de balans van de bv.

---

¹³¹ € 900.000 minus het maximumbedrag van € 700.000.

¹³² € 850.000 minus het maximumbedrag van € 900.000.

¹³³ *Kamerstukken II 2020/21*, 35496, nr. 9, p. 17 (NNV II).

¹³⁴ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 45.

¹³⁵ Brief van de Minister en Staatssecretaris van Financiën van 18 september 2018 (*Kamerstukken II 2018/19*, 35026, nr. 6), p. 5.

¹³⁶ Scholman, *Taxlive* 22 februari 2023.

Zodoende kan het dus voorkomen dat belasting betaald moet worden op basis van de Wet excessief lenen terwijl geen of een zeer geringe aanmerkelijkbelangclaim aanwezig is. Zoals in de vorige paragraaf genoemd, werkt de Wet excessief lenen niet door naar de andere boxen en bijvoorbeeld de dividendbelasting. Scholman merkt daarnaast op dat de daadwerkelijk schuld door deze heffing niet minder wordt, overigens tenzij de dga besluit de lening af te lossen. Civielrechtelijk en jaarrekening-technisch blijven de schuld en corresponderende vordering gewoon bestaan.

Zoals gezegd, moet over de schuld aan de eigen bv een zakelijke rente berekend worden. Dit is mede afhankelijk van de inschatting van het risico voor de uitlenende bv. Bij een dga met een behoorlijke schuld kan dit risico en dus de te berekenen rente volgens Molenaar aanzienlijk oplopen.¹³⁷ De rente is, zoals in de vorige paragraaf beschreven, bij de bv belast met vennootschapsbelasting, maar in privé niet aftrekbaar. Als de rente bijgeschreven wordt, bijvoorbeeld omdat de dga over onvoldoende liquide middelen beschikt, verhoogt dit de schuld. In theorie ontstaat op die manier een oneindige heffing, tot het moment dat de bv dividend kan uitkeren aan de dga om zo de schuld af te lossen.

Volgens de Commissie bestaat geen economische reden de grens op € 500.000 te zetten en de eigenwoninglening hiervan uit te zonderen. De grens zou verder verlaagd moeten worden en de eigenwoning zou in de berekening meegenomen moeten worden om belastinguitstel te beperken. Eventueel kunnen bestaande eigenwoningleningen wel uitgezonderd blijven.¹³⁸

Het kabinet noemt als reden om een uitzondering te maken voor eigenwoningschulden de mogelijke ingrijpende effecten van de maatregel voor de dga en zijn gezin indien deze uitzondering zou ontbreken. Als het kabinet hiermee bedoelt dat een dga niet of moeilijker een eigen woning kan kopen zonder deze uitzondering, waag ik dit te betwijfelen. Immers heeft de dga tot € 700.000 ruimte om zonder extra heffing een eigen woning te financieren door middel van de eigen bv. Voor dat bedrag is zelfs in de huidige krappe huizenmarkt vast wel een woning te vinden. Boer en Heithuis verwachten dat ab-houders bestaande leningen bij de eigen vennootschap, waar mogelijk zullen omzetten naar eigenwoningschulden. Hoewel zij begrip hebben voor de uitzondering van eigenwoningschulden, omdat het leningen betreft die niet gemakkelijk kunnen worden afgewikkeld, vinden ze de uitzondering niet binnen het doel van de regeling passen.¹³⁹ Naar mijn mening kunnen andere soorten leningen ook moeilijk af te wikkelen zijn. Te denken valt aan leningen ten behoeve van beleggingsvastgoed of complexe industriële machines. Ook deze zijn mogelijk lastig te gelde te maken. Dit is mijns inziens geen reden om ze uit te zonderen van de regeling. Ik ben het wel eens met Boer en Heithuis dat de uitzondering voor eigenwoningschulden niet binnen de doelstelling van de regeling past. Verder merken zij terecht op dat de uitzondering niet gemaximeerd is, waarbij zij dezelfde grens noemen als de Bouwstenen.¹⁴⁰ Daarin wordt de mogelijkheid genoemd om een eigenwoninglening uit te zonderen tot € 1.090.000. Dit was per 1 januari 2020 de hoogste eigenwoningwaarde voor de berekening van het eigenwoningforfait zoals genoemd in art. 3.112 Wet IB 2001.¹⁴¹ Per 1 januari 2023 bedraagt dit overigens € 1.200.000. Voor dit bedrag zou het naar ik verwacht mogelijk moeten zijn voor een dga om een woning te bemachtigen. Ik vraag mij overigens af of een dergelijke hoge grens effect heeft. Naar mijn mening dient de eigenwoninglening ook onderdeel uit te maken van de berekening van de grens, om te voorkomen dat bestaande leningen worden omgezet naar eigenwoningleningen om zo de excessief-lenenheffing te ontlopen. Het is wel de vraag in hoeverre dit mogelijk is. Dan moet immers sprake zijn van een kwalificerende eigenwoningschuld in de zin van art. 3.119a Wet IB 2001 op grond van art. 4.14a lid 6 Wet IB 2001. Hiervoor geldt bijvoorbeeld dat de lening ten minste annuïtair en in ten hoogste 360 maanden volledig afgelost dient te worden. Daarnaast geldt voor nieuwe kwalificerende eigenwoningschulden dat een recht van hypotheek op de eigen woning is verstrekt aan de vennootschap.

---

¹³⁷ Molenaar, *NtFR* 2020/142.

¹³⁸ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 49.

¹³⁹ Boer & Heithuis, *WFR* 2020/170, par. 3.2.

¹⁴⁰ J.P. Boer maakt onderdeel uit van de klankbordgroep die het Bouwstenenonderzoek van advies voorzag.

¹⁴¹ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 76.

Het is mijns inziens niet relevant of een lening ziet op een eigen woning of bijvoorbeeld een vakantiewoning. Een vakantiewoning die annuïtair en in maximaal 360 maanden volledig afgelost wordt en ter zake waarvan een hypotheekrecht is verstrekt aan de bv, telt mee voor de bepaling van het totaal aan schulden aan de eigen bv. Gebeurt hetzelfde bij de eigen woning, dan telt deze schuld niet mee voor de bepaling van het totaal aan schulden bij de eigen bv. Het afschaffen van de uitzondering voor eigenwoningsschulden past naar mijn mening beter binnen de doelstelling van de regeling.

Zoals gezegd concludeert de Commissie dat geen economische reden bestaat de grens van art. 4.14a lid 2 Wet IB 2001 op € 500.000 te zetten. De grens kan volgens de Bouwstenen aanzienlijk worden verlaagd, wel tot maximaal € 17.500.¹⁴² Dit sluit aan bij de goedkeuring van de staatssecretaris dat over rekeningcourantschulden en -vorderingen geen rente berekend hoeft te worden, mits de schuld dan wel vordering maximaal € 17.500 bedraagt.¹⁴³ Door de grens op dit bedrag vast te stellen, hoeft de inspecteur bij hogere leningen de fiscale kwalificatie niet meer te toetsen, aangezien hierover sowieso geheven wordt.¹⁴⁴ Dit is naar mijn mening ook geen economische reden, maar meer een uitvoeringstechnische. Aangezien de Bouwstenen voorstelt de grens te verlagen is het mijns inziens opmerkelijk dat de grens uiteindelijk is verhoogd naar € 700.000, zonder een naar mijn mening geldige reden. De staatssecretaris noemt hier namelijk geen reden voor anders dan dat dit is onderhandeld in het coalitieakkoord.¹⁴⁵ Vakstudie Nieuws stelt dat om die reden niks te zeggen valt over of de grens te hoog of te laag is.¹⁴⁶ Economisch gezien is het naar mijn mening enerzijds wenselijk de grens zo hoog mogelijk vast te stellen. De Wet excessief lenen kan keuzes van belastingplichtigen beïnvloeden, doordat het minder aantrekkelijk is te lenen van de eigen bv. Dit heeft dus mogelijk een versturende werking. Bij een hogere grens worden minder belastingplichtigen geraakt door de regeling. Daardoor worden minder belastingplichtigen verstoord in hun keuzes omtrent het aangaan van leningen. Anderzijds zorgt een lagere grens voor minder uitstel van belastingheffing, wat bijdraagt aan de neutraliteit tussen dga's en ib-ondernemers. Een ib-ondernemer heeft immers geen mogelijkheid belastingheffing uit te stellen door te lenen van de eigen onderneming, aangezien dit niet mogelijk is. De dga heeft wel deze mogelijkheid door te lenen van zijn eigen bv.¹⁴⁷

3.3.2: Zekerheid en aanwending van de lening

Zoals eerder benoemd, maakt het voor toepassing van de Wet excessief lenen niet uit waarvoor de lening wordt aangewend. Van Brummen en Tydeman-Yousef onderscheiden drie soorten leningen, namelijk de lening ter financiering van de eigen woning, ter financiering van privébeleggingen en die ter financiering van consumptie.¹⁴⁸ Voor eigenwoningleningen geldt volgens hen doorgaans dat deze leningen daadwerkelijk uiteindelijk zullen worden afgelost. De meeste dga's zullen namelijk gebruik willen maken van de renteaftrek, waarvoor zij onder andere ten minste annuïtair af moeten lossen op grond van art. 3.119a lid 1 Wet IB 2001. Voor de tweede soort, de leningen ter financiering van privébeleggingen, geldt volgens hen in de praktijk ook dat deze doorgaans daadwerkelijk uiteindelijk afgelost worden. Dit is mogelijk doordat beleggingen tussentijds vruchten op kunnen leveren, denk aan dividendopbrengsten of huuropbrengsten bij verhuurd vastgoed. Daarnaast vindt aflossing volgens hen veelal plaats bij vervreemding van de beleggingen. Voor zover mij bekend is, is hier geen onderzoek naar gedaan en bestaat hier dan ook geen bewijs voor. Het is bijvoorbeeld ook mogelijk met een lening beleggingen in privé te financieren, waarna de dividend- of huuropbrengsten in privé dienen voor de voorziening in het levensonderhoud. Peppelenbosch noemt nog de situatie waarin de

¹⁴² Belasting van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 77.

¹⁴³ Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 29 november 2021, *Stcrt.* 2021, 48048, p. 10.

¹⁴⁴ Belasting van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 78.

¹⁴⁵ *Kamerstukken II 2021/22*, 35496, nr. 15, p. 1.

¹⁴⁶ Redactie Vakstudie Nieuws, *V-N 2022/15.5*.

¹⁴⁷ Belasting van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 6.

¹⁴⁸ Van Brummen en Tydeman-Yousef, *WFR 2019/59*, ond. 2.

dga in het verleden op zakelijke gronden geld heeft geleend voor investeringen in privé, dus niet voor consumptieve doeleinden, die buiten zijn schuld of toedoen om waardeloos geworden zijn.¹⁴⁹ In dat geval staat tegenover de lening geen zekerheid meer en kan bij verkoop van de beleggingen de lening ook niet meer afgelost worden. In een dergelijk geval is in principe sprake van een niet-consumptieve lening, alleen is deze naar mijn mening na verloop van tijd wel vergelijkbaar met een consumptieve lening. Arts noemt ook nog beleggingen die niet gemakkelijk liquide gemaakt kunnen worden, zoals vastgoed, en een doorgeleende lening waarbij deze niet onmiddellijk van de debiteur opgeëist kan worden.¹⁵⁰ Om dan toch de belastingheffing te kunnen voldoen, kan het zijn dat de dga nieuwe schulden aan moet gaan. Dit zou naar mijn mening onwenselijk zijn, aangezien dit de omvang van de leningen alleen maar vergroot. Dan de derde soort die door Van Brummen en Tydeman-Yousef wordt genoemd, namelijk de consumptieve lening. In deze gevallen vindt volgens hen meestal helemaal geen aflossing plaats. Als aflossing al plaatsvindt, gebeurt dit meestal door een latere dividenduitkering, wat naar mijn mening in feite uitstel van heffing is.

Doordat de eerste twee soorten leningen, niet-consumptieve leningen, doorgaans afgelost worden, is het gezien het doel van de Wet excessief lenen niet noodzakelijk deze leningen mee te tellen. De eerste soort lening telt ook daadwerkelijk niet mee in de huidige wetgeving. Zoals in het begin van deze paragraaf opgemerkt, bestaat het bedrag van 55 miljard euro aan leningen bij de eigen bv al voor ongeveer 30 miljard euro uit eigenwoningleningen.¹⁵¹ Gezien het doel van de Wet excessief lenen is het eigenlijk slechts noodzakelijk de consumptieve leningen mee te tellen. Daarbij zouden dan ook leningen die dienen ter financiering van beleggingen in privé en die niet tussentijds worden afgelost, naar mijn mening mee moeten tellen. Zoals eerder gesteld is dit namelijk ook een vorm van een consumptieve lening. Dit zou wel betekenen dat de uitvoerbaarheid sterk achteruit gaat, aangezien dan per lening bepaald dient te worden onder welke categorie deze valt. Uitvoeringstechnisch is de huidige invulling van de Wet excessief lenen door zijn generieke werking namelijk juist goed naar mijn mening, aangezien op bepaalde eigenwoningleningen na alle leningen meetellen. Daarnaast wordt bij deze beleids optie nog steeds geen rekening gehouden met de zakelijkheid van de lening. Peppelenbosch ziet een nieuwe uitvoeringsproblematiek voor de Belastingdienst ontstaan.¹⁵² De capaciteit van de Belastingdienst is nu niet meer nodig voor het beoordelen van de zakelijkheid van een vordering, maar voor het treffen van betalingsregelingen en wellicht het behandelen van incassotrajecten en faillissementsaanvragen. Hij ziet dat niet als verbetering. Met dit laatste ben ik het niet eens, aangezien naar ik verwacht de betalingsregelingen bijvoorbeeld weinig toezicht vereisen.

Voordat bepaald kan worden welke grens wenselijk is, dient de vraag beantwoord te worden wanneer sprake is van excessief lenen. Wanneer een lening excessief is verschilt per situatie. Het is om die reden naar mijn mening niet logisch daar een absolute grens aan te verbinden. Zo zien ook Boer en Heithuis dat geen rekening gehouden wordt met de omvang van de lening, de gestelde zekerheden en de aanwending daarvan, ook wel *loan to value* genoemd.¹⁵³ In zekere zin wordt wel rekening gehouden met de gestelde zekerheden bij de toepassing van art. 4.14a lid 6 Wet IB 2001. Volgens dit artikel blijft de eigenwoningsschuld buiten toepassing van de regeling voor zover een recht van hypotheek op de eigen woning is verstrekt aan de vennootschap.¹⁵⁴ Door rekening te houden met gestelde zekerheden en bijvoorbeeld het vermogen van de dga wordt het systeem complexer.

Volgens Stevens zou de *loan to value* als volgt bepaald kunnen worden. De omvang van de schuld per dga moet worden vergeleken met zijn privévermogen in box 1 en box 3 en met het vermogen van de vennootschappen waarin hij een aanmerkelijk belang heeft, anders dan de vennootschap waarvan hij

---

¹⁴⁹ Peppelenbosch, *NLF* Opinie 2019/17.

¹⁵⁰ Arts, *FTV* 2023/5, ond. 3.1.

¹⁵¹ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 45.

¹⁵² Peppelenbosch, *NLF* Opinie 2019/17.

¹⁵³ Boer & Heithuis, *WFR* 2020/170, par. 2.3.

¹⁵⁴ Boer, *WFR* 2019/70. Hier wordt in de tekst nog art. 4.14a lid 4 Wet IB 2001 genoemd, in de huidige wettekst betreft dit het zesde lid.

geleend heeft, exclusief de vordering. Pas wanneer de *loan to value* lager is dan het geldende tarief in box 2 is het vermogen niet toereikend om de aanmerkelijkbelangclaim te voldoen. Bij de geldende tarieven per 1 januari 2024 moet dan worden aangesloten bij het hoogst geldende tarief in box 2 om zekerheid te hebben dat de aanmerkelijkbelangclaim betaald kan worden. Als de *loan to value* lager is dan 100% kan sprake zijn van een verkapte dividenduitkering als de lening niet terugbetaald wordt of kan worden.¹⁵⁵ In het geval dat de *loan to value* lager is dan het geldende box-2-tarief, is het naar mijn mening te laat om dit middels een fictief regulier voordeel te belasten. Dan is het vermogen immers lager dan te ab-claim.

Volgens het kabinet geeft de *loan to value* het risico aan dat de lening niet meer terugbetaald kan worden en concludeert dat het geen oplossing is voor excessief lenen en het bijbehorende belastinguitstel.¹⁵⁶ Hier ben ik het mee eens. Zoals vermeld is de aanleiding voor de Wet excessief lenen belastinguitstel en -afstel dat zich voordoet bij excessief lenen bij de eigen bv.¹⁵⁷ De *loan to value* kan belastingafstel voorkomen. Het risico dat de lening niet op tijd terugbetaald kan worden, wordt steeds aan het eind van het jaar bepaald, waardoor niet altijd tijdig kan worden ingegrepen. In een jaar tijd kan een belegging bijvoorbeeld sterk in waarde dalen. Zelfs als het risico bestaat dat de lening niet terugbetaald wordt of kan worden en de inspecteur op tijd wilt heffen om belastingafstel te voorkomen, moet de inspecteur nog wel bewijzen dat sprake is van een verkapt dividend. Daarnaast wordt belastinguitstel slechts voorkomen in het geval dat de *loan to value* lager is dan het geldende box-2-tarief. Belastinguitstel wordt dus niet helemaal voorkomen, maar dit geldt voor de huidige Wet excessief lenen ook.

Van den Dool et al. noemen het VBI-regime nog als mogelijkheid om de Wet excessief lenen te ontlopen, al is dit straks niet meer mogelijk door de aangekondigde aanpassingen¹⁵⁸ van het VBI-regime.¹⁵⁹ De Wet excessief lenen en het nieuwe box-3-systeem kunnen aanleiding geven (beleggings)vermogen van box 3 naar box 2 te verplaatsen. Het vermogen kan in een VBI ondergebracht worden in plaats van in een bv. De bv van de dga kan hiervoor een lening verstrekken aan de VBI. De VBI is geen vennootschapsbelasting verschuldigd en de lening valt niet onder de Wet excessief lenen. De dga komt door de aangekondigde veranderingen in de toekomst niet meer in aanmerking voor het VBI-regime. Het kabinet is voornemens het VBI-regime alleen open te stellen voor beleggingsinstellingen die een vergunning hebben en onder toezicht staan van de AFM en de DNB.¹⁶⁰

3.4: Toetsingskader

Uit de vorige paragraaf komt een tweetal beleidsopties naar voren. De ene optie is om de huidige regelgeving te handhaven, maar de uitzondering voor eigenwoningschulden af te schaffen. De andere optie is de *loan to value*. Om te bepalen of een beleidsoptie optimaal is, wordt getoetst aan de hand van vier criteria. Deze criteria zijn: het draagkrachtbeginsel, het neutraliteitsbeginsel, doeltreffendheid en doelmatigheid.

Iemands draagkracht kan worden bepaald aan de hand van het inkomen en vermogen. De Wet excessief lenen houdt alleen rekening met schulden en niet met de daarbij behorende bezittingen. Zo heeft iemand met alleen een pand ter waarde van € 1.000.000 en een lening ter waarde van hetzelfde bedrag en vermogen van nihil. Toch vindt in dit geval heffing plaats, omdat alleen de schuld meetelt. Wat betreft de eigen woning wordt een hypotheekrecht wel meegenomen. Dan telt alleen het deel van de eigenwoningschuld mee waarvoor geen recht van hypotheek is gegeven aan de eigen bv. De absolute grens houdt geen rekening met het vermogen of inkomen van de individuele ab-houder, wat

---

¹⁵⁵ Stevens, *WFR* 2019/71, par. 3.1.

¹⁵⁶ *Kamerstukken II* 2020/21, 35496, nr. 7, p. 18 (NV II).

¹⁵⁷ *Kamerstukken II* 2020/21, 35496, nr. 9, p. 2 (NNV II).

¹⁵⁸ *Kamerstukken II* 2022/23, 32545, nr. 184.

¹⁵⁹ Van den Dool et al., *TFO* 2023/184.1, par. 4.2.3.

¹⁶⁰ *Kamerstukken II* 2022/23, 32545, nr. 184, p. 8.

de regeling *an sich* naar mijn mening niet in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel maakt. Door het afschaffen van de eigenwoningschuld wordt dit effect versterkt.

De regeling trekt de bestaande ongelijkheid tussen ab-houders en ib-ondernemers gelijk vanaf € 700.000 betreffende de mogelijkheid tot uitstel van belastingheffing over opgepote winstreserves in de eigen vennootschap. Ib-ondernemers hebben deze mogelijkheid tot uitstel van belastingheffing niet. Als een ib-ondernemer 'leent' van zijn eigen onderneming dan wordt deze 'lening' aangemerkt als een onttrekking van kapitaal. De onderneming heeft geen rechtspersoonlijkheid en daarom kan de ib-ondernemer geen geldlening aan zichzelf verstrekken vanuit zijn onderneming. Daarnaast kan de ib-ondernemer geen vastgoed ter belegging kopen ten laste van het ondernemingsvermogen. De vermogensetiketteringsregels voorkomen dit. Als een bv vastgoed ter belegging koopt, kan dit wel ten laste van het ondernemingsvermogen aangezien de bv op grond van art. 2 lid 6 Wet VPB 1969 wordt geacht de onderneming te drijven met behulp van het hele vermogen. Door de uitzondering voor eigenwoningschulden af te schaffen, wordt deze ongelijkheid nog beter tegengegaan en is daarom naar mijn mening redelijk in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel.

Het afschaffen van de uitzondering is redelijk doeltreffend, omdat meer dan in de huidige regelgeving excessieve schulden worden belast. Wel wordt uitstel van belasting pas voorkomen van een totaal aan schulden van € 700.000. Bijkomend nadeel is dat nog steeds ook over zakelijke leningen geheven kan worden, mits het totaal boven de grenswaarde komt.¹⁶¹

Door de uitzondering voor eigenwoningschulden af te schaffen, wordt meer belasting geheven. Ook worden belastingopbrengsten naar voren in de tijd gehaald. Daarnaast is de aanpassing goed uitvoerbaar. Het is in beginsel een vereenvoudiging van de huidige regeling, ook al kan bij een onderscheid tussen bestaande en nieuwe eigenwoningschulden de regeling beperkt complexer worden. Verder is het afschaffen van de uitzondering niet minder handhaafbaar.¹⁶² Naar mijn mening is de beleids optie dus doelmatig.

Doordat bij de *loan to value* rekening gehouden wordt met de gehele vermogenspositie van een aanmerkelijkbelanghouder, wordt beter aangesloten bij het draagkrachtbeginsel. De *loan to value* is daarom naar mijn mening in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel.

Zoals eerder in deze paragraaf genoemd, heeft de ib-ondernemer geen mogelijkheid tot belastinguitstel. De *loan to value* voorkomt de mogelijkheid tot uitstel van belastingheffing bij de ab-houder ook niet geheel. De *loan to value* kan wel belastingafstel voorkomen. Deze ongelijkheid wordt door de *loan to value* beperkt en is daarom naar mijn mening redelijk in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel.

Voor zover de *loan to value* belastingafstel tegengaat, is de optie doeltreffend. Het is de vraag of tijdig ingegrepen kan worden door de Inspecteur. Immers wordt één keer per jaar aan het einde van het jaar het terugbetalingsrisico bepaald. Mocht de Inspecteur op tijd zijn dat de lening mogelijk niet terugbetaald wordt of kan worden, dan moet hij nog bewijzen dat sprake is van verkapt dividend. Verder wordt belastinguitstel slechts voorkomen in het geval dat de *loan to value* lager is dan het geldende box-2-tarief. Deze beleids optie is daarom mijns inziens niet doeltreffend.

De *loan to value* lijkt mij moeilijk uitvoerbaar. Voor de *loan to value* is het noodzakelijk dat de werkelijke waarde van het vermogen bekend is. Het box-3-vermogen wordt jaarlijks gewaardeerd, zodat deze informatie voorhanden is. Van het vermogen in box 1 en box 2 hoeft momenteel niet jaarlijks de werkelijke waarde te worden bepaald.¹⁶³ Het systeem wordt aanzienlijk complexer. Ik betwijfel of de Belastingdienst dit aankan. Het is onduidelijk wat de budgettaire opbrengsten zijn van deze maatregel, dit vergt verder onderzoek.

---

¹⁶¹ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 79.

¹⁶² Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 80.

¹⁶³ Stevens, *WFR* 2019/71, par. 6.5.3.

3.5: Deelconclusie

Een ab-houder heeft de mogelijkheid te lenen van zijn eigen bv. Als die lening dusdanig hoog is dat de ab-houder niet meer in staat is deze af te lossen wegens gebrek aan voldoende privévermogen, is in zoverre sprake van een vermomde winstuitdeling. Of en wanneer hier sprake van is, zorgt regelmatig voor discussies tussen belastingplichtigen en de Belastingdienst.¹⁶⁴

Doel van de Wet excessief lenen is belastinguitstel en -afstel dat zich voordoet bij excessief lenen bij de eigen bv tegen te gaan. Uitstel van belastingheffing is mogelijk door geld te lenen van de eigen bv in plaats van meer loon of dividend te genieten. Als de ab-houder meer dan € 700.000 leent, is dit meerdere op grond van art. 4.14a Wet IB 2001 belast als fictief regulier voordeel. De eigenwoninglening blijft onder bepaalde voorwaarden voor de bepaling buiten aanmerking op grond van art. 4.14a lid 6 Wet IB 2001. Na de heffing over het fictief regulier voordeel wordt op basis van art. 4.14a lid 2 Wet IB 2001 de grens van € 700.000 verhoogd met het eerder belaste fictief regulier voordeel om dubbele heffing te voorkomen. Het fictieve reguliere voordeel kan ook negatief zijn.

Over de hoogte van de grens van € 700.000 valt niet te zeggen of dit te hoog of te laag is. Voor deze grens is geen economische reden bekend, het is tot stand gekomen in het coalitieakkoord.

Naar mijn mening dient de eigenwoninglening ook onderdeel uit te maken van de berekening van de grens, omdat dit beter past binnen het doel van de regeling. De huidige regeling is naar mijn mening niet in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel. De afschaffing van de uitzondering voor eigenwoningleningen versterkt dit. Verder is deze beleidsoptie redelijk in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel en is het doeltreffend en doelmatig.

Een alternatief voor de Wet excessief lenen is de *loan to value*. Hierbij wordt de omvang van de schuld vergeleken met het privévermogen van de ab-houder. Daardoor is dit wel in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel. Verder is de *loan to value* naar mijn mening in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel en is het niet doeltreffend. De doelmatigheid is twijfelachtig. Het lijkt mij moeilijk uitvoerbaar, maar de budgettaire opbrengsten zijn nog onbekend.

---

¹⁶⁴ Heithuis, Kavelaars & Schuver 2019, par. 4.3.2.b.1.

Hoofdstuk 4: Doorschuiffaciliteiten

4.1: Inleiding

Uitstel van heffing vindt mede plaats doordat doorschuiffaciliteiten bestaan voor dga's. In de Wet IB 2001 bestaat de doorschuifregeling om belastingheffing bij een (fictieve) vervreemding door te schuiven naar een later tijdstip of een ander subject. Het blijkt dat door deze regeling de belastingclaim eindeloos kan worden doorgeschoven, wat zorgt voor uitstel van belastingheffing. Ook in de Successiewet bestaat een faciliteit voor bedrijfsopvolging. De bedrijfsopvolgingsregeling ziet op een fiscale tegemoetkoming ten aanzien van reële bedrijfsopvolgingen. De wetgever bedoelt hiermee de bedrijfsopvolging in de economische praktijk, maar geeft hier geen nadere definitie van.¹⁶⁵ Volgens De Beer en Hoogeveen is van een reële bedrijfsopvolging sprake als een ondernemer die zijn onderneming overdraagt aan een overnemer die de onderneming als ondernemer voortzet. De ondernemer geeft als beleidsbepaler leiding aan de onderneming.¹⁶⁶ Beide regelingen bestaan om de continuïteit van de onderneming niet in gevaar te brengen door belastingheffing. Deze regeling voorziet in een (gedeeltelijke) vrijstelling, wat zorgt voor afstel van belastingheffing.

In de tweede paragraaf wordt de doorschuifregeling en daarna de bedrijfsopvolgingsregeling besproken. In de derde paragraaf komen beleidsopties aan bod die mogelijk het uitstel tegengaan. Onderzocht wordt in hoeverre dit uitstel wordt beperkt. In de vierde paragraaf worden verschillende beleidsopties getoetst aan het draagkrachtbeginsel, het neutraliteitsbeginsel, doeltreffendheid en doelmatigheid. Dit hoofdstuk eindigt met een conclusie.

4.2: Huidige regelingen

4.2.1: Doorschuifregelingen

De Wet IB 2001 voorziet in een aantal situaties in de mogelijkheid om de belastingheffing over een vervreemdingsvoordeel, wat kan opkomen bij een (fictieve) vervreemding, door te schuiven naar een later tijdstip dan wel een ander subject. Van belang is dat toekomstige heffing over de ab-claim is verzekerd. Dit vindt plaats doordat de aandelen of winstbewijzen na de hierna genoemde gebeurtenissen dezelfde verkrijgingsprijs hebben als daarvoor. In de volgende gevallen faciliteert de Wet IB 2001 een doorschuiving: de overgang krachtens huwelijksvermogensrecht en de verdeling van een huwelijksgemeenschap; de overgang krachtens erfrecht en de verdeling van een nalatenschap; de schenking van ab-aandelen; de fictieve vervreemding wanneer het belang daalt onder 5%; de aandelenfusie, splitsing en juridische fusie; de geruisloze terugkeer uit de bv. Hierna worden deze situaties stuk voor stuk kort behandeld.

Art. 4.16 lid 1 onderdeel e Wet IB 2001 stelt dat bij overgang onder algemene titel sprake is van een vervreemding. Art. 4.17 Wet IB 2001 stelt daarentegen dat een overgang krachtens huwelijksvermogensrecht bij leven niet als vervreemding wordt aangemerkt. Dit geldt ook voor de verdeling van een huwelijksgemeenschap binnen twee jaar na de ontbinding van die huwelijksgemeenschap anders dan door overlijden. Dit artikel is alleen van toepassing als de verkrijger binnenlands belastingplichtige is. Om de ab-claim veilig te stellen, schuift de verkrijgingsprijs van het aanmerkelijkbelangpakket door naar de verkrijger op grond van art. 4.39 Wet IB 2001. Het kan voorkomen dat de verkrijger bij de verdeling minder dan vijf procent van de aandelen in een vennootschap verkrijgt. Dan is op grond van art. 4.11 Wet IB 2001 alsnog sprake van een aanmerkelijk belang.

Op verzoek geldt een overgang krachtens erfrecht niet als vervreemding op grond van art. 4.17a lid 1 Wet IB 2001. De mogelijkheid tot doorschuiving is alleen van toepassing op het in het aanmerkelijkbelangpakket tot uitdrukking komende ondernemingsvermogen van de vennootschap. De vennootschap dient een onderneming te drijven als bedoeld in art. 3.2 Wet IB 2001. Dit artikel kan

¹⁶⁵ *Kamerstukken II* 2008/09, 31930, nr. 3, p. 5 (MvT).

¹⁶⁶ De Beer & Hoogeveen, *TFO* 2019/160.5, ond. 2.

ook toepassing vinden als de vennootschap commanditair vennoot is in een cv die een onderneming drijft. Voor deze situatie gelden in art. 4.17a lid 4 Wet IB 2001 aanvullende voorwaarden. Bij de erflater mag niet van een aanmerkelijk belang sprake zijn op grond van de meetregel. De verkrijger moet binnenlands belastingplichtig zijn. In het geval dat het ab-pakket wordt verkregen door meerdere erfgenamen, mogen zij afzonderlijk hun keuze maken. Zij hoeven niet beiden te kiezen voor doorschuiving, een verkrijger kan kiezen om af te rekenen.¹⁶⁷ Op grond van art. 4.17a lid 2 Wet IB 2001 wordt niet als vervreemding aangemerkt het deel van de overdrachtprijs dat toerekenbaar is aan het ondernemingsvermogen van de betreffende vennootschap. Voor zover een deel van de overdrachtprijs toerekenbaar is aan beleggingsvermogen, is in beginsel sprake van een vervreemdingsvoordeel. Toch blijft voor de gedeeltelijk in aanmerking genomen overdrachtprijs wel de gehele verkrijgingsprijs staan op grond van art. 4.19 lid 2 Wet IB 2001. Deze verkrijgingsprijs kan vervolgens worden doorgeschoven naar de erfgenaam op grond van art. 4.39a Wet IB 2001. Het eerdergenoemde ondernemingsvermogen bestaat op grond van art. 4.17a lid 6 onderdeel a Wet IB 2001 uit bezittingen en schulden die toerekenbaar zijn aan de in de vennootschap gedreven onderneming of medegerechtigdheid. De vermogensetiketteringsregels uit de winstfeer bepalen met welk vermogen de onderneming gedreven wordt. Voor bijvoorbeeld een bv, die niet in de winstfeer valt en waarop de vermogensetiketteringsregels niet van toepassing zijn, wordt als ondernemingsvermogen aangemerkt wat volgens de vermogensetiketteringsregels verplicht ondernemingsvermogen en keuzevermogen zou zijn.¹⁶⁸ Tot het ondernemingsvermogen behoort niet beleggingsvermogen. Toch wordt beleggingsvermogen tot hoogstens 5% van de waarde van het ondernemingsvermogen tot dat ondernemingsvermogen gerekend op grond van art. 4.17a lid 6 onderdeel b Wet IB 2001. Tot slot stelt art. 4.17a lid 7 Wet IB 2001 dat een belang in een ander lichaam niet tot het ondernemingsvermogen behoort.

Als een erfgenaam de ab-aandelen laat toedelen aan een ander is in beginsel sprake van een vervreemding voor het overbedeelde gedeelte door de onderbedeelde erfgenaam. Art. 4.17b Wet IB 2001 voorziet op verzoek in een doorschuiffaciliteit indien de nalatenschap binnen twee jaar na overlijden van de erflater is verdeeld. De verkrijger dient binnenlands belastingplichtig te zijn. Art. 4.17b Wet IB 2001 kent, in tegenstelling tot art. 4.17a Wet IB 2001, geen ondernemingseis. Het is daarom niet relevant of art. 4.17a Wet IB 2001 al is toegepast bij de verkrijging krachtens erfrecht. Op grond van art. 4.39b Wet IB 2001 wordt de verkrijgingsprijs van degene van wie in het kader van de verdeling van de nalatenschap wordt verkregen, doorgeschoven naar de verkrijger.

Schenking van ab-aandelen vormt een vervreemding. Op grond van art. 4.22 Wet IB 2001 wordt de overdrachtprijs gesteld op de waarde in het economische verkeer. Art. 4.17c lid 1 Wet IB 2001 bewerkstelligt dat deze overdrachtprijs op verzoek niet in aanmerking wordt genomen voor zover de bv een onderneming drijft. Voor toepassing van dit artikel geldt, net als bij de overgang krachtens erfrecht, dat de vennootschap een onderneming drijft of een medegerechtigdheid houdt. Ook mag bij de schenker niet van een aanmerkelijk belang sprake zijn op grond van de meetregel en moet de verkrijger binnenlands belastingplichtig zijn. Daarnaast geldt dat de verkrijger gedurende de 36 maanden voorafgaande aan het tijdstip van de verkrijging in dienstbetrekking moet zijn van de vennootschap. Met deze termijn wordt aangesloten bij de doorschuiving bij leven in de winstfeer in art. 3.63 Wet IB 2001. Verder wordt de 36-maandeneis redelijk soepel uitgelegd.¹⁶⁹ Indien geen sprake is van een schenking, maar van een gift, dan is de tegenprestatie lager dan de waarde in het economische verkeer, maar niet nihil. Dan mag de tegenprestatie zo veel mogelijk worden toegerekend aan het beleggingsvermogen van de bv.¹⁷⁰ De bepaling van de verkrijgingsprijs is op grond van art. 4.19 Wet IB 2001 hetzelfde als bij de overgang krachtens erfrecht. Ook de doorschuiving van de verkrijgingsprijs werkt hetzelfde en is opgenomen in art. 4.39c Wet IB 2001.

---

¹⁶⁷ Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 9 maart 2018, *Stcrt.* 2018, 15751, p. 11.

¹⁶⁸ *Kamerstukken II* 2009/10, 32129, nr. 3, p. 43 (MvT).

¹⁶⁹ Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 9 maart 2018, *Stcrt.* 2018, 15751, ond. 5.4.3 en 5.4.4.

¹⁷⁰ *Kamerstukken II* 2009/10, 32129, nr. 3, p. 4 (MvT).

Als het aanmerkelijk belang zakt onder de 5%, bijvoorbeeld door verkoop van aandelen of door emissie van aandelen aan andere aandeelhouders, is in beginsel sprake van een vervreemding van het gehele aanmerkelijk belang op grond van art. 4.16 lid 1 onderdeel g Wet IB 2001. Art. 4.40 Wet IB 2001 stelt in dit geval dat op verzoek niet van een vervreemding sprake is. De verkrijgingsprijs wordt niet doorgeschoven, aangezien de aandelen door dezelfde belastingplichtige gehouden worden. Als het aanmerkelijk belang lager wordt dan 5%, is sprake van een fictief aanmerkelijk belang op grond van art. 4.11 Wet IB 2001.

Bij een aandelenfusie draagt een partij, dit kan een natuurlijk persoon dan wel een rechtspersoon zijn, aandelen in een vennootschap over aan een andere vennootschap tegen uitreiking van aandelen in deze laatstgenoemde vennootschap. In feite is sprake van een aandelenruil, waarbij aandelen worden geleverd en aandelen worden uitgegeven. Vormen deze aandelen een aanmerkelijk belang, dan is de aandelenruil in beginsel een vervreemding in de zin van art. 4.12 onderdeel b Wet IB 2001. Dit vervreemdingsvoordeel wordt op verzoek niet in aanmerking genomen op grond van art. 4.41 lid 1 Wet IB 2001. Hierbij dient overigens wel aan de eisen in art. 3.55 Wet IB 2001 voldaan te worden. De verkrijgingsprijs wordt doorgeschoven naar de verworven aandelen op grond van art. 4.42 lid 1 Wet IB 2001. Deze doorschuivingsregeling is op grond van art. 3.55 lid 4 Wet IB 2001 niet van toepassing als de aandelenfusie in overwegende mate is gericht op het ontgaan of uitstellen van belastingheffing. Deze bepaling is gebaseerd op de Fusierichtlijn.¹⁷¹ De Hoge Raad overweegt dat de reden van de aandelenfusie niet van belang is. Dit betekent dat hooguit onderzocht dient te worden of de aandelenruil zonder het zakelijke doel ook was uitgevoerd.

Splitsing komt in twee vormen voor, namelijk de zuivere splitsing en de afsplitsing. Bij de zuivere splitsing splitst het vermogen van de verdwijnende rechtspersoon naar minstens twee andere rechtspersonen. Bij een afsplitsing blijft de splitsende rechtspersoon wel bestaan en splits het vermogen naar minstens één andere rechtspersoon. De rechtsovergang van ab-aandelen in het kader van een splitsing is op grond van art. 4.16 lid 1 onderdeel d Wet IB 2001 een vervreemding. Dit vervreemdingsvoordeel blijft op verzoek buiten aanmerking op grond van art. 4.41 lid 2 Wet IB 2001, mits voldaan wordt aan de voorwaarden van art. 3.56 Wet IB 2001. De verkrijgingsprijs schuift voor een evenredig gedeelte door naar de verworven aandelen op grond van art. 4.42 lid 2 Wet IB 2001. De werking van deze doorschuifregeling is vergelijkbaar met de regeling bij een aandelenfusie.

Bij een juridische fusie treedt de verkrijgende rechtspersoon in de plaats van de verdwijnende rechtspersoon. Waar bij de aandelenfusie aandelen geruild worden, is bij een juridische fusie sprake van een overgang van het gehele vermogen van de ene rechtspersoon naar de andere. Ook de werking van deze doorschuifregeling is vergelijkbaar met de regeling bij een aandelenfusie. De rechtsovergang van ab-aandelen in het kader van een juridische fusie is op grond van art. 4.16 lid 1 onderdeel d Wet IB 2001 een vervreemding. Dit voordeel blijft op verzoek buiten aanmerking op grond van art. 4.41 lid 3 Wet IB 2001, mits voldaan wordt aan de voorwaarden van art. 3.57 Wet IB 2001. Art. 4.42 lid 3 Wet IB 2001 bewerkstelligt dat de verkrijgingsprijs van de aandelen in de verdwijnende rechtspersoon wordt doorgeschoven naar de bij de fusie verworven aandelen.

Een geruisloze terugkeer uit de bv naar de onderneming in de ib-sfeer, is voor de vpb geregeld in art. 14c Wet VPB 1969. Hier is bepaald dat over de winst die ontstaat bij ontbinding van de bv onder bepaalde voorwaarden niet geheven wordt. Doel van deze voorwaarden is dat de gecombineerde claim van vennootschapsbelastingheffing en aanmerkelijkbelangheffing wordt omgezet in een gelijkwaardige inkomstenbelastingclaim betreffende winst uit onderneming. Verschillen hiertussen zijn verrekenbaar door middel van de terugkeerreserve van art. 3.54a Wet IB 2001. De terugkeerreserve wordt vervolgens bij staking van de onderneming in de heffing betrokken. In geval van een aanmerkelijk belang is sprake van een fictieve vervreemding op grond van art. 4.16 lid 5 Wet IB 2001. Het vervreemdingsvoordeel wordt op verzoek niet in aanmerking genomen op grond van art. 4.42a Wet IB 2001. De berekening van dit voordeel loopt via art. 4.34 lid 4 en 5 Wet IB 2001 en wordt

---

¹⁷¹ HR 14 mei 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO3339, r.o. 3.4.

omgezet in de terugkeerreserve via art. 3.54a lid 2 en 3 Wet IB 2001. De technische uitwerking laat ik achterwege, aangezien dit niet relevant is voor het onderzoek.

4.2.2: Bedrijfsopvolgingsregeling

Als kwalificerend ondernemingsvermogen wordt verkregen van een schenker of erflater die een onderneming dreef, al dan niet via een vennootschap, en de verkrijger die onderneming voortzet, bestaat een aantal faciliteiten in de Successiewet. Voor de verkrijging van kwalificerend ondernemingsvermogen, dit wordt later in deze paragraaf behandeld, geldt op verzoek een vrijstelling. Op grond van art. 35b lid 1 onderdeel a SW 1956 geldt per 1 januari 2023 een vrijstelling van 100% als de waarde van het ondernemingsvermogen van de objectieve onderneming niet hoger is dan € 1.205.871. Is de waarde van het ondernemingsvermogen hoger dan eerdergenoemd bedrag, dan is de vrijstelling als volgt opgebouwd. Als de liquidatiewaarde van het ondernemingsvermogen hoger is dan de waarde going concern geldt een vrijstelling van 100% over het verschil op grond van art. 35b lid 1 onderdeel b SW1956. Hierna geldt een vrijstelling van 100% voor de resterende waarde going concern, voor zover niet hoger dan € 1.205.871. Daarna geldt een vrijstelling van 83% voor zover de waarde going concern hoger is dan € 1.205.871. Over de eventuele verschuldigde erf- of schenkbelasting kan tien jaar rentedragend uitstel worden verkregen op grond van art. 35b lid 2 SW 1956 jo. art. 25 lid 12 IW 1990. Een voorwaarde voor de (gedeeltelijke) vrijstelling is dat de onderneming voor minstens vijf jaar wordt voortgezet op grond van art. 35b lid 6 SW 1956. Verder wordt de waarde van de onderneming bepaald alsof deze wordt voortgezet, de waarde going concern, waarbij de waarde minstens gelijk is aan de liquidatiewaarde op grond van art. 21 lid 13 SW 1956.

Met ondernemingsvermogen wordt op grond van art. 35c lid 1 SW 1956 bedoeld het vermogen dat toebehoort aan een ib-onderneming, medegerechtigdheid, aandelen die bij de erflater of de schenker tot een aanmerkelijk belang behoorden in een vennootschap die een onderneming drijft in de zin van art. 3.2 Wet IB 2001 en onroerende zaken die door de ab-houder ter beschikking gesteld zijn als bedoeld in art. 3.92 Wet IB 2001. Overigens hoeven de ab-aandelen van de erflater of schenker bij de voortzetter niet een aanmerkelijk belang te vormen.¹⁷² Dit begrip van aanmerkelijk belang is gelijk aan het begrip in de inkomstenbelasting, behalve waar sprake is van een aanmerkelijk belang op grond van art. 4.10 Wet IB 2001. Daarnaast dient het om een reële bedrijfsopvolging te gaan. Zo moet een medegerechtigdheid op grond van art. 35c lid 2 en 3 SW 1956 en preferente aandelen op grond van art. 35c lid 4 SW 1956 zijn ontstaan in het kader van de bedrijfsopvolging. De vrijstelling geldt voor zover de waarde van de aandelen toe te rekenen is aan het ondernemingsvermogen. Vermogen dat voor de inkomstenbelasting geldt als keuzevermogen wordt voor de toepassing van deze faciliteit als ondernemingsvermogen aangemerkt.¹⁷³ Vermogen van een deelneming waarin de erflater of schenker indirect een aanmerkelijk belang hield, wordt toegerekend aan het vermogen van de houdstervennootschap waarin de erflater of schenker een direct aanmerkelijk belang hield op grond van art. 35c lid 5 SW 1956. Daarnaast vindt deze vermogenstoerekening aan de houdstervennootschap onder voorwaarden plaats als de erflater of schenker een aanmerkelijk belang heeft in de houdster en een middellijk belang heeft van minder dan 5% maar minstens 0,5%. Indirecte belangen kleiner dan 5% worden op grond van art. 35c lid 6 SW 1956 als beleggingsvermogen aangemerkt.

Verder geldt een bezitsei voor de schenker van vijf jaar en voor de erflater van één jaar ten opzichte van de onderneming op grond van art. 35d lid 1 SW 1956. Voor de ab-houder geldt op basis van art. 35d lid 1 onderdeel c SW 1956 een dubbele bezitsei. Gedurende de hiervoor genoemde periode dient de ab-houder het aanmerkelijk belang te houden en dient het lichaam waarop het aanmerkelijk belang betrekking heeft een onderneming te drijven.

De verkrijger dient de onderneming minimaal vijf jaar voort te zetten op grond van art. 35e lid 1 SW 1956. Voor ab-aandelen geldt op basis van art. 35e lid 1 onderdeel c SW 1956 een dubbele voortzettingsei. Het aanmerkelijk belang mag minimaal vijf jaar niet (deels) vervreemd worden en het

¹⁷² HR 25 september 2009, ECLI:NL:HR:2009:BD0236, r.o. 3.5.7.

¹⁷³ *Kamerstukken II* 2008/09, 31930, nr. 9, p. 96 (NV II).

lichaam waarop het aanmerkelijk belang betrekking heeft, dient in zijn geheel een onderneming te blijven drijven. Ook een aantal fictieve vervreemdingen in de zin van art. 4.16 Wet IB 2001 geldt als vervreemding voor de voortzettingsvereiste op grond van art. 35e lid 3 SW 1956.

4.3: Beleidsopties

4.3.1: Inleiding beleidsopties doorschuif Faciliteiten

De commissie Van Dijkhuizen heeft de doorschuifregelingen en de bedrijfsopvolgingsregeling niet onderzocht. De commissie adviseert wel onderzoek te doen naar een verplichte afrekening in box 2 bij het staken van een reële onderneming. Volgens de commissie is onduidelijk wanneer een onderneming geheel of nagenoeg geheel gestaakt is. Ook zou een verplichte afrekening kunnen leiden tot een verplichting voor vennootschappen om activa over te dragen aan de ab-houder in privé.¹⁷⁴

In de Bouwstenen is dat onderzoek wel gedaan en wordt geconcludeerd dat de doorschuifregeling fiscaal gedreven winstinhouding bevordert.¹⁷⁵ Als de ab-houder overlijdt of schenkt, regelt de doorschuifregeling dat over de ab-claim in box 2 geen belasting betaald hoeft te worden. De claim gaat dan over op de verkrijger van de aandelen, voor zover dit ziet op het ondernemingsvermogen. Deze claim kan in theorie eindeloos doorgeschoven worden, waarmee belastingheffing in box 2 ook eindeloos uitgesteld kan worden. Het doel van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling is om te zorgen dat de continuïteit van de onderneming niet in gevaar komt door de belastingheffing. De doorschuifregeling in box 2 kent geen bezits- of voortzettingseis omdat het geen tijdstipheffing is, om die reden wordt de claim naar de verkrijgers doorgeschoven. Toch merken Kuivenhoven en Nieuwenhuizen terecht op dat in de praktijk vaak de doorschuif- als de bedrijfsopvolgingsregeling gelijktijdig worden toegepast, waardoor alsnog aan de bezits- en voortzettingseis voldaan moet worden.¹⁷⁶ Naast deze doorschuif Faciliteiten bestaat ook een aantal betalingsregelingen. De betalingsregeling in art. 25 lid 9 IW 1990 voorziet bij overdracht van ab-aandelen tegen schuldig blijven van de tegenprestatie onder voorwaarden in een gespreide betaling van de ab-heffing in tien gelijke jaarlijkse termijnen. Tijdens deze tien jaar wordt geen invorderingsrente in rekening gebracht op grond van art. 28 lid 3 IW 1990. Ook bestaan onder voorwaarden betalingsregelingen voor de erf- en schenkbelastingheffing op grond van art. 25 lid 12 en 13 IW 1990. Ook hier geldt een uitsteltermijn van tien jaar, maar wordt op grond van art. 28 lid 1 IW 1990 wel invorderingsrente in rekening gebracht.

4.3.2: Beleidsopties doorschuifregeling

SEO Economisch Onderzoek concludeerde in 2014 dat de doorschuifregeling bij 7% tot 33% van de bedrijfsoverdrachten aan werknemers of medeondernemers doeltreffend was.¹⁷⁷ Hiermee wordt bedoeld dat de doorschuifregeling bewerkstelligde dat sprake was van een rendabele investering. In de overige gevallen zorgde de doorschuifregeling dus niet voor een minder of meer rendabele investering. Het onderzoek is in 2022 herhaald, waarbij is geconcludeerd dat de doorschuifregeling doeltreffend is, maar dat niet bekend is bij welk deel van de overdrachten de doorschuifregeling noodzakelijk is.¹⁷⁸ De Bouwstenen noemt de toegevoegde waarde van de doorschuifregeling, gezien de beperkte doeltreffendheid en de bestaande betalingsregelingen, twijfelachtig. Een beperking van de doorschuifregeling kan om die reden effectief belastinguitstel tegengaan. Wel dient deze problematiek ook bij de bron te worden aangepakt door aanpassing van de tarieven en beperking van de mogelijkheid om te lenen van de eigen bv.¹⁷⁹

De Bouwstenen noemt twee beleidsopties omtrent de doorschuifregeling. De eerste beleids optie is een beperking van de regeling door verhuurd vastgoed wettelijk als beleggingsvermogen te

---

¹⁷⁴ Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013, p. 54.

¹⁷⁵ Syntheserapport Bouwstenen 2020, p. 46.

¹⁷⁶ Kuivenhoven & Nieuwenhuizen, *WFR* 2020/140, par. 6.5.

¹⁷⁷ Eindrapport Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht 2014, p. 80.

¹⁷⁸ Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht 2022, p. 56.

¹⁷⁹ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 53 en 54.

behandelen. Dit zou discussies met de Belastingdienst voorkomen.¹⁸⁰ Zoals eerder genoemd ziet de doorschuifregeling niet op beleggingsvermogen. De jurisprudentie is volgens de Bouwstenen erg casuïstisch, waardoor geen duidelijke lijn bestaat wat betreft de behandeling van verhuurd vastgoed. Met deze beleidsoptie verbetert de doeltreffendheid maar beperkt naar mijn mening. Mogelijk wordt meer vermogen uitgesloten van de doorschuifregeling, maar nog steeds zorgt de regeling mijns inziens voor belastinguitstel, ook in gevallen waarin een betalingsregeling voldoende is om liquiditeitsproblemen te voorkomen. Hoogeveen ziet dat het doel van de doorschuifregeling is om liquiditeitsproblemen bij overdracht van de onderneming te voorkomen, maar dat de regeling geen rekening houdt met de vraag of liquiditeitsproblemen daadwerkelijk een rol spelen.¹⁸¹ Zij vindt dat de doorschuifregeling niet van toepassing moet zijn voor zover in de vennootschap duurzaam overtollig beleggingsvermogen aanwezig is. Ook dient volgens haar bij de toepassing van de doorschuifregeling rekening gehouden te worden met het vermogen van de vervreemder en de verkrijger. Ik ben het met haar eens dat dit beter aansluit bij het draagkrachtbeginsel dan een doorschuifregeling die van toepassing is ongeacht de werkelijke liquiditeitsproblemen. Een doorschuifregeling bewerkstelligt dat winst die thuishoort bij de vervreemder, wordt belast bij een verkrijger in de toekomst. Hierdoor wordt de belastingdruk niet verdeeld volgens ieders draagkracht. Wel zorgt een dergelijke beperktere toepassing van de doorschuifregeling naar mijn mening niet voor minder discussie met de Belastingdienst, omdat bepaald dient te worden wanneer sprake is van liquiditeitsproblemen. De tweede beleidsoptie is het afschaffen van de doorschuifregeling voor vererving of schenking.¹⁸² Naar mijn mening is daarbij van belang dat een, ruimere, betalingsregeling bestaat om liquiditeitsproblemen te voorkomen. Dit leidt naar mijn verwachting tot aanzienlijk minder discussies met de Belastingdienst, omdat geen onderscheid meer hoeft te worden gemaakt tussen ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen. Ten opzichte van de hiervoor besproken beleidsoptie hoeft niet te worden onderzocht of daadwerkelijk sprake is van liquiditeitsproblemen. In de volgende deelparagraaf wordt deze beleidsoptie, in het kader van de bedrijfsopvolgingsregeling, uitgebreider besproken.

4.3.3: Beleidsopties bedrijfsopvolgingsregeling

In de Bouwstenen wordt de bedrijfsopvolgingsregeling een erg ruime regeling genoemd.¹⁸³ In tegenstelling tot de doorschuifregelingen is de bedrijfsopvolgingsregeling doeltreffend. Ook hier is het doel van de regeling te voorkomen dat belastingheffing de continuïteit van de onderneming in gevaar brengt. Dit voorkomt de bedrijfsopvolgingsregeling door de ruime vrijstelling. Hierdoor treedt mogelijk een zogenaamd cadeau-effect op. Dit houdt in dat de vrijstelling groter is dan noodzakelijk om de continuïteit van de onderneming niet in gevaar te brengen. Net als bij de doorschuifregelingen wordt geen rekening gehouden met de liquiditeitspositie van de verkrijger en wat de verkrijger nog meer verkrijgt naast het ondernemingsvermogen in het kader van de erfenis of schenking. Uit onderzoek blijkt dat in 2017 in 75% van de gevallen waarin de bedrijfsopvolgingsregeling is toegepast, genoeg vrije middelen beschikbaar waren om belastingheffing te voldoen zonder dat het voortbestaan van de onderneming in gevaar gebracht werd. Verder worden nog meer knelpunten genoemd.¹⁸⁴ Zo bewerkstelligen de bezits- en voortzettingseis mogelijk dat de overdrager of verkrijger de onderneming langer aanhouden dan economisch efficiënt is. Ook stimuleert de bedrijfsopvolgingsregeling dat de onderneming wordt voortgezet door familieleden of naasten, terwijl zij bedrijfseconomisch niet altijd de meest geschikte opvolger zijn. Tot slot zorgt het onderscheid tussen ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen, net als bij de doorschuifregelingen, voor veel discussie met de Belastingdienst.

---

¹⁸⁰ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 88.

¹⁸¹ Hoogeveen, *WFR* 2000/1134, ond. 5.

¹⁸² Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 85.

¹⁸³ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 59.

¹⁸⁴ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 60.

In de Bouwstenen wordt een aantal beleidsopties genoemd. De eerste houdt een beperking van de bedrijfsopvolgingsregeling in.¹⁸⁵ Hierbij wordt de vrijstelling over de waarde going concern verlaagd naar 25% met een maximum van € 5 miljoen aan ondernemingsvermogen. Daarnaast blijft een betalingsregeling als in art. 25 lid 11 tot en met 13 IW 1990 gelden. Door de lagere vrijstelling wordt de doelmatigheid vergroot. Immers resulteert de lagere vrijstelling in hogere belastingopbrengsten, terwijl het doel van de regeling niet uit het oog verloren raakt, mede dankzij de ook geldende betalingsregeling. Het maximum van € 5 miljoen is naar mijn mening wel arbitrair. Een reden voor specifiek deze grens wordt in de Bouwstenen niet genoemd. Wel is volgens de Bouwstenen een lager tarief van 25% wenselijk bij een dergelijk maximum, om ontwijking te beperken. Dit kan door bijvoorbeeld over meerdere jaren steeds een deel van het aanmerkelijk belang te schenken om zo per jaar onder de grens van € 5 miljoen te blijven. Het zou volgens Heithuis goed uitvoerbaar zijn om bijvoorbeeld het percentage van 83% naar beneden aan te passen.¹⁸⁶ Dit lijkt mij ook wenselijk, aangezien een vrijstelling van 83% bij een waarde going concern hoger dan € 1.205.871 wel erg genereus lijkt.

Als tweede beleidsoptie in de Bouwstenen houdt in dat de vrijstelling over de waarde going concern afgeschaft zou kunnen worden.¹⁸⁷ Dan blijft alleen de vrijstelling over het verschil tussen de liquidatiewaarde en lagere waarde going concern bestaan. Dit zorgt voor hogere budgettaire opbrengsten dan de vorige beleidsoptie, maar ook hier blijft een betalingsregeling gelden om te voorkomen dat de continuïteit van de onderneming in gevaar komt door belastingheffing. Het blijven bestaan van de vrijstelling over het verschil tussen de liquidatiewaarde en lagere waarde going concern kan zorgen voor een prikkel om slechtlopende ondernemingen voort te zetten en na vijf jaar te verkopen tegen liquidatiewaarde. Om dit te beperken zou de voortzettingstermijn verlengd kunnen worden. Een verlenging van de voortzettingstermijn zorgt naar mijn verwachting voor hogere uitvoeringslasten, omdat de onderneming en verkrijger langer gevolgd moeten worden door de Belastingdienst.

De derde beleidsoptie betreft een uitzondering voor kleine ab-pakketten van de bedrijfsopvolgingsregeling.¹⁸⁸ Volgens de Bouwstenen is het aanmerkelijk belang ruim gedefinieerd. Zo kan een aanmerkelijk belang in een bepaalde soort aandelen neerkomen op een minimaal belang in het totale ondernemingsvermogen. Het is dan de vraag of sprake is van een reële bedrijfsopvolging. De verschillende vormen van aanmerkelijke belangen zorgen volgens de Bouwstenen voor veel discussies met de Belastingdienst en voor ingewikkelde structuren. Naar mijn mening zorgt een dergelijke beleidsoptie voor een beperktere toepassing van de bedrijfsopvolgingsregeling. Toch is mijns inziens daarmee het cadeau-effect (nog) niet voorkomen.

De vierde beleidsoptie is eerder besproken bij de doorschuifregelingen en betreft een wettelijke kwalificatie van verhuurd vastgoed als beleggingsvermogen voor de doorschuifregeling en bedrijfsopvolgingsregeling.¹⁸⁹ Deze optie verbetert voornamelijk de uitvoerbaarheid van de bedrijfsopvolgingsregeling. Het voorkomt namelijk discussies en procedures over de kwalificatie van verhuurd vastgoed als ondernemingsvermogen of beleggingsvermogen. Jurisprudentie toont dat de grens bij de verhuur van vastgoed tussen ondernemings- en beleggingsactiviteiten onduidelijk kan zijn volgens Hoogwout.¹⁹⁰ Een regeling die duidelijkheid biedt aan zowel belastingplichtigen als de Belastingdienst komt de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid ten goede. Mogelijk zorgt deze beleidsoptie dat meer vermogen als beleggingsvermogen wordt aangemerkt en de regeling dus een beperktere toepassing kent. Naar mijn mening is daarmee het cadeau-effect niet geheel opgelost. Als deze beleidsoptie in combinatie met een neerwaartse aanpassing van de vrijstelling van 83% wordt ingevoerd, dan wordt het cadeau-effect meer tegengegaan dan wanneer slechts één van de twee

---

¹⁸⁵ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 90.

¹⁸⁶ Heithuis, *V-N* 2022/24.0.

¹⁸⁷ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 92.

¹⁸⁸ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 86.

¹⁸⁹ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 88.

¹⁹⁰ Hoogwout, *TFO* 2020/169.1, par. 3.1.

opties wordt ingevoerd. Het kabinet is voornemens deze beleids optie onderdeel uit te laten maken van het Belastingplan 2024.¹⁹¹ Verder doet het kabinet in het voorjaar verder onderzoek naar verbetering van de bedrijfsopvolgingsregeling en de doorschuifregeling. Het gaat bijvoorbeeld over aanpassing van de dienstbetrekkingseis in de doorschuifregeling en de bezitseis en voortzettingseis in de bedrijfsopvolgingsregeling.

Waar de Bouwstenen als beleids optie voor de doorschuifregeling afschaffing in combinatie met een ruimere betalingsregeling noemt, wordt deze optie voor de bedrijfsopvolgingsregeling niet genoemd. Het is mij niet duidelijk waarom. Door de bedrijfsopvolgingsregeling te vervangen voor een betalingsregeling wordt belastinguitstel aanzienlijk beperkt. Kuivenhoven en Nieuwenhuizen merken op dat het doel van de bedrijfsopvolgingsregeling in 2009 is veranderd.¹⁹² Het continuïteitsargument was eerste het doel van de wetgever, maar dit is in de loop van de tijd steeds meer naar de achtergrond verdwenen. De wetgever noemde in 2009 namelijk als doel van de bedrijfsopvolgingsregeling een onbelemmerde voortzetting van economische bedrijvigheid te stimuleren. Als dit daadwerkelijk het doel is, dan zou de wetgever helemaal geen schenk- en erfbelasting moeten heffen bij bedrijfsoverdrachten. Ik vraag me af in hoeverre de wetgever met dit ogenschijnlijk nieuwe doel daadwerkelijk een verandering heeft beoogd. Daarnaast kan vervanging door een betalingsregeling mogelijk ook een onbelemmerde voortzetting bewerkstelligen.

De Raad van State overwoog bij het invoeren van de huidige systematiek van vrijstelling van ondernemingsvermogen dat het nagenoeg geheel onbelast laten van ondernemingsvermogen niet is te verklaren uit de continuïteitsbedreiging door de noodzakelijke onttrekking van liquide middelen.¹⁹³ Niet gesteld kan worden dat de kern van de bedrijfsopvolgingsregeling is dat de te betalen erf- of schenkbelasting, wegens het belang van een onbelemmerde voortzetting van economische bedrijvigheid, een bedreiging vormt voor reële bedrijfsoverdrachten. Toch overwoog de Hoge Raad anders. Voor de toepassing van de Successiewet dienen, volgens de Hoge Raad, verkrijgingen van vermogensbestanddelen met een waarde in het economische verkeer als gelijke gevallen worden beschouwd. Het maakt niet uit of de vermogensbestanddelen wel of niet als ondernemingsvermogen zijn aan te merken. Bij toepassing van de bedrijfsopvolgingsregeling is dus sprake van een verschillende behandeling van gelijke gevallen.¹⁹⁴ Deze verschillende behandeling is, aldus de Hoge Raad, wel gerechtvaardigd, gezien de bedoeling van de wetgever om de continuïteit van de onderneming niet in gevaar te brengen.¹⁹⁵ Vervolgens overwoog de Hoge Raad nog dat de vrijstelling niet verder gaat dan voor het bereiken van de doelstelling nodig is, ook al geven de rapporten van de Staatssecretaris geen blijk van een gedegen empirisch onderzoek naar de omvang van de gestelde problemen. De wetgever heeft namelijk een bepaalde beoordelingsvrijheid en mag een dergelijk verschil in behandeling ook baseren op veronderstellingen omtrent het probleem en de effectiviteit van de daarvoor gekozen oplossing, tenzij deze veronderstellingen zo weinig voor de hand liggen dat het evident onredelijk is ze aan het onderscheid ten grondslag te leggen.¹⁹⁶

Dit is mijns inziens merkwaardig aangezien eerder al bleek uit onderzoek van Hoogeveen over de jaren 2002 tot en met 2005 dat in 69% van de overdrachten voldoende vrije middelen aanwezig zijn om zonder de bedrijfsopvolgingsregeling de erfbelastingheffing te kunnen betalen.¹⁹⁷ Daarnaast bleek in de tijd van het genoemde arrest uit onderzoek van de Belastingdienst dat in ongeveer 70% van de gevallen dat een onderneming of een aanmerkelijkbelang aandelenpakket krachtens erfrecht is verkregen de erfbelasting uit de nalatenschap kon worden voldaan.¹⁹⁸ Later bleek ook voor het jaar

---

¹⁹¹ Brief van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 9 december 2022, 32637, nr. 525, p. 8.

¹⁹² Kuivenhoven & Nieuwenhuizen, *WFR* 2020/140, par. 2.2.

¹⁹³ *Kamerstukken II* 2008/09, 31930, nr. 4, p. 3.

¹⁹⁴ HR 22 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1206, r.o. 3.3.2.

¹⁹⁵ HR 22 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1206, r.o. 3.3.8.

¹⁹⁶ HR 22 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1206, r.o. 3.3.11 en 3.3.12.

¹⁹⁷ Hoogeveen 2011, p. 429.

¹⁹⁸ Bijlage 1 bij *brief van 29 juli 2014, DGB 2014/4245U*.

2017 uit de Bouwstenen dat in 75% van de onderzochte nalatenschappen voldoende vrije middelen aanwezig waren om ook zonder de bedrijfsopvolgingsregeling de erfbelastingheffing te kunnen voldoen.¹⁹⁹ Over verschillende jaren ging de bedrijfsopvolgingsregeling in het overgrote deel van de overdrachten naar mijn mening verder dan noodzakelijk.

Bij het eerdergenoemde onderzoek van Hoogeveen plaatsen Kuivenhoven en Nieuwenhuizen wel een aantal kanttekeningen.²⁰⁰ Zo is zij ervan uitgegaan dat de belasting betaald dient te worden uit overige middelen en niet uit het ondernemingsvermogen, terwijl dit in de praktijk ook een mogelijkheid is. Daarnaast ziet haar onderzoek op bedrijfsoverdracht door vererving en zijn schenkingen niet onderzocht. Bij schenking worden doorgaans de aandelen in de onderneming geschonken en zijn geen overige middelen aanwezig om de belasting te voldoen. In deze gevallen zal vaker de belasting betaald moeten worden vanuit het ondernemingsvermogen. Als laatste is geen onderzoek gedaan naar hoe gezond de onderneming op iets langere termijn is na onttrekking van de middelen om de belastingheffing te kunnen voldoen. Dit laatste is in een onderzoek van PwC uit 2014 wel onderzocht. De conclusie is dat de betaling van erfbelasting en inkomstenbelasting een aanmerkelijke invloed heeft op de solvabiliteitspositie van de onderneming en daarmee op de continuïteit van de onderneming.²⁰¹ In dit onderzoek is niet de vervanging door een betalingsregeling onderzocht, aangezien dit effect niet tot uiting komt in de solvabiliteitsratio. Tevens is in dit onderzoek aangenomen dat de belastingheffing voldaan wordt met gelden uit het ondernemingsvermogen.²⁰² Volgens de NOB zou meer onderzoek gedaan moeten worden naar de gevolgen van een dergelijke beleids optie voor de continuïteit van de onderneming.²⁰³

De Beer en Hoogeveen verwachten dat alleen gevallen die daadwerkelijk een liquiditeitsprobleem gebruik zullen maken van de betalingsregeling.²⁰⁴ Hoogeveen vraagt zich terecht af, indien de rentedragendheid ertoe leidt dat alleen in reële gevallen om uitstel zal worden verzocht, waarom dit dan niet geldt voor bijvoorbeeld de andere in paragraaf 4.3.1. genoemde betalingsregelingen.²⁰⁵ Ik ben het niet eens met De Beer en Hoogeveen dat de betalingsregeling *alleen* gebruikt zal worden door gevallen waarin daadwerkelijk een liquiditeitsprobleem is. Ook voor personen zonder liquiditeitsproblemen kan het wenselijk zijn om de kosten te spreiden over meerdere jaren. Ik ben het met Tigelaar-Klootwijk²⁰⁶ eens dat het gebruik van een dergelijke betalingsregeling wel voor een groot deel afgeremd wordt tot situaties waarin de betalingsregeling ook echt nodig is, al zal dit dus niet altijd het geval zijn. Verder stelt zij, overigens in het kader van de doorschuifregeling, dat een betalingsregeling naar haar mening alleen gerechtvaardigd zou zijn indien de bezittingen van de vennootschap niet in belangrijke mate onmiddellijk of middellijk bestaan uit beleggingen.²⁰⁷ Ik vraag mij af of een onderscheid in ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen noodzakelijk is als de betalingsregeling rentedragend wordt. Immers zal de regeling voornamelijk gebruikt worden in gevallen waarin daadwerkelijk een liquiditeitsprobleem is. Dit liquiditeitsprobleem kan namelijk ook ontstaan bij belastingheffing over beleggingsvermogen, waarbij dat vermogen niet gemakkelijk te gelde is te maken. Daarnaast krijgt de overheid gewoon haar belastingopbrengsten en wordt daarbij door de ontvangen rente vergoed voor het feit dat de betaling wordt uitgesmeerd over meerdere jaren.

Als de doorschuifregeling en bedrijfsopvolgingsregeling overigens worden afgeschaft en vervangen door een betalingsregeling, dient de belasting te worden onttrokken aan de onderneming tijdens de aflossingsfase en kan daarmee alsnog gevolgen hebben voor de continuïteit van die onderneming. Met

---

¹⁹⁹ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 59.

²⁰⁰ Kuivenhoven & Nieuwenhuizen, *WFR* 2020/140, par. 4.2.

²⁰¹ *Bedrijfsopvolgingsregelingen zijn noodzakelijk* 2014, p. 7.

²⁰² *Bedrijfsopvolgingsregelingen zijn noodzakelijk* 2014, p. 12.

²⁰³ Redactie, *NTRF* 2022/1368.

²⁰⁴ De Beer & Hoogeveen, *TFO* 2019/160.5, ond. 6.

²⁰⁵ Hoogeveen, *50 jaar Directe Belastingen* 2012/13.4.

²⁰⁶ Tigelaar-Klootwijk, *Bedrijfsopvolging bij natuurlijke personen (FM nr. 141)* 2013/6.3.2.3.

²⁰⁷ Tigelaar-Klootwijk, *Bedrijfsopvolging bij natuurlijke personen (FM nr. 141)* 2013/4.2.4.3.d.

het oog op de uitvoerbaarheid verdient een betalingsregeling zonder strikte voorwaarden de voorkeur volgens de redactie van NTFR.²⁰⁸ Het kabinet erkent dat een acuut liquiditeitsprobleem ook kan worden voorkomen met een ruim uitstel van betaling bij onvoldoende vrije middelen.²⁰⁹ Het is mijns inziens dan ook merkwaardig dat het kabinet geen verder onderzoek doet naar afschaffing van de bedrijfsopvolgingsregeling en naar de gevolgen van een betalingsregeling en kiest om de bedrijfsopvolgingsregeling, al dan niet aangepast, te handhaven.

4.4: Toetsingskader

Uit de vorige paragrafen komen twee beleidsopties naar voren die het beste uitstel van belastingheffing tegengaan en om bijvoorbeeld uitvoerbaarheidsredenen wenselijk zijn. De eerste beleidsoptie is een beperking van zowel de doorschuifregeling als de bedrijfsopvolgingsregeling door verhuurd vastgoed wettelijk als beleggingsvermogen te behandelen voor toepassing van eerdergenoemde regelingen. Deze optie wordt gecombineerd met een neerwaartse aanpassing van de vrijstelling van 83% over de waarde going concern hoger dan € 1.205.871. De tweede beleidsoptie is afschaffing van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling en deze te vervangen voor een (ruimere) betalingsregeling.

Om te bepalen of een beleidsoptie optimaal is, wordt getoetst aan de hand van vier criteria. Deze criteria zijn: het draagkrachtbeginsel, het neutraliteitsbeginsel, doeltreffendheid en doelmatigheid.

Uit de Bouwstenen blijkt dat 14% van de Nederlandse huishoudens ondernemingsvermogen of ab-vermogen bezit. Dit ondernemingsvermogen en aanmerkelijk belang is voornamelijk in bezit van de 10% meest vermogende huishoudens. Van de belastingderving door de bedrijfsopvolgingsregeling komt 40% terecht bij de 2% grootste overdrachten. Dit zorgt voor een grotere vermogensongelijkheid.²¹⁰ Door verhuurd vastgoed als beleggingsvermogen te kwalificeren wordt de grondslag van de Successiewet verbreed en neemt de erfelijke component van vermogensongelijkheid af.²¹¹ Door ook de vrijstelling van 83% in de bedrijfsopvolgingsregeling naar beneden aan te passen, wordt dit effect nog groter naar mijn mening. Door een beperktere toepassing van de doorschuiffaciliteiten worden vooral de grootste vermogens geraakt. Dit is naar mijn mening in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel.

Voor ib-ondernemers bestaat ook een doorschuifregeling in art. 3.63 Wet IB 2001. De opvolger zet de onderneming voort met lagere boekwaarden. Hierdoor bestaat na overdracht een lager afschrijvingspotentieel, wat zorgt voor hogere winsten waardoor het uitstel weer wordt ingelopen. De mogelijkheden van ib-ondernemers om belastingheffing uit te stellen zijn daardoor beperkter dan de mogelijkheden van ab-houders. Door de doorschuiffaciliteiten te beperken voor ab-houders, wordt de mogelijkheid tot belastinguitstel tegengegaan en vergroot dit de neutraliteit tussen de ab-houder en de ib-ondernemer. Deze beleidsoptie lijkt mijns inziens dus in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel.

Doel van de doorschuiffaciliteiten is te voorkomen dat verschuldigde belasting reële bedrijfsopvolgingen in de weg staan. Door naast deze beleidsoptie een betalingsregeling te houden, wordt hieraan voldaan.

Het onderscheid tussen ondernemings- en beleggingsvermogen met betrekking tot verhuurd vastgoed zorgt voor discussies met de Belastingdienst. Ook levert dit veel jurisprudentie op. Door al het verhuurd vastgoed als beleggingsvermogen aan te merken wordt dit voorkomen. Daarnaast worden hierdoor en ook door aanpassing van de vrijstelling van 83% de faciliteiten beperkt, wat positief bijdraagt aan de belastingopbrengsten. Deze beleidsoptie lijkt daarom doelmatig.

---

²⁰⁸ Redactie, NTFR 2022/639.

²⁰⁹ Brief van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 9 december 2022, 32637, nr. 525, p. 6 en 7.

²¹⁰ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 61.

²¹¹ Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020, p. 89.

Zoals hiervoor is genoemd, is vermogen ongelijk verdeeld in Nederland. Afschaffen van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling voor aanmerkelijk belangen beperkt de vermogensongelijkheid. De grotere vermogens kunnen geen doorschuif Faciliteiten meer toepassen, behalve een betalingsregeling. Zo wordt belasting geheven van personen met een grote draagkracht. Het afschaffen van de doorschuif Faciliteiten is daarmee in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel. Het is daarnaast naar mijn mening meer in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel dan de vorige beleidsoptie.

Zoals eerder besproken, zijn de mogelijkheden om belastingheffing uit te stellen bij ib-ondernemers beperkter dan bij ab-houders. Door de doorschuif Faciliteiten af te schaffen voor ab-houders, wordt de mogelijkheid tot belastinguitstel tegengegaan en vergroot dit de neutraliteit tussen de ab-houder en de ib-ondernemer. Deze beleidsoptie lijkt dus in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel.

Doel van de doorschuif Faciliteiten is te voorkomen dat verschuldigde belasting reële bedrijfsopvolgingen in de weg staan. Uit onderzoek blijkt dat de doorschuifregeling bijvoorbeeld voorziet in belastinguitstel bij bedrijfsopvolgingen waar niet van een liquiditeitsprobleem sprake is. Het is daarom naar mijn mening doeltreffend door een ruime betalingsregeling te bieden om de continuïteit van de onderneming niet in gevaar te brengen door de belastingheffing.

Door de doorschuif Faciliteiten voor aanmerkelijk belangen af te schaffen, worden discussies met de Belastingdienst voorkomen. Zo hoeft geen onderscheid meer gemaakt te worden tussen ondernemings- en beleggingsvermogen voor toepassing van de doorschuif Faciliteiten. Ook is het niet langer nodig om complexe voorwaarden voor de verschillende Faciliteiten te toetsen. Zo hoeft bijvoorbeeld de voortzettingseis in de bedrijfsopvolgingsregeling niet langer jarenlang gecontroleerd te worden door de Belastingdienst. Daarnaast bestaat een betalingsregeling al, welke mogelijk verruimd zal moeten worden, zodat het ook op beleggingsvermogen van toepassing is. Dan hoeft immers ook voor toepassing van de betalingsregeling geen onderscheid meer gemaakt te worden tussen ondernemings- en beleggingsvermogen. Mocht een bedrijf voornamelijk uit beleggingsvermogen bestaan, dan kan hij doorgaans een deel liquide maken om zo de belastingheffing te kunnen betalen. Bij bijvoorbeeld vastgoedondernemingen die voor een groot deel uit beleggingsvermogen bestaan, is het lastiger dit vermogen op korte termijn liquide te maken. Voor hen kan een betalingsregeling dan uitkomst bieden. De wetgever kan hier rente over berekenen naar mijn mening. Hier verwacht ik geen knelpunten in de uitvoering mee. Deze beleidsoptie lijkt mij daarom doelmatig, zelfs doelmatiger dan de vorige beleidsoptie.

4.5: Deelconclusie

De aanmerkelijkbelanghouder heeft een aantal mogelijkheden om belastingheffing uit te stellen bij bijvoorbeeld overgang krachtens erfrecht of schenking van de onderneming. Het doel van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling is om de continuïteit van de onderneming te waarborgen. Acute belastingheffing kan dit immers in gevaar brengen.

De Wet IB 2001 voorziet in een doorschuifregeling, waarmee toekomstige heffing over de ab-claim is verzekerd. Dit gebeurt doordat de aandelen of winstbewijzen in bepaalde situaties dezelfde verkrijgingsprijs krijgen als daarvoor. Ook de Successiewet kent een faciliteit voor reële bedrijfsopvolgingen. Deze regeling voorziet in een (gedeeltelijke) vrijstelling van het ondernemingsvermogen. Beide regelingen zorgen voor veel discussies met de Belastingdienst over bijvoorbeeld het onderscheid tussen ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen. Ook dient voor toepassing van de doorschuif Faciliteiten te worden voldaan aan verschillende voorwaarden, waaraan soms nog jaren na de overdracht van de onderneming voldaan dienen te worden.

Om belastinguitstel bij aanmerkelijkbelanghouders tegen te gaan en de regelingen beter uitvoerbaar te maken, is een tweetal beleidsopties onderzocht.

De eerste beleidsoptie is een beperking van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling door verhuurd vastgoed wettelijk als beleggingsvermogen aan te merken voor toepassing van eerdergenoemde regelingen. Deze optie wordt gecombineerd met een neerwaartse aanpassing van de vrijstelling van 83% over de waarde going concern hoger dan € 1.205.871. Deze beleidsoptie voldoet

aan de, in de vorige paragraaf genoemde, criteria. Deze optie komt neer op een beperktere toepassing van de faciliteiten. Net als in het huidige systeem blijft naast deze beleids optie een betalingsregeling bestaan.

De tweede beleids optie is afschaffing van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling en deze te vervangen voor een (ruimere) betalingsregeling. Ook deze beleids optie voldoet aan de, in de vorige paragraaf genoemde, criteria. Het lijkt zelfs beter te voldoen aan het draagkrachtbeginsel en lijkt doelmatiger dan de vorige beleids optie. Wel zou verder onderzoek plaats moeten vinden naar in hoeverre de huidige betalingsregeling verruimd zou moeten worden en wat de gevolgen van een dergelijke betalingsregeling zijn voor de continuïteit van de onderneming.

Hoofdstuk 5: Synthese

5.1: Inleiding

Hieronder staat in Tabel 1 een overzicht van de getoetste beleidsopties. De toetsingscriteria zijn het draagkrachtbeginsel, het neutraliteitsbeginsel, de doeltreffendheid en de doelmatigheid. Een X betekent dat aan het betreffende criterium minstens redelijk wordt voldaan. Een minteken betekent dat niet aan het criterium voldaan wordt of dat het twijfelachtig is of aan het criterium voldaan wordt. Voor de synthese worden de beleidsopties die aan alle vier de toetsingscriteria voldoen, in samenhang nogmaals getoetst. Het betreft dus beleidsopties 1, 2, 4, 7 en 8.

Tabel 1

Beleids optie	Draagkracht	Neutraliteit	Doeltreffend	Doelmatig
1. Afschaffen lage tarief vpb	X	X	X	X
2. Invoeren opstaptarief box 2	X	X	X	X
3. Invoeren forfaitair minimum-rendement box 2	-	-	X	-
4. Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon	X	X	X	X
5. Afschaffen uitzondering eigenwoning-schulden voor Wet excessief lenen	-	X	X	X
6. Invoeren <i>loan-to-value</i> -maatregel	X	X	-	-
7. Verhuurd vastgoed aanmerken als beleggingsvermogen en vrijstelling BOR naar beneden aanpassen	X	X	X	X
8. DSR en BOR vervangen door (ruime) betalingsregeling	X	X	X	X

De beleidsopties worden zoals gezegd onderling in samenhang getoetst. Beleids opties 5 en 6 voldoen niet aan de toetsingscriteria en worden dus niet besproken. Wel wordt voor de volledigheid per beleidsoptie besproken wat het effect is op de Wet excessief lenen in onaangepaste vorm. De laatste twee beleidsopties voldoen allebei aan de vier toetsingscriteria. Beiden worden daarom meegenomen in de synthese, maar kunnen logischerwijs niet gelijktijdig ingevoerd worden. Het lijkt mij wenselijk voor de korte termijn de zesde beleidsoptie van *Tabel 1* in te voeren en voor de lange termijn de zevende beleidsoptie. De zesde beleidsoptie is namelijk goed uitvoerbaar voor de Belastingdienst, ondanks de ICT-problemen²¹² die de Belastingdienst ondervindt. Tot 2026 kunnen immers geen grote beleidswijzigingen plaatsvinden. Daarom zou na 2026 de zevende beleidsoptie ingevoerd kunnen worden. Dan bestaat genoeg tijd om onderzoek te doen naar de gevolgen van deze beleidsoptie, zoals in het vorige hoofdstuk is aangegeven.

In de volgende paragraaf vindt de synthesesetoets plaats, waarna in de derde paragraaf een korte conclusie volgt.

5.2: Synthesetoets

Het afschaffen van het lage tarief in de vpb zorgt voor een hogere initiële heffing, voordat dividenduitkering plaatsvindt. Door winst te behalen neemt de draagkracht van een dga toe, immers zijn aandelen in het bedrijf worden meer waard. Door deze winst al zoveel mogelijk te belasten voordat dividenduitkering plaatsvindt, dragen de sterkste schouders dus ook zwaardere lasten. Ook het invoeren van een opstaptarief in box 2 draagt hier aan bij. Het stimuleert jaarlijks dividend uit te keren

²¹² Wolzak, FD 20 februari 2023.

minimaal tot aan de drempel van het hogere tarief in box 2. Bij een uitkering boven deze drempel geldt een hoger tarief, wat in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel.

Zoals in hoofdstuk 2 is geconcludeerd, zorgt het huidige lage tarief in de vpb voor een verstoring van het globale evenwicht. Afschaffing van dit lage tarief maakt dat het systeem dichterbij een globaal evenwicht komt. Het opstaptarief in box 2 moet niet dusdanig laag zijn, dat dit effect teniet gedaan wordt. Daarnaast bewerkstelligen deze tariefsaanpassingen dat minder belasting uitgesteld wordt. Een ib-ondernemer heeft in tegenstelling tot de dga geen mogelijkheden om belastingheffing uit te stellen. Daarom zijn deze tariefsaanpassingen in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel.

Zoals al eerder is geconcludeerd, zorgt het afschaffen van het lage tarief in de vpb voor een systeem wat dichterbij het globale evenwicht komt. Daarnaast stimuleert het invoeren van een opstaptarief in box 2 dga's om dividend uit te keren, waardoor belastinguitstel wordt tegengegaan. Verder wordt belastinguitstel tegengegaan door het afschaffen van het lage tarief in de vpb, doordat meer belasting wordt geheven voor het moment van dividenduitkering. Aanpassing van de tarieven is daarom doeltreffend.

Het afschaffen van het opstaptarief in de vpb zorgt voor hogere belastingopbrengsten, maar kan ook leiden tot minder investeringen en hogere uitvoeringslasten in het jaar voorafgaand aan de tariefwijziging. Het invoeren van het opstaptarief in box 2 kan incidenteel leiden tot hogere belastingopbrengsten, doordat dga's gestimuleerd worden dividend uit te keren. Bij dga's die al jaarlijks dividend uitkeerden, zorgt het opstaptarief juist voor lagere belastingopbrengsten. De tariefwijzigingen zijn naar verwachting voor de Belastingdienst eenvoudig uitvoerbaar, wat gezien de eerder benoemde ICT-problemen doorslaggevend kan zijn voor de doelmatigheid. Het opstaptarief in box 2 treedt per 1 januari 2024 in werking. De eerste schijf belast tot € 67.000 aan box-2-inkomsten per persoon tegen een tarief van 24,5% en in de tweede schijf geldt over het meerdere een tarief van 31%.²¹³

Door de doelmatigheidsmarge van het gebruikelijk loon af te schaffen, wordt een hoger loon genoten in box 1. Hierover wordt progressief geheven, wat per definitie in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel. Door het afschaffen van de doelmatigheidsmarge wordt het gebruikelijk loon op een hoger bedrag vastgesteld. Het loon is aftrekbaar van de winst in de vpb, wat door deze beleids optie dus zorgt voor hogere (aftrekbare) kosten. Daarnaast zijn deze kosten, na afschaffen van het lage tarief in de vpb, aftrekbaar tegen een hoger tarief in de vpb. Dit verlaagt de belastingdruk enigszins, maar zorgt naar mijn mening niet voor een strijdigheid met het draagkrachtbeginsel.

Afschaffen van de doelmatigheidsmarge zorgt ervoor dat de dga voor een groter deel net als de ib-ondernemer wordt belast in box 1. Ook kan hierdoor een kleiner deel van de belastingheffing uitgesteld worden, immers wordt een hoger loon direct in box 1 belast. Dit is in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel.

Afschaffing van de doelmatigheidsmarge draagt ook bij aan het beperken van fiscaal gedreven winsthouding. Heffing over het, door afschaffen van de marge, hogere gebruikelijk loon is namelijk niet uit te stellen. Zo blijft minder winst, na aftrek van het gebruikelijk loon, over om uit te keren als dividend.

Het afschaffen van de doelmatigheidsmarge leidt tot hogere belastingopbrengsten aangezien een hoger loon genoten wordt tegen het progressieve tarief in box 1. Ook lijkt mijns inziens de afschaffing niet te leiden tot meer discussies met en procedures tegen de Belastingdienst. Het afschaffen van de marge betreft een eenvoudige aanpassing in de systemen. De doelmatigheidsmarge is inmiddels per 1 januari 2023 afgeschaft op grond van art. 12a lid 1 Wet LB 1964.

De Wet excessief lenen houdt geen rekening met iemands draagkracht. Alleen de schulden worden (deels) meegeteld, zonder rekening te houden met de bezittingen die daar tegenover staan. Doordat de belastingheffing bij toepassing van de Wet excessief lenen deels tegen het voorgestelde opstaptarief plaatsvindt, wordt deze strijdigheid enigszins beperkt.

---

²¹³ *Kamerstukken II 2022/23, 36202, nr. 2, p. 8.*

De Wet excessief lenen is naar mijn mening in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel. Waar dga's kunnen lenen van de bv en zo belastingheffing kunnen uitstellen, is dit voor ib-ondernemers niet mogelijk. Zij kunnen immers niet lenen van hun onderneming. Voor een totaal aan leningen boven de drempel van € 700.000 wordt dit verschil tussen dga's en ib-ondernemers minder aantrekkelijk gemaakt. Onder deze drempel kan het worden tegengegaan als het verkapt dividend betreft. Voor ib-ondernemers is bij doorschuiving als in art. 3.63 Wet IB 2001 een beperkt uitstel mogelijk. De opvolger zet immers de onderneming voort met lagere boekwaarden, waardoor na overdracht een lager afschrijvingspotentieel bestaat. Dit zorgt voor hogere winsten waardoor het uitstel weer wordt ingelopen. Voor dga's is het uitstel in theorie oneindig mogelijk.

De Wet excessief lenen gaat belastinguitstel tegen bij leningen boven € 700.000. Daarnaast worden dga's gestimuleerd minder te lenen, om niet tegen deze heffing aan te lopen. Dit effect wordt wel verminderd doordat heffing nu eerst plaatsvindt tegen het opstaptarief in box 2. Het hogere gebruikelijk loon bewerkstelligt dat dga's een hoger loon genieten en daardoor mogelijk minder hoeven te lenen van hun eigen bv om bijvoorbeeld te voorzien in hun levensonderhoud. Het afschaffen van de doelmatigheidsmarge draagt dus bij aan het doel van de Wet excessief lenen.

Het is de vraag in hoeverre de Wet excessief lenen zorgt voor hogere belastingopbrengsten. Belastingplichtigen krijgen immers de kans en de tijd om te zorgen dat het totaal aan leningen op de eerste peildatum van 31 december 2023 niet boven de € 700.000 komt. Voor zover dga's wel boven de € 700.000 aan leningen hebben, vindt een heffing plaats. Anders vindt immers pas heffing plaats bij een daadwerkelijke dividenduitkering of bij overlijden. De lening is namelijk beleggingsvermogen, waarvoor geen doorschuiffaciliteit bestaat. Heffing vindt ook eerder plaats als sprake is van een vermomde winstuitdeling. Deze heffing vindt per 1 januari 2024 wel eerst plaats tegen het opstaptarief in box 2. De Belastingdienst zal waarschijnlijk niet meer zoveel controleren of sprake is van een vermomde winstuitdeling, wat lagere uitvoeringslasten tot gevolg heeft. Wel moeten de voorwaarden van de Wet excessief lenen gecontroleerd worden.

Door verhuurd vastgoed aan te merken als beleggingsvermogen wordt de niet-vrijgestelde grondslag bij doorschuiving in de schenk- en erfbelasting groter. Door de vrijstelling van 83% in de bedrijfsopvolgingsregeling naar beneden aan te passen, wordt de niet-vrijgestelde grondslag in de schenk- en erfbelasting ook groter. De bedrijfsopvolgingsregeling draagt bij aan vermogensongelijkheid, aangezien de belastingderving voor een groot deel terecht komt bij de paar procent grootste overdrachten, zoals blijkt in hoofdstuk 4. Bij vermogen wat voornamelijk uit vastgoed bestaat, wordt dus vaker of meer geheven, wat in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel. Dit effect wordt voor de doorschuifregeling, waarbij verhuurd vastgoed dus niet meer zonder heffing doorgeschoven kan worden, wel iets beperkt door het invoeren van een opstaptarief in box 2. Dit is mijns inziens in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel.

Door de zevende beleidsoptie van Tabel 1 wordt de doorschuiving voor dga's beperkt. Dga's hebben meer mogelijkheden tot belastinguitstel dan ib-ondernemers, daarom is het beperken van doorschuiffaciliteiten voor dga's mijns inziens in overeenstemming met het neutraliteitsbeginsel.?

Het doel van de doorschuiffaciliteiten is om te voorkomen dat belastingheffing de continuïteit van onderneming in de weg zit. Door verhuurd vastgoed als beleggingsvermogen aan te merken, vinden de doorschuiffaciliteiten hiervoor geen toepassing meer. Ook het aanpassen van de vrijstelling van 83% naar beneden bewerkstelligt dat meer belasting geheven wordt bij doorschuiving, overigens ten laste van de verkrijger. Wel is het de vraag in hoeverre de doorschuiffaciliteiten hun doel niet voorbij schieten. Zo kan bij toepassing van de bedrijfsopvolgingsregeling een cadeau-effect optreden. Toch zou door deze beleidsoptie de continuïteit van de onderneming in gevaar kunnen komen, daarom is het van belang dat een betalingsregeling blijft bestaan.

Door verhuurd vastgoed aan te merken als beleggingsvermogen en door de vrijstelling van 83% naar beneden aan te passen in de bedrijfsopvolgingsregeling, wordt meer belasting geheven. Daarnaast vinden geen discussies en procedures meer plaats over de kwalificatie van verhuurd vastgoed als ondernemings- dan wel beleggingsvermogen. Hierdoor zijn de uitvoeringslasten lager. Dit geldt min of meer ook voor de doorschuifregeling, al wordt daardoor in beginsel niet meer belasting geheven.

Immers wordt doorgeschoven en kan heffing dus plaatsvinden bij de ondernemer naar wie wordt doorgeschoven. In geval van belastingafstel door bijvoorbeeld faillissement kan de wetgever niet meer heffen. Als dan ten tijde van de doorschuiving meer was geheven, bijvoorbeeld door verhuurd vastgoed wettelijk als beleggingsvermogen aan te merken, zorgt deze beleidsoptie voor hogere belastingopbrengsten door de doorschuifregeling.

Afschaffen van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling voor aanmerkelijk belangen raakt zoals gezegd voornamelijk de grootste vermogens, oftewel de personen met de grootste draagkracht. Een (ruimere) betalingsregeling doet hier niet aan af, immers moet de belasting dan alsnog betaald worden, alleen over een langere periode. Wel dient naar mijn mening dan rente berekend te worden over deze periode. Het afschaffen van de doorschuifregeling en bedrijfsopvolgingsregeling en vervangen voor een betalingsregeling is daarom in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel, mogelijk zelfs meer dan de kortetermijnbeleidsoptie.

Door de doorschuiffaciliteiten helemaal af te schaffen voor ab-houders ontstaat een verschil in behandeling met ib-ondernemers die nog wel een doorschuiffaciliteit, en beperkte uitstelmogelijkheid, kennen zoals in art. 3.63 Wet IB 2001. Daarentegen wordt de mogelijkheid tot belastinguitstel bij dga's wel tegengegaan en dit vergroot naar mijn mening de neutraliteit tussen ab-houders en ib-ondernemers nog meer dan de kortetermijnbeleidsoptie.

Kennelijk is de betalingsregeling essentieel voor de continuïteit van de onderneming. Om die reden zouden op termijn de doorschuiffaciliteiten voor dga's afgeschaft kunnen worden en vervangen kunnen worden door een (ruimere) betalingsregeling. Wel moet nader onderzoek nog plaatsvinden naar andere gevolgen die deze beleidsoptie heeft voor reële bedrijfsopvolgingen.

Het afschaffen van de doorschuiffaciliteiten zorgt helemaal voor lagere uitvoeringslasten. Ook de andere voorwaarden, zoals bijvoorbeeld de bezitseis en de voortzettingseis, hoeven dan niet meer gecontroleerd te worden. De uitstelfaciliteit dient naar mijn mening niet renteloos te zijn, maar rentedragend. De bezitseis en voortzettingseis zijn dan naar mijn mening niet meer nodig, aangezien de belastingplichtige de belastingheffing moet betalen, deze beleidsoptie is immers een uitstelfaciliteit en geen vrijstelling. Zoals in hoofdstuk 4 is besproken, zorgt de rente ervoor dat de faciliteit voornamelijk gebruikt wordt in reële situaties. Als het ab-aandelenpakket of de onderneming wordt verkocht, dan kan de verkoper kiezen om alsnog de belastingheffing in één keer te voldoen. Voor de overheid maakt dit niet uit, aangezien zij door middel van de rente wordt vergoed voor de beperkte uitstel van inning van de belastingopbrengsten. Deze beleidsoptie is door de lagere, mogelijk geheel wegvallende, uitvoeringslasten naar mijn mening doelmatiger dan de kortetermijnbeleidsoptie. Wel kunnen andere gevolgen een rol spelen en voor extra kosten zorgen, dit zal uit onderzoek moeten blijken.

5.3: Deelconclusie

Een vijftal beleidsopties blijkt opzichzelfstaand aan alle vier de toetsingscriteria te voldoen. Het valt dan te verwachten dat zij in samenhang getoetst ook aan deze criteria voldoen. Dit blijkt het geval. Wel kunnen sommige beleidsopties onderling beperkende of versterkende effecten op elkaar hebben. Deze effecten gaan naar mijn mening niet zo ver dat de beleidsopties in samenhang niet in overeenstemming zijn met één van de toetsingscriteria. Deze beleidsopties lijken mij tevens goed uitvoerbaar, wat naar mijn mening van belang is gezien de ICT-problemen die de Belastingdienst ondervindt en gaat ondervinden de komende jaren.

Hoofdstuk 6: Conclusie

Dit onderzoek gaat over de wijze waarop de dga in de heffing betrokken wordt. Hierbij wordt vooral de heffing van inkomstenbelasting, loonbelasting, vennootschapsbelasting en erf- en schenkbelasting onderzocht. Het onderzoek vindt onder andere plaats aan de hand van verschillende rapporten en literatuur. De onderzoeksvraag die centraal staat, is:

Hoe kan de dga het meest optimaal belast worden?

Om te bepalen in hoeverre een beleidsoptie optimaal is, wordt getoetst aan de hand van vier criteria. Deze betreffen het draagkrachtbeginsel, het neutraliteitsbeginsel, doeltreffendheid en doelmatigheid.

Een dga wordt belast over zijn arbeidsinkomen door middel van de gebruikelijkloonregeling. Daarnaast wordt hij belast over zijn kapitaalinkomen, bijvoorbeeld een dividenduitkering, in box 2. Het belasten van, naast arbeidsinkomen, kapitaalinkomen is om verschillende redenen wenselijk. Toch kan het ook leiden tot arbitrage doordat personen die werken in hun eigen bedrijf inkomen kunnen verschuiven van arbeid naar kapitaal en andersom. Een Scandinavisch model of een variant daarvan, die arbeid- en kapitaalinkomen belasten, is niet wenselijk omdat het belastinguitstel bevordert.

Het afschaffen van het lage tarief in de vennootschapsbelasting en het invoeren van een opstaptarief in box 2 is naar mijn mening waarschijnlijk in overeenstemming met alle toetsingscriteria. Een economische analyse van de hoogte van deze nieuwe tarieven gaat dit onderzoek te buiten. Het afschaffen van de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling voldoet ook aan alle toetsingscriteria, al moet de daadwerkelijke doelmatigheid nog blijken.

Zoals gezegd leidt een dividenduitkering tot belastingheffing. Een ab-houder heeft ook de mogelijkheid te lenen van zijn eigen bv. Dit kan in beginsel onbelast. Als die lening dusdanig hoog is dat de ab-houder niet meer in staat is deze af te lossen wegens gebrek aan voldoende privévermogen, is in zoverre sprake van een vermomde winstuitdeling. Dan is deze winstuitdeling wel belast. Of en wanneer hier sprake van is, zorgt regelmatig voor discussies tussen belastingplichtigen en de Belastingdienst.²¹⁴ Doel van de Wet excessief lenen is belastinguitstel en -afstel dat zich voordoet bij excessief lenen bij de eigen bv tegen te gaan. Uitstel van belastingheffing is mogelijk door geld te lenen van de eigen bv in plaats van meer loon of dividend te genieten. Als de ab-houder meer dan € 700.000 leent, is dit meerdere op grond van art. 4.14a Wet IB 2001 belast als fictief regulier voordeel. De eigenwoninglening blijft onder bepaalde voorwaarden buiten aanmerking voor de bepaling op grond van art. 4.14a lid 6 Wet IB 2001. Na de heffing over het fictief regulier voordeel wordt op basis van art. 4.14a lid 2 Wet IB 2001 de grens van € 700.000 verhoogd met het eerder belaste fictief regulier voordeel om dubbele heffing te voorkomen. Het fictieve reguliere voordeel kan ook negatief zijn. Over de hoogte van de grens van € 700.000 valt niet te zeggen of dit te hoog of te laag is. Voor deze grens is geen economische reden bekend, het is tot stand gekomen in het coalitieakkoord. Geen van de onderzochte beleidsopties, zoals bijvoorbeeld de eigenwoninglening meetellen voor de drempel van € 700.000, voldoet aan alle vier de toetsingscriteria. De Wet excessief lenen kan dan ook het beste ongewijzigd blijven mijns inziens.

De aanmerkelijkbelanghouder heeft een aantal mogelijkheden om belastingheffing uit te stellen bij bijvoorbeeld overgang krachtens erfrecht of schenking van de onderneming. Het doel van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling is om de continuïteit van de onderneming te waarborgen. Acute belastingheffing bij overgang kan dit immers in gevaar brengen. De Wet IB 2001 voorziet in een doorschuifregeling, waarmee toekomstige heffing over de ab-claim is verzekerd. Dit gebeurt doordat de aandelen of winstbewijzen in bepaalde situaties dezelfde verkrijgingsprijs krijgen

---

²¹⁴ Heithuis, Kavelaars & Schuver 2019, par. 4.3.2.b.1.

als daarvoor. Ook de Successiewet kent een faciliteit voor reële bedrijfsopvolgingen. Deze regeling voorziet in een (gedeeltelijke) vrijstelling van het ondernemingsvermogen. Beide regelingen zorgen voor veel discussies met de Belastingdienst over bijvoorbeeld het onderscheid tussen ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen. Ook dient voor toepassing van de doorschuiffaciliteiten te worden voldaan aan verschillende voorwaarden, waaraan soms nog jaren na de overdracht van de onderneming voldaan dienen te worden.

Om belastinguitstel bij aanmerkelijkbelanghouders tegen te gaan en de regelingen beter uitvoerbaar te maken blijkt een tweetal beleidsopties te voldoen aan de vier eerdergenoemde toetsingscriteria. De eerste beleidsoptie is een beperking van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling door verhuurd vastgoed wettelijk als beleggingsvermogen aan te merken voor toepassing van eerdergenoemde regelingen. Deze optie wordt gecombineerd met een neerwaartse aanpassing van de vrijstelling van 83% over de waarde going concern hoger dan € 1.205.871. Deze optie komt neer op een beperking van zowel de doorschuifregeling als de bedrijfsopvolgingsregeling. Net als in het huidige systeem dient naast deze beleidsoptie een betalingsregeling te blijven bestaan.

De tweede beleidsoptie is afschaffing van de doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling en deze te vervangen voor een (ruimere) betalingsregeling. Deze beleidsoptie lijkt zelfs beter te voldoen aan het draagkrachtbeginsel en lijkt doelmatiger dan de vorige beleidsoptie. Wel zou verder onderzoek plaats moeten vinden naar in hoeverre de huidige betalingsregeling verruimd zou moeten worden en wat de gevolgen van een dergelijke betalingsregeling zijn voor de continuïteit van de onderneming.

In de synthese zijn de volgende beleidsopties in samenhang getoetst:

- Afschaffen van het lage tarief in art. 22 Wet VPB 1969;
- Invoeren van een opstaptarief in box 2 in art. 2.12 Wet IB 2001;
- Afschaffen van de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling in art. 12a lid 1 onderdeel a Wet LB 1964;
- Verhuurd vastgoed wettelijk aanmerken als beleggingsvermogen in zowel de doorschuifregeling als de bedrijfsopvolgingsregeling en daarnaast de vrijstelling van 83% in de bedrijfsopvolgingsregeling in art. 35b lid 1 onderdeel b SW1956 naar beneden aanpassen;
- De doorschuifregeling en de bedrijfsopvolgingsregeling afschaffen en vervangen door een (ruimere) betalingsregeling.

De genoemde beleidsopties voldoen op zichzelfstaand aan alle vier de toetsingscriteria. Het is dan ook te verwachten dat zij in samenhang getoetst ook aan deze criteria voldoen. Dit blijkt het geval te zijn. Wel kunnen sommige beleidsopties onderling beperkende of versterkende effecten op elkaar hebben. Deze effecten gaan naar mijn mening niet zo ver dat de beleidsopties in samenhang niet in overeenstemming zijn met een toetsingscriterium. Deze beleidsopties lijken mij goed uitvoerbaar, wat naar mijn mening van belang is gezien de ICT-problemen die de Belastingdienst ondervindt en gaat ondervinden de komende jaren. Het blijkt ook uitvoerbaar, aangezien het opstaptarief in box 2 en het afschaffen van de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling daadwerkelijk respectievelijk ingevoerd gaan worden of ingevoerd zijn.

Literatuur

Arts, FTV 2023/5

J.H.M. Arts, 'Fiscale gevolgen van de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap', *FTV 2023/5*.

Bastani & Waldenström 2019

Bastani, S., & Waldenström, D., (2019), *Ability, wealth and taxation*. Mimeo.

Bedrijfsopvolgingsregelingen zijn noodzakelijk 2014

PwC, *Bedrijfsopvolgingsregelingen zijn noodzakelijk – Onderzoek naar de invloed van bedrijfsopvolgingsregelingen op de continuïteit van familiebedrijven 2014*.

De Beer & Ganzeveld, NLF 2020/1570

A.M.A. de Beer & J. Ganzeveld, 'Wetsvoorstel 'Excessief lenen bij eigen vennootschap' bij Tweede Kamer ingediend', *NLF 2020/1570*.

De Beer & Hoogeveen, TFO 2019/160.5

A.M.A. de Beer & M.J. Hoogeveen, 'Een zoektocht naar de reële bedrijfsopvolging', *TFO 2019/160.5*.

Belasten van (inkomen uit) aanmerkelijk belang 2020

Bouwstenen voor een beter belastingstelsel, bijlage bij Kamerstukken II 2019/20, 32140, nr. 71.

Berentsen, FD 15 maart 2022

L. Berentsen, 'Versobering belastingvoordelen dga laat lang op zich wachten', *FD 15 maart 2022*.

Boer, WFR 2019/70

K. Boer, 'Excessief wetsvoorstel lenen bij de eigen vennootschap', *WFR 2019/70*.

Boer & Heithuis, WFR 2020/170

J.P. Boer & E.J.W. Heithuis, 'De nationale aspecten van de voorgestelde Wet excessief lenen van de eigen vennootschap', *WFR 2020/170*.

Van Brummen en Tydeman-Yousef, WFR 2019/59

M.F. van Brummen en M. Tydeman-Yousef, 'Consultatievoorstel excessief lenen bij eigen vennootschap – Nut en noodzaak van de maatregel', *WFR 2019/59*.

Christiansen & Tuomala 2008

Christiansen, V., & Tuomala, M. (2008). On taxing capital income with income shifting. *International Tax and Public Finance*, 15(4), 527-545.

Cnossen, FD 7 april 2019

S. Cnossen, 'Scandinavisch belastingmodel voorkomt excessief lenen van eigen BV', *FD 7 april 2019*.

Cnossen, WFR 2020/135

S. Cnossen, 'Bouwstenen voor een \nog/ beter belastingstelsel!', *WFR 2020/135*.

Cnossen & Jacobs 2019

S. Cnossen & B. Jacobs, 'Ontwerp voor een beter belastingstelsel', in: S. Cnossen & B. Jacobs (red.), *Ontwerp voor een beter belastingstelsel*, Meppel: Ten Brink 2019.

Cursus Belastingrecht

M.L.M. van Kempen, A.W. Hofman & A.C. Rijkers (red.), Cursus Belastingrecht, Deventer: Wolters Kluwer.

Van den Dool 2009

R.P. van den Dool, Belastingheffing over kapitaalinkomen bij natuurlijke personen: Een onderzoek naar de mogelijkheden tot het invoeren van een vermogensaanwasbelasting, (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2009.

Van den Dool, TFO 2017/150.2

R.P. van den Dool, 'Globaal evenwicht tussen dga en ondernemer', *TFO* 2017/150.2.

Van den Dool, TFO 2021/173.3

R.P. van den Dool, 'Bespiegelingen over de fiscale positie van de dga', *TFO* 2021/173.3.

Van den Dool et al., TFO 2023/184.1

R.P. van den Dool, M. Hoogeveen, A.M. Lejour en S.A. Stevens, 'De fiscale positie van de dga', *TFO* 2023/184.1.

De economische activiteit van besloten vennootschappen 2022

Centraal Planbureau, De economische activiteit van besloten vennootschappen 2022.

Eindrapport Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht 2014

SEO Economisch Onderzoek, Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht 2014.

Eindrapport Naar een activerender belastingstelsel 2013

Commissie inkomstenbelasting en toeslagen, Naar een activerender belastingstelsel 2013.

Emmerig en Van der Waal, WFR 2015/470

B. Emmerig en P.R. van der Waal, 'De gewijzigde fictiefloonregeling', *WFR* 2015/470.

Erosa & Gervais 2002

Erosa, A., & Gervais, M., (2002), Optimal Taxation in Life-Cycle Economies. *Journal of Economic Theory*, 105(2), 338-369.

Van Es, WFR 2013/970

J.A.G. van Es, 'Forfaitair rendement voor de AB-houder?', *WFR* 2013/970.

Essers, WFR 2013/1035

P.H.J. Essers, 'De foute voorstellen van de commissie Van Dijkhuizen ten aanzien van de IB-ondernemer en de DGA', *WFR* 2013/1035.

Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht 2022

CPB, Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht 2022.

Gerritsen et al. 2020

Gerritsen, A., Jacobs, B., Rusu, A. V., & Spiritus, K. (2020). Optimal taxation of capital income with heterogeneous rates of return.

Heithuis, NTFR 2011/1905

E.J.W. Heithuis, 'Art. 4.14 Wet IB 2001: De kip met de gouden eieren', *NTFR* 2011/1905.

Heithuis, NTFR 2013/1395

E.J.W. Heithuis, 'Van Dijkhuizen en de dga', *NTFR* 2013/1395.

Heithuis, V-N 2022/24.0

E.J.W. Heithuis, 'Uitvergroot: Waar is de BOR gebleven?', *V-N* 2022/24.0.

Heithuis, Kavelaars & Schuver 2019

E.J.W. Heithuis, P. Kavelaars & B.F. Schuver, *Inkomstenbelasting (Fed Fiscale Studieserie)*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Hoogeveen, WFR 2000/1134

M.J. Hoogeveen, 'De zin en onzin van een doorschuifregeling voor de bedrijfsopvolging', *WFR* 2000/1134.

Hoogeveen 2011

M.J. Hoogeveen, *De kwaliteit van de fiscale bedrijfsopvolgingswetgeving*, (diss. Tilburg), Den Haag: Sdu 2011.

Hoogeveen, 50 jaar Directe Belastingen 2012/13.4

M.J. Hoogeveen, '13.4 Enige afstemmingsverschillen tussen de betalingsregelingen', *50 jaar Directe Belastingen 2012/13.4*.

Hoogwout, TFO 2020/169.1

T.C. Hoogwout, 'Een overzicht van de bedrijfsopvolgingsregeling in de Successiewet', *TFO* 2020/169.1.

Kansrijk belastingbeleid 2020

Centraal Planbureau, *Kansrijk belastingbeleid 2020*.

Kavelaars, WFR 2013/1029

P. Kavelaars, 'De aanbevelingen van de commissie Van Dijkhuizen', *WFR* 2013/1029.

Kavelaars, MBB 2022/26

P. Kavelaars, 'Het enige alternatief: een vermogensmutatiebelasting', *MBB* 2022/26.

Kuivenhoven & Nieuwenhuizen, WFR 2020/140

L.C.H.N. Kuivenhoven & J.H.M. Nieuwenhuizen, 'De bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) is objectief en gerechtvaardigd', *WFR* 2020/140.

Meussen, FED 1997/870

G.T.K. Meussen, 'De fictiefloonregeling in art. 12a Wet LB 1964', *FED* 1997/870.

Meussen, MBB 2020/27

G.T.K. Meussen, 'Bouwstenen voor een beter belastingstelsel: de politiek is aan zet', *MBB* 2020/27.

Molenaar, NTFR 2020/142

D. Molenaar, 'Stoppen met excessief lenen van eigen bv', *NTFR* 2020/142.

Peppelenbosch, NLF Opinie 2019/17

F. Peppelenbosch, 'Opinie: Wet excessief lenen bij eigen vennootschap; van dik hout zaagt Men (no Snel) planken', *NLF Opinie* 2019/17.

Pirttilä & Selin 2011

Pirttilä, J., & Selin, H. (2011). Income shifting within a dual income tax system: Evidence from the Finnish tax reform of 1993. *Scandinavian Journal of Economics*, 113(1), 120-144.

Redactie, NTFR 2022/639

Redactie, 'Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht', *NTFR 2022/639*.

Redactie, NTFR 2022/1368

Redactie, 'NOB: doe eerst nog nader onderzoek naar de bedrijfsopvolgingsregeling en doorschuifregeling voordat ze worden gewijzigd', *NTFR 2022/1368*.

Redactie Vakstudie Nieuws, V-N 2022/47.3

Redactie Vakstudie Nieuws, 'Belastingplan 2023. Nota van wijziging met aanbiedingsbrief en nader rapport', *V-N 2022/47.3*.

Redactie Vakstudie Nieuws, V-N 2022/15.5.

Redactie Vakstudie Nieuws, 'Maximumbedrag wetsvoorstel excessief lenen verhoogd naar € 700.000', *V-N 2022/15.5*.

Scholman, Taxlive 22 februari 2023

H.J.M. Scholman, 'Is de Wet excessief lenen bij eigen vennootschap wel art. 1 EP/EVRM proof?', *Taxlive 22 februari 2023*.

Schwerhoff et al. 2020

Schwerhoff, G., Edenhofer, O., & Fleurbaey, M. (2020). Taxation of economic rents. *Journal of Economic Surveys*, 34(2), 398-423.

Stevens, WFR 2019/71

S.A. Stevens, 'Belastinguitstel en -afstel in box 2: een evaluatie van risico's en mogelijke beleidsalternatieven', *WFR 2019/71*.

Stiglitz 2000

Stiglitz, J.E., *Economics of the public sector*. New York/London: W.W. Norton & Company 2000.

Syntheserapport Bouwstenen 2020

Bouwstenen voor een beter belastingstelsel, bijlage bij Kamerstukken II 2019/20, 32140, nr. 71.

Tigelaar-Klootwijk, Bedrijfsopvolging bij natuurlijke personen (FM nr. 141) 2013

Y.M. Tigelaar-Klootwijk, *Bedrijfsopvolging bij natuurlijke personen. Een onderzoek naar fiscale bedrijfsopvolgingsfaciliteiten (Fiscale Monografieën nr. 141)* (diss. Rotterdam), Deventer: Kluwer 2013.

Vakstudie Inkomstenbelasting 2001

J. de Blicq e.a. (red.), *Inkomstenbelasting (Fiscale Encyclopedie De Vakstudie, deel 2)*, Deventer: Wolters Kluwer.

Wolzak, FD 20 februari 2023

M. Wolzak, 'Nieuwe politieke wensen bedreigen modernisering ICT Belastingdienst', *FD 20 februari 2023*.

Wet- en regelgeving

Aanhangsel Handelingen II 2018/19, nr. 2650.

Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 4 december 2006, *Stcrt.* 2006, nr. 236.

Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 9 maart 2018, *Stcrt.* 2018, 15751.

Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 29 november 2021, *Stcrt.* 2021, 48048.

Bijlage 1 bij *brief van 29 juli 2014, DGB 2014/4245U.*

Brief van de Minister en Staatssecretaris van Financiën van 18 september 2018 (*Kamerstukken II 2018/19, 35026, nr. 6.*)

Brief van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 9 december 2022, 32637, nr. 525.

Kamerstukken II 1990/91, 22008, nr. 2.

Kamerstukken II 1998/99, 26727, nr. 3, (MvT).

Kamerstukken II 1998/99, 26727, nr. A.

Kamerstukken II 2008/09, 31930, nr. 3, (MvT).

Kamerstukken II 2008/09, 31930, nr. 4.

Kamerstukken II 2008/09, 31930, nr. 9, (NV II).

Kamerstukken II 2009/10, 32129, nr. 3, (MvT).

Kamerstukken II 2014/15, 34002, nr. 3.

Kamerstukken II 2019/20, 35496, nr. 2.

Kamerstukken II 2019/20, 35496, nr. 3, (MvT).

Kamerstukken II 2020/21, 35496, nr. 7, (NV II).

Kamerstukken II 2020/21, 35496, nr. 9, (NNV II).

Kamerstukken II 2021/22, 35496, nr. 15.

Kamerstukken II 2022/23, 32545, nr. 184.

Kamerstukken II 2022/23, 36202, nr. 2.

Kamerstukken II 2022/23, 36202, nr. 3.

Kamerstukken II 2022/23, 36202, nr. 6.

Wet excessief lenen bij eigen vennootschap (*Stb.* 2022, 531).

Jurisprudentie

HR 18 februari 1959, ECLI:NL:HR:1959:AY0777.

HR 10 februari 1960, ECLI:NL:HR:1960:AY0698.

HR 25 februari 1976, ECLI:NL:HR:1976:AX3773.

HR 27 januari 1988, ECLI:NL:HR:1988:ZC3744.

HR 28 juni 1989, ECLI:NL:HR:1989:ZC4069.

HR 11 februari 1998, ECLI:NL:HR:1998:AA2443.

HR 14 mei 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO3339.

HR 24 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR8576.

HR 11 juli 2008, ECLI:NL:HR:2008:BA4120.

HR 25 september 2009, ECLI:NL:HR:2009:BD0236.

HR 25 november 2011, ECLI:NL:HR:2011:BN3442.

HR 22 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1206.